

క పా లకుం డల

శ్రీ బంకిమచంద్ర చట్టోపాధ్యాయుని
వంగమాతృక కాంధ్యము

శ్రీ త్రిపురారిభట్ల
వీరరాఘవ స్వామి
బ్రేజ్ ప్రిన్సిపాల్: సంస్కృత
కలకాల: తెనాలి.

సా హి తీ స మి తి
తెనాలి . (గుంటూరు)

సర్వస్వాప్యములు

౫౧౦ థ క ర్త వి

జి.నం.నం
8

26/7/9
న.న.న.

మొదటి కూర్పు ౧౯౨౪

రెండవ కూర్పు ౧౯౨౯

మూడవ కూర్పు ౧౯౩౦

౨, 31
౪౩౦

భారతీ ముద్రాకాలయం

ము ద్రి త ము : తె నా లి

సమర్థాణము

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రికి

క పా ల కు ం డ ల

ప్రథమ ఖం డ ము

౧

అది మాఘమాసము. ఒకనాటి వేళకువజామున యాత్రికుల నావ యొకటి గంగాసాగరసంగమప్రదేశమునుండి మరలి వచ్చుచుండెను. ఆకాలమున పోర్చుగీసులు నితరదేశీయులును బడవలను గొల్లగొట్టుచుండుటచే వారి భయమున యాత్రికులు తమ తమ నావలను గుంపుగాఁ జేర్చికొని రాకపోకలు చేయుచుండిరి. కాని యీనావయ్య దున్నవారి కితరుల సాయ మేమియు లేదు. కారణ మేమనఁ దెల్లవాఱుజామున దిగంతములందుఁ గారుమజ్జులు భయంకరముగాఁ గ్రమ్ముకొనుటచే నావికులు దిక్కులు నిరూపింప లేక నౌకాశ్రేణినుండి విడివడి చాలదూరము కొట్టుకొనిపోయిరి. ఆసమయమున నెవ్వ రే దిక్కునఁ బోవుచుండిరో వారి కెంతమాత్రము తెలియుట లేదు. నావయందున్నవారిలోఁ జాలమంది నిదురించుచుండిరి. వృద్ధుఁ డొకఁడును యువకుఁ డొకఁడును మాత్రము మేలుకొని యుండిరి. ముదుసలి పడుచువానితో సంభాషించుచుఁ గొంచె మాఁగి ప్రధాననావికునితో “ఓయీ! నేఁడు మన మెంతదూరము పోఁగలము?” అనెను. వాఁ డటునిటుఁ దిరుగుచు “ఏమో నిశ్చయముగాఁ జెప్పలేను!” అని బదులు పలికెను.

వృద్ధుడు క్రుద్ధుడై నావికుని నిందింపసాగెను. అప్పు డా తరుణుడు “ఆర్యా! పరమేశ్వరుని లీలలను బండితులు సయితము గ్రహింపలేరు గదా! ఆమూర్ఖు డెట్లు తెలిసికొనగలడు? తమరు కలత చెందవలదు!” అని వచించెను.

ముసలివాఁ డుచ్చైస్వరముతో “కలత చెంద వలదాయేమి! దుర్మార్గు లేడనిమిది యెకరములభూమిలోని ధాన్యమంతయు నూర్చుకొని పోగా సంవత్సరము పొడవునను బిల్లపాపలకు భుక్తి యెట్లు జరుగునో చెప్పు, చూతము!” అని పలికెను.

ఇతఁడు నావ యెక్కిన తరువాతఁ దన వెనుక వచ్చిన యాత్రికుని నోట నీవృత్తాంతము వినెను. అంతట యువకుఁ డిట్లనెను: “మహాశయా! తమయింట సంసారము నడపువారు వే తెవ్వరు లేరని మొదటనే నెలవిచ్చినారు. మహాశయు లిప్పు డిట్లు వెడలివచ్చు టంత బాగుగా లేదు.”

ముదుసలి పూర్వమువలె బిగ్గరగా నిట్లనెను: “ఏమీ! నేను వచ్చుట బాగుగా లేదా! మూఁడువంతుల కాలము గడచిపోయినది. ఇంక నొక్కవంతుమాత్ర మున్నది. ఇప్పుడైనను బరముసంగతి విచారించుకొనకపోయిన నిక నెప్పుడు?”

“తమకు శాస్త్రము తెలిసియున్న యెడలఁ దీర్థయాత్రవలన గలుగు పుణ్య మింటిదగ్గట నుండి కూడ సంపాదించుకొనగలరు.”

“అట్లయిన నీ వేల వచ్చితివి?”

26779
25.3.73

క పాలకుండల

‘నా సంగతి తమకు మొదటనే మనవిచేసికొన్నాను. నము ద్రమును జూడవలెన నెడి యుత్సాహము తప్ప నారాకకు వేటు కారణము లేదు.’

తరువాతఁ గొంతసేపటికి యవకుఁడు వెనుకటికన్న మృదు స్వరముతో నిట్లునుకొనెను. “ఆహా! ఏమి యీ ప్రకృతిసౌంద ర్యము! జన్మజన్మాంతరములందుఁగూడ నిది మఱపురాదు.

“దూరా దయశ్చక్రనిభస్వ తస్మి
తమాలతాలీ వనరాజి నిలా
ఆభాతి వేలా అవతాంబురాశేః
ధారానిబద్ధేవ కలంకశేఖా!”

వృద్ధుని మనస్సు పద్యముమీఁద లేదు. నావికు లేదియో యొండొరులతో మాటలాడుచుండ నతఁ డేకాగ్రచిత్తముతో వినుచుండెను.

ఒక నావికుఁ డింకొకనితో నిట్లు చెప్పుచుండెను. ఇంత ప్రయత్నముకూడ చెడిపోవునట్లున్నది. ఎప్పటికిఁ దీరముఁ జేరఁగలమో యేదేశము పోయెదమో యెంత మాత్రముఁ దెలియకున్నది.”

నావికుని కంఠస్వర మత్యంత భయసూచకముగానుండెను. ఏదియో గొప్ప విపత్తు నా శంకించుటకుఁ గారణము కలిగిన దని వృద్ధుఁ డనుకొనెను. అంత నతఁడు శంకిత చిత్తముతో “ఓయీ! ఏమి సంభవించినది?” అని నావికునిబ్రశ్నించెను. వాఁడు ప్రత్యుత్తర మీయలేదు. యవకుఁ డతని ప్రత్యుత్తర మున్నకై నిరీక్షింపక బయటికి వచ్చి ప్రభాతముకావచ్చుచుండె

నని తెలిసికొనెను. కాలమేఘమాలలు నలుదెసలఁ గ్రమ్ము
కొనియుండెను. ఆకాశము నక్షత్రములు చంద్రుఁడు తీరము
మొదలగున వేవియుఁ గానవచ్చుట లేదు. నావికులు దిగ్భ్ర
మము చెందినట్లు తేటతెల్ల మయ్యెను. తా మేదిక్కునకుఁ
బోవుచున్నదియు వారు నిజముగాఁ దెలిసికొనలేకుండిరి. అంతే
కాక మహాసముద్రమునఁ బడి యొడ్డు చేరలేక మరణింతు
మనుభయముచే వారు చీకాకు పడుచుండిరి.

మంచు పడకుండ నావపై భాగమున నాచ్ఛాదనముండెను.
అందుచే నావలో నున్నవా రీవిషయ మంతయును దెలిసికొన
వీలు లేదు. యాత్రీకుల ప్రస్తుతావస్థను దెలిసికొని పడుచు
వాఁడు ముసలివానికి సర్వము నెఱిగించెను. అంతట నావలో
బెద్దకోలాహల ముద్భవించెను. అంతకుఁ బూర్వము నౌకలో
నిద్రించుచున్న శ్రీ లీకలకలమునకు మేలుకొని సందర్భము
తెలిసినంతనే యార్తనాదములు చేయ నారంభించిరి. “నావ
నొడ్డునకుఁ బట్టుఁడు, బిడ్డునకుఁ బట్టుఁడు!” అని వృద్ధుఁడు
కేకలిడెను.

పడుచువాఁడు మందహాసముచేసి, “మహాశయా ! బ
డ్డెచట నున్నది ! అదియే తెలిసిన నేఁ డింత విపత్తు మన కేల
తటస్థించును?” అని మెల్లగా ననెను.

యువకుని మాటలు విని నావలోనివారు మఱింత కోలా
హలము చేయసాగిరి. ఆతఁడు వారి నందఱ నెట్లొ యూటడించి
నావికులతో నిట్లనెను: “నావికులారా ! మీరెంతమాత్రము
భయపడ నవసరము లేదు. తెల్లవాఱ వచ్చుచున్నది. నాలు

గైదు గడియలలో సూర్యోదయ మగును. ఈలోపల నావకే మోసము రాఁగూడదు. మీ రింతలోఁ దెరచాపలను దింపి ప్రవాహము వెంట నావను బోనిండు. వెలుతురు వచ్చినతరువాత మిగిలిన సంగతు లాలోచింతము.”

నావికు లీ యాలోచనమునకు సమ్మతించిరి.

చాలసేపటివఱకును వారు నిశ్చేష్టులయి యుండిరి. యాత్రికులు భయముచేఁ గంతగతప్రాణు లైరి. గాలి విశేషముగా వీచుట లేదు. అందుచేఁ దరంగాందోలనము నారి కంతగాఁ దెలియుట లేదు; అయినను మృత్యువు సమీపించుచున్నదని వారు నిశ్చయము చేసికొనిరి. పురుషులు నిశ్శబ్దముగా దుర్గా నామము జపింపసాగిరి. స్త్రీలు కంత మెత్తి వివిధశబ్దవిన్యాసముతో విలపింప సాగిరి. గంగాసాగరసంగమమునఁ దనబిడ్డను బాటవైచి వచ్చిన స్త్రీయొకతెమాత్ర మేడ్చుట లేదు.

ఇట్లు ప్రభాతమునకై నిరీక్షించుచుండ జాము గడచి పోయెను. అంత నాకస్మికముగా నావికులు “పాంచపీరుల” నామములు స్మరించుచుఁ గోలాహలము చేయనారంభించిరి. యాత్రికు లందఱు “ఏమి జరిగినది, ఏమి సంభవించినది?” అని యొక పెట్టున వారల నడిగిరి. నావికు లైకకంఠ్యముగఁ గలకలము చేయుచు “సూర్యోదయము, సూర్యోదయము! అదిగో తీరము, అదిగో తీరము!” అనికేకలు వేసిరి. యాత్రికు లందఱు మహాోత్సాహముతో దా మేతీరమునకు వచ్చినారో, సంగతి యేమో తెలిసికొనుటకై నావపైకి వచ్చిరి.

సూర్యోదయ మయ్యెను. నల్లమబ్బు లెక్కడివక్కడ చెల్లాచెద
రైపోయెను. నావవచ్చి చేరిన ప్రదేశము సముద్రము కాదు,
నదీముఖమే. నది కచట నున్నంత వెడల్పు మఱియెచ్చటను
లేదు. నావ నదీతీరమునకుఁ జాలసమీపముననున్నది. కాని
యావలియొడ్డు గుఱుజైనను గానఁబడుట లేదు. ఎటుఁ జూచి
నను నపారజలరాశి చంచలమై సూర్యకాంతిలోఁ బ్రకాశించు
చు దిగంతములందు గగనముతోఁ గలిసిపోవుచున్నట్లుండెను.
నావ నిలిచినచోట తీరము బురదతోఁ గూడి నదీజలమువలెఁ
గానవచ్చుచుండెను; దూరమున జలము నీలవర్ణముతోఁ
బ్రకాశించుచుండెను. మహాసముద్రమునఁ బడితి మని వారను
కొనిరి; కాని యదృష్టవశమునఁ దీరము సమీపమున నుండు
టచే భయపడ నవసరము లేదని యాత్మికులు నిశ్చయము
చేసికొనిరి. సూర్యబింబమును జూచి దిక్కులు నిరూపించి
యెదుటఁ గనఁ బడునది సముద్రపుఁబళ్ళిమతీర మని వారు
తేల్చుకొనిరి. నావకు సమీపముగాఁ దీరమం దొకచోట
నింకొకనది మందగమనయై కలభౌతప్రవాహమువలె వచ్చి
యిందుఁ గలియుచుండెను. సంగమస్థలమునకు దక్షిణముగా
నున్న సైకతభూమిపై నసంఖ్యాకము లగు నానావిధ విహంగ
ములు క్రీడించుచుండెను. ఈనదికిప్పుడు రసుల్ పురనది
యనిపేరు.

౨

యాత్రికుల సంతోషధ్వనులు సమసినంతనే నావికుల్లిట్టనిరి: “సముద్రముపోటు వచ్చుట కింకను నాలస్యము కలదు. ఈలోపల నెదుట నున్న యిసుకతిన్నెపై వంటచేసికొని భోజనము చేయుడు. పోటు ప్రారంభము కాఁగానే స్వగ్రామము నకుఁబోవుట సులభముగా నుండును.” వారు వచించిన దానికి యాత్రికులు సమ్మతించిరి. పిమ్మట నావ యొడ్డునకుఁ జేరి నంతనే యాత్రికులు క్రిందికి దిగివచ్చి స్నానాది ప్రాతఃకృత్యములు నిర్వర్తింప సాగిరి.

స్నానాదులు ముగిసిన తరువాత వంటచేసికొనుట కింకొక యాతంకము కలిగెను. నావలో వంట చేఱకైపోయినది. అరణ్యమృగములభయముచేఁ బైకిఁ బోయి కట్టెలు గొనివచ్చుట కెవ్వరును సమ్మతించ లేదు. అంత నందఱు నుషవాసము చేయుట కుపక్రమించుటచే వృద్ధుఁడు తరుణుని బిలిచి, “నవకు మారబాబూ, నీ విప్పు డేదైన నుపాయ మాలోచింపనిచో మన మందఱము భోజనము లేక చావవలసి వచ్చును” అనెను.

నవకుమారుఁడు కొంచె మాలోచించి “మంచిది, నేను వెళ్ళెదను. గొడ్డలి యిండు. కట్టెలు మోసికొనివచ్చుటకు నాకుఁ దోడ్పఱచిన రావలయును” అని పలికెను.

నవకుమారునకుఁ దోడుగాఁ బోవుట కెవ్వరు సంగీకరింప లేదు, “భోజనమునకు మాత్ర మందఱు సిద్ధమయ్యెదరు!” అని

విసిగొనుచు నతఁడు నడుము బిగించి కుతారము భుజముపైఁ బెట్టుకొని కట్టెలు గొనివచ్చుటకు బయలుదేతెను.

నవకుమారుఁడు తీరముమీఁదికిఁ బోయిచూడఁగనుచూపు మేరలో నెచ్చటను మానవనివాసచిహ్నములు కానరాలేదు. అంతయు శుడవి. ఆ యరణ్యముకూడ నిబిడము, దీర్ఘవృక్ష వలీ శోభితము కాదు. అచ్చటచ్చటఁ జిన్నిచిన్ని పొదలును నడుమ నడుమ మండలాకారము గల సైకతస్తూపములును గలవు. నవకుమారుని కాపాదలలోఁ బ్రకృతోపయోగము లగుకాష్ఠము లేవియు లభింపలేదు: అందుచేఁ బెద్దచెట్లు గనఁ బడువఱకు నతఁడు నదీతీరముననే చాలదూరము నడచెను. చివరకు ఛేదనయోగ్య మగు వృక్ష మొకటి కాన్పింపఁ దనకుఁ గావలసిన కట్టెలుకొట్టి యతఁడు మోపుగాఁ గట్టెను, కాని యదిమోసికొనివచ్చుట యతనికిఁ జాలగష్టమయ్యెను. నవకుమారుఁడు దర్శిదుల యింటఁ బుట్టినవాఁడు కాఁడు. అందుచే నతని కిట్టిపనులు చేయుట యభ్యాసము లేదు. చక్కగా నాలోచింపక కట్టెలు దెత్తునని మొదట నతఁడు బయలుదేటి వచ్చెను; కాని యిప్పుడు మోసికొని పోవుట కష్టమయ్యెను. ఏది యెట్లున్నను నేదేని కార్యముదలపెట్టి కొంతవఱకుఁ జేసి వదలివేయుట నవకుమారుని స్యభావము కాదు. అందుచే నతఁడు కట్టెలమోపు నెట్లో మోసికొని రానారంభించెను. కొంతసేపు మోయుచు మోపు గ్రిందవైచి కొంతసేపు విశ్రాంతి నొందుచు మరల మోయుచు విశ్రాంతి

నొందుచు నతఁ డామోపు మోసికొని వచ్చుచుండెను.

ఈ హేతువుచే నవకుమారుని పృత్యాగమన మాలస్య మగుచుండెను. తోడియాత్రికు లతని యాలస్యమున కుద్విగ్ను లగుచుండిరి. ఇంకను రాకుండుటచే నతఁ డేపులిసోటనో పడె నని వారు శంకించుచుండిరి. అతఁడు రాఁదగిన కాలము గతించు టచే నతని నేవ్యాఘ్రమో చంపిన దని వారు విశ్వయించు కొనిరి. కాని తీరముమీఁది కెక్కి కొంచెము దూర మరిగి యతనిజాడఁ గనుఁగొన నెవ్వరు సాహసింప లేదు.

యాత్రికు లీరీతిఁ దలచుచుండు సమయమున జలరాశిలో భయంకరమైన కల్లోలముద్భవించెను. పోటువచ్చుచున్న దని నావికులు తెలిసికొనిరి. జల్చాస్య సమయమునఁ బ్రచండ తరంగములు వచ్చి తీరమునకుఁ గొట్టుకొను ననియు, నట్టి యెడఁ దప్పిదేశమున నావ లుండుట తటస్థించెనేని యవి ఖండఖండములై పోవుననియు నావికుల కనుభవమగుటచే వారు తీరమునకుఁ గట్టిననావ నూడఁదీసి సత్వరముగా నదీ మధ్యమునకుఁ దోసికొనిపోవ యత్నించుచుండిరి. వారుదాని కట్టు వదలించిరో లేదో యప్పుడే యెదుటనున్న సైకతభూమి యంతయు నీటమునిగిపోయెను. యాత్రికుల భోజనసామాగ్రి యంతయు నప్పుడే నష్టమయ్యెను. వారు మాత్ర మతిశీఘ్రముగా దొక్కుడుపడుచు నావయెక్కఁగలిగిరి దురదృష్టము నకుఁ దగినట్లు నావికు లంత నిపుణులు. కాకపోవుటచే నావ నాపలేకుండిరి. పృబలప్రవాహవేగముచే నావ రసుల్ పుర నదీమధ్యమునఁ గొట్టుకొనిపోవసాగెను యాత్రికులలోనొకఁడు

“నవకుమారుడు వచ్చినాడా” యనెను. “ఆ ! ఇంకెక్కడి నవకుమారుడు ! ఆయన నేతోడేలో చంపివేసినది” అని నావికుఁ డొకఁడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

మహావేగమున నావ రసుల్ పురనదిలోఁ బోవుచుండెను. తిరిగి వచ్చుట దుష్టము. అయినను నావికులు తమశక్తి నంతయు వినియోగించి రసుల్ పురనదినుండి నావనుదీప్స సకల ప్రయత్నములు చేయుచుండిరి. వా రెంత శ్రమపడిరో చెప్పలేము; ఆమాఘమాసమున వారివదనములనుండి స్వేదబిందువులు స్రవించెను. వా రెంతో శ్రమపడి రసుల్ పురనదినుండి చివరకు నావను దీప్సఁగలిగిరి. కాని యెంతవఱకుఁ దిరిగెనో యక్కడనుండి యది ప్రబలతర ప్రవాహవేగమున నుత్తరాభిముఖముగాఁ బోవసాగెను. నావికులు దాని నించుకైన నిరోధింప లేకపోయిరి. నావ మరలినదికాదు.

ప్రవాహవేగము తగ్గిపోయి నావ నాపుటకు వీలగునపు టికి నావికులు రసుల్ పురము రేవు దాటి చాలదూరము పోయిరి. అప్పుడు నవకుమారుని కొఱకు, దిరిగిపోవలయునా యక్కఱలేదా యను మీమాంస తీవ్రముగాజరిగెను. నావ యందున్న వారెల్లరుఁ దోడియాత్మికులే కాని నవకుమారుని బంధువు లొక్కరును లేరు. యాత్మికు లీవిధముగా నాలోచింపఁదొడఁగిరి: “ఇచటనుండి తిరిగిపోవుట కేవలముమూర్ఖపు బని. తరువాతఁ జీకటిలో నావను గదలింపరాదు. అందుచే

మఱునాటి సముద్రపుబోటు ప్రారంభమగువఱకుఁ బ్రీతి క్షింపవలయును. అంతవఱ కందఱు భోజనము లేకుండవలయును. రెండుదిశములు వరుసగా భోజనము లేకుండిన నందఱును గంతగతప్రాణు లగుదురు. అంతేకాక నావికు లిందుల కంగీకరింపరు. మనమాట చొప్పునఁ దిరిగి రావలసిన బాధ్యతయు వారికి లేదు. నవకుమారుఁ డే పులిసోటనో. యే తోఁ డ్దేలు నోటనో పడి చనిపోయియుండునని వా రిదివఱకే చెప్పియున్నారు. వారు చెప్పినది నిజముగూడఁ గావచ్చును. ఇట్టి సందర్భమున మన కింత శ్రమ మెందులకు ?”

ఈపగిది నాలోచించి యాలోచించి నవకుమారుని వెదుకబోవు ప్రయత్నము మాని స్వదేశమునకుఁ బోవుటయే శ్రేయమని చివరకు యాత్రీకులు నిశ్చయించుకొనిరి. భయంకర మగు సముద్రతీరమున నరణ్యములో నవకుమారుఁడు విసర్జింపఁబడినవాఁ డయ్యెను.

3

యాత్రీకులు నవకుమారుని వదలిపెట్టిన స్థలమునకు సమీపముగా దాలత్పూరము దరియాపురము నను రెండుకుగ్రామములిప్పుడు కనఁబడుచున్నవి. అంతేకాక యా ప్రదేశమున నీ కథాకాలము నాటికి జననివాసచిహ్నములు గూడ లేవు; అంతయు నరణ్యము. వంగదేశమం దుండునితరప్రదేశములవలె

నియ్యది వ్యవసాయమున కనుకూల మైనభూమి కాదు. రసులే పురము సరిహద్దునుండి సువర్ణరేఖవఱకు నెన్నియో యోనముల పొడవున వాలుకాస్తూపములువ్యాపించియున్నవి. ఇక్కొంచె మున్నతముగ నున్నచో వీనిని జిన్ని చిన్ని కొండ లనవచ్చును. ఇప్పు డవి “ఇసుకకొండ” లని వ్యవహరింపఁబడచున్నవి. ఈ నైకతస్తూపముల ధవళశిఖరములు మధ్యాహ్న సూర్యకాంతీలో నపూర్వశోభ గొల్పుచుండును. వీనిపై గొప్ప వృక్షములు పెరుగవు. పాదములందుఁ జిన్న చిన్న పొదల మోత్రము పెరుగును. అయినను వీని మధ్యభాగములును శిఖరములును ఛాయారహితములై ధవళశోభచేఁ గనుల మిఱుమిట్లు గొల్పుచుండును. అథో భాగమం దుండువృక్షములలో, గురువక వృక్షములును నరణ్యపుష్పములును మొడు.

ఇట్టి నిరానంద ప్రదేశమృదు యాత్రికులు నవకుమారుల విడిచిపోయిరి. ఆతఁడు మొదటఁ గాఢములు మోసికొనుచు నదీతీరమునకు వచ్చి చూచునప్పటికి నావ కనఁబడ లేదు. అప్పు డతని కాకస్మికముగా భయము కలిగెను. కాని తోడ యాత్రికులు తన సీరితి విడిచిపోవుదు రని యతఁ డనుకొన లేదు. పోటు వచ్చినపుడు నైకతభూమి మునిగిపోవుటచే యాత్రికులు సమీపముననే యింకొకచోట నావను బ్రవాహ వేగమునుండి రక్షించుకొనుచున్నారనియుఁ ద్వరలో వారిఁ గనుఁగొన వచ్చు ననియు నవకుమారుఁ డనుకొనెను.

ఈయాశచే నతఁ డచటనే కూర్చుండి వారికై యెదురుచూచుచుండెను. కాని నావ యెంతసేపునకు రాలేదు. యాత్రికులలో నొక్కఁడు గాన రాలేదు. నవకుమారుని కాకలి బాధ హెచ్చుచుండెను. ఇతఁ బ్రీతిక్షింపఁ జాలక యతఁడు నదీతీరమువెంటనే వెనుకఁబోయెను. ఎచ్చటను వావజాడ కనుపించలేదు. తిరిగి యతఁడు మొదటిచోటికి వచ్చెను. అంతవఱకును నావ కాన్పింపకుండుటచే బ్రవాహవేగమున నయ్యది కొట్టుకొని పోయిన దనియు, యాత్రికు లెంతప్రయత్నించినను బ్రతికూల ప్రవాహవేగముచే దిరిగి రా నాలస్య మగుచున్న దనియు నతఁడు భావించుచుండెను. కాని పోటు వడి తగ్గిపోయినది. ఇప్పుడీ పాటుసమయమున నావ తప్పక రాఁగలదని యతఁ డనుకొనెను. కాని పాటుకూడఁ గ్రహముగా నెక్కుడయ్యెను. సూర్యుఁడు కూడ నస్తమించెను. నావ తిరిగి వచ్చునెడ నిదివఱకే వచ్చియుండ వలసినది.

పోటుసమయమున సముద్రకల్లోలములో నావ మునిగి పోయి యుండును. కానిచోఁ దోడియాత్రికు లీ నిర్జనారణ్యమునఁ దనను విడిచిపోయియుండ రని చివరకు నవకుమారుఁడు నిశ్చయించుకొనెను.

అతఁ డొక్కసారి దిక్కులు కలయఁ జూచెను. గ్రామము లేదు, జనులు లేరు, ఆశ్రయము లేదు, ఆహారము లేదు, పానీయము లేదు. నదీజల మత్యంత లవణాత్మకము. ఇంతేకాక ఋధాత్మప్లవచే నతనిహృదయ మార్పుకొని పోవుచుండెను.

దుస్సహ మగుచలిలోఁ దలఁ దాఁచుకొన నాశ్రయము లేదు. తుమారశీతల వాయువు వీచుచుండ, హిమము వర్షించుచుండ, నదీతీరమం దాశ్రయము లేక యాచ్ఛాదనము లేక యతఁడు పరుఁడవలసి వచ్చెను. “నిశీధమున వ్యాఘ్రభల్లూకాదులు నచ్చిన రావచ్చును. మరణము నిశ్చయ” మని యతఁడు భావించుచుండెను.

మనస్సు సంచలించుచుండుటచే నవకుమారుఁ డొక్క చోట స్థిరముగాఁ గూర్చుండ లేకుండెను. అంత నతఁడు తీరము మీఁదికిఁ బోయి యటునిటుఁ దిరుగ నారంభించెను. క్రమ ముగా నంధకారము వ్యాపించెను. నవకుమారుని స్వగ్రామ మందునలెనే శిశిరాకాశమున నక్షత్రము లుదయించు చుండెను. చీకటిలో నేటుఁజూచినను నేమియుఁ గనుపించు టలేదు. ఆకాశము, బయలు, నదీముఖము, సంతయు నిశ్శబ్దముగా నుండెను. అవిరళ కల్లోలిత సముద్రగర్జనమును మధ్యమధ్యమున నరణ్యమృగముల భీకరారావములును దప్ప నిం కేవియు వినవచ్చుట లేదు. ఒకప్పు డుపత్యకలందును, నింకొకప్పు డధిత్యకలందును, వేఱొకప్పుడు స్తూపపాదము లందును, మఱియొకప్పుడు స్తూపశిఖరములందును, నా కటికి చీకటిలో మంచు గురియుచుండ నిసుకకొండచుట్టును నవ కుమారుఁడు పరిభ్రమింపఁ దొడఁగెను. అట్లు తిరుగుచుండఁ బ్రతిక్షణము ఘాతుకమృగములు మీఁదికి వచ్చుచున్నట్లు తోఁచి యతనికి భయము కలుచుండెను; కాని యొక్కచోఁ

గూర్చుండినను నతని కట్టి భయము పోలేదు.

తిరుగఁ దిరుగ నవకుమారునకు శ్రమమధిక మగుచుండెను: పగలంతయు నిరాహారముగా నుండుటచే నతఁడు మిక్కిలి యలసి పోయెను. అంత నతఁ డొకానొక యిసుకకొండ చెంత వెన్ను వాలెను. తన యింటిలోని మెత్తనిపఱుపు లతనికి జ్ఞప్తికి వచ్చెను. శారీరక క్లేశ మధికమై మానసిక విచారము తీవ్ర మగునపుడు నడుమనడుమ నిద్రవచ్చుచుండుట మానవస్వభావము. నవకుమారుడు చింతించుచు నిద్రాభి భూతుఁ డయ్యెను. ప్రకృతి యిట్లుండకున్న సప్రతిహతవేగము గల సంసార క్లేశముల నెప్పుడు నెవ్వఁడును సహింపలేడు.

౪

నవకుమారునకు మెలఁకువ వచ్చునప్పటి కర్థరాత్రమయ్యెను. అంతవఱకును దన నేవ్యాఘ్రముగూడ హింసించకుండుట కతని కాశ్చర్యము కలిగెను. అతఁ డంతట వ్యాఘ్రాదులు వచ్చు చున్న దేమో కనుఁగొనుటకై తీక్షణముగాఁ జూచెను. అప్పు డాకస్మికముగా నెదుట నతనికి వెలుతురు కనబడెను. తనకు భ్రమ కలిగిన దేమో యని నిశ్చయించుటకై యేకాగ్రతతో నతఁ డావెలుగువంకనే చూడ నారంభించెను. ఆ ప్రకాశము కృమకృమముగా వృద్ధియై యుజ్జ్వలతరము కాఁ దొడఁగెను. అది కట్టెలమంట కావచ్చు నని యతఁ డూహించెను. ఊహించినంత మాత్రమున నతని జీవనపుటాశ మరల నుద్దీప్త

మయ్యెను. మనుష్యులుండనిదే యిట్టిమంటకుఁ గారఁ
ముండదు. ఏల యన నది కాఱ్ఱిచ్చు రగులు కాలము
కాదు. నవకుమారుఁ డచ్చటనుండి లేచి ప్రకాశము
కనఁబడు వైపునకుఁ బరుగెత్త సాగెను. అది కొఱవి దయ్య
మేమో! అయినను గావచ్చును. కాని యిట్టి యనుమానము
పెట్టుకొనినఁ బ్రాణములు రక్షించుకొనుట యెట్లు? అని
భావించుచుఁ బ్రకాశమువైపు లక్ష్యముంచి యతఁడు ధైర్య
ముతోఁ బోవసాగెను.

వృక్షములు లతలు వాలుకాస్తూపములు నతని కడుగడుగు
నకు గతినిరోధము గలిగింపసాగెను. పొదలు దాటుచు,
లతలు ద్రెంచుచు, సైకతస్తూపములు లంఘించుచు, నతఁడు
పోవుచుండెను. ప్రకాశమును సమీపించి చూడ నత్యున్నత
మగు సైకతస్తూపశిరోభాగమున నాయగ్నిమండుచుండుటయుఁ
గాంతిలో నాకాశపటమందలి చిత్రమువలె మనుష్యమూర్తి
కూర్చుండి యుండుటయు నతనికిఁ గనఁబడెను. శిఖరాసీనుఁ
డగు మనుష్యుని సమీపింప స్థిరసంకల్పుఁడై యశిధిలీకృత
వేగముతో నతఁడు బయలుదేఱెను. స్తూపము నారోహింప
నారంభించినంత నతని కొక యనుమానము కలిగినది. అయి
నను నతఁడకంపితపదములతో నిసుక కొండ నెక్కుచుండెను.
కూర్చుండియున్న యామనుష్యమూర్తి చెంతకరిగి చూడగ నే
నవకుమారుని శరీరము రోమాంచిత మయ్యెను. అచట నిలు
చుటయో కాక తిరిగి పోవుటయో యతఁడు నిశ్చయించుకొన

లేకపోయెను. ఆ మనుష్యమూర్తి కనులు మూసికొని ధ్యానము చేయుచుండెను. నవకుమారు నతడు మొదట జూడలేదు. ఆతనివయస్సేబది సంవత్సరము లుండు నని నవకుమారునకు గోచరించెను. అతని నడుమున నేదియేని వస్త్రమున్నదియు లేనిదియుఁ గానరాలేదు. కటిప్రదేశము మొదలు జానువులవఱకు నతని శరీరముశుభ్రమైనదని వ్రతము. అతని కంఠమున రుద్రాక్షమాలికలును, శిరస్సున జటాజూటమును, మోమున గడ్డము మీసములును గలవు. ఆతని యెదుటఁ గాఢాగ్ని మండుచుండెను. ఆ యగ్ని కాంతిని జూచియే నవకుమారుఁ డాస్థలమునకు రాఁ గలిగెను. అతని కంఠట నసహ్యమైన దుర్గంధముకొట్టెను. ఆ ధ్యాని కూర్చున్న యాసనమువంకఁ జూచినంతనే యతని కా దుర్గంధకారణము తెలిసిపోయెను. ఆ జటాధారి మొండెముపైఁ గూర్చుండి యుండెను. అతనియెదుట నున్న నర క పాలములను వానిలో నెట్టిని ద్రవపదార్థములను జూచినంతనే నవకుమారునకు భయము కలిగెను. నలువైపుల నెముకలు పడియుండెను. ఇంతయేల ? ఆ యోగాసనాసీనుని కంఠమందలి రుద్రాక్షమాలలోఁ గూడఁ జిన్నిచిన్ని యెముకముక్కలున్నవి. నవకుమారుడు ముగ్ధుడై పోయెను. ముందునకుఁ బోవుటకుఁ గాని యాస్థలము వీడుటకుఁ గాని యతనికిఁ దోచలేదు. అతఁ డిదివఱకుఁ గాపాలికుల సంగతి వినియుండుటచే నా పురుషుండు కాపాలికుఁ డనుకొనెను.

నవకుమారుడచటికి వచ్చునప్పటికిఁ గాపాలికుఁడు మంత్ర సాధనమునందో ధ్యానమునందో మగ్నుఁడై యుండెను. తరువాత నతఁడు నవకుమారునిఁ జూచి భ్రూక్షేపమునైనను జేయ లేదు. కొంతసే పయిన తరువాతఁ గాపాలికుఁడు “కస్త్యమ్” అని నవకుమారుని సంస్కృతభాషలోఁ బ్రశ్నించెను. “నేను బ్రాహ్మణుఁడ” నని యతఁ డనెను.

కాపాలికుఁడు “తిష్ఠ” అని మాత్రము వచించి మరల ధ్యానమగ్నుఁ డయ్యెను. నవకుమారుఁ డట్లే నిలుచుండెను. ఈరీతి నాలుగైదుగడియలు కడచెను. చివరకుఁ గాపాలికుఁడు లేచి పూర్వమువలె సంస్కృతమున నవకుమారునితో “మామనుసర” అని పలికెను.

ఇంకొక సమయమందు నవకుమారుఁ డెప్పుడు నిట్టివాని వెంట నరిగియుండఁ డని నిశ్చితముగాఁ జెప్ప వచ్చును. కాని యిప్పుడు త్సుధాత్మవలచేఁ బ్రాణములు కంఠగతము లగుట వలన నతఁడిట్లు బదులు పలికెను: “చిత్తము, స్వామీ! కాని నే నాకలిదప్పలచే మిక్కిలి బాధపడుచున్నాను. ఎచటికిఁ బోయిన నా కాహారము దొఱకునో నెల విండు!”

అంతఁ గాపాలికుఁడు “భైరవీప్రేరితోఁపసి, మామనుసర, పరితోషం తే భవిష్యతి” యనెను.

నవకుమారుఁడు కాపాలికునివెంటఁ జనెను. ఇరువురును జాలదూరము నడచిరి; మార్గములోఁ బరస్పర మేమియుమాట లాడలేదు. కొంతసేపునకు వారికిఁ గుటీరముకనఁబడెను. కాపా

లికుండు మొదట నా కుటీరములోనికిఁ బోయి నవకుమారుని
 యోషలికి రా నాజ్ఞాపించెను. అతఁడెట్లో కాష్ఠము వెలిగించి
 నవకుమారునకు వెలుతురు చూపెను. ఆ కుటీరమునడుమ
 వ్యాఘ్రచర్మము జలకలశము కొన్ని ఫలమూలములునుగలవు.

కాపాలికుఁ డిట్లనెను: “ఈ ఫలమూలములు భక్షింపుము.
 నొన్నె కుట్టి యీకలశములోని జలము త్రాగుము. నీకిష్టమైన
 యెడల నీ వ్యాఘ్రచర్మముపైఁ బరుండుము. భయపడకుము.
 పులులు రావు. ఇంకొకసమయమున నీకు నాదర్శనముకాఁగ
 లదు. నేను వచ్చునంతవఱకు నీనీకుటీరమును నదలి పోవ
 కుము.”

ఇట్లని కాపాలికుండు వెడలిపోయెను. నవకుమారుఁ డా
 ఫలములను భుజించి కొంచె ముప్పగా నున్న కలశోదకమును
 ద్రాగి పరమానందము ననుభవించెను. తరువాత నతఁ డా
 వ్యాఘ్రచర్మముపైఁ బరుండెను. పవ లంతయు నలసియుండు
 టచే నతనికిఁ ద్వరలో నిద్ర పట్టెను.

❧

ప్రాతఃకాలమున లేచి నవకుమారుఁ డిట్లు చేరు నుపాయ
 ములోఁబింపసాగెను. విశేషించి యీ కాపాలికుని సాన్నిధ్య
 మతని కౌతమాత్రము శ్రేయస్కరముగాఁ దోచలేదు. కాని
 ప్రప్రథమమున మార్గహీనమగు నీయరణ్యముచుండి బయటఁ

బడుట యెట్లు ? మార్గముఁ గనుఁగొని యిట్లు చేరు టెట్లు ? కాపాలికునకుఁ దప్పక నీమార్గము తెలిసియుండును. అడిగిన చెప్పనో చెప్పఁడో, కాని యెంతఁదూలోచించినను గాపాలి కుఁడు తనవిషయమై యేమాత్ర మనుమానాస్పదముగఁబ్రవ ర్తించియుండలేదు. అట్లయినఁ దాను భయపడనేల ? అది యట్లుండఁ గాపాలికుఁడు మరలఁ గనుబడువఱకుఁ గుటీరము వదలిపోవల దని నిశ్చయించియుండెను. అతనియాజ్ఞ నతిక్ర మించిన నతనికిఁ దప్పక కోపము రావచ్చును. కాపాలికులు మంత్రబలముచే నసాధ్యమయిన దానిని సాధింపఁ గల రని నవకుమారుఁ డదివఱకు వినియుండెను. ఈ కారణములచే నతఁడు కాపాలికుని యాజ్ఞ నతిక్రమించుట యనుచిత మని యాలోచించి కుటీరమున నుండుటకే నిశ్చయించుకొనెను.

క్రిమముగా నపరాహ్ణ మగుచుండెను. కాపాలికుఁడింకను దిరిగి రాలేదు. వెనుకటిరోజుపవాస ముండుటచేతను నేఁ డింత వఱకు భుజింప కుండుటచేతను నవకుమారున కాఁకలి బాధ దుర్భరము కాసాగెను. కుటీరములో ఫలమూలములు కొలఁదిగ మాత్రమే కలవు. వాని నతఁడు రాత్రియేభుజించెను. ఇప్పుడు కుటీరము విడిచి ఫలాన్వేషణమునకై పోవకున్న నాఁకలిచేఁ బ్రాణములు పోవును. ప్రౌద్ధు కొంచెమే కలదు. ఆఁకలిబాధ దుర్భర మగుటచే నవకుమారుఁడు ఫలాన్వేషణ మునకై బయలు వెడలెను.

ఫలములకై చెంత నున్న యిసుకకొండలకు నలువంకలఁ

దుగుచు నతఁడు వానిని దాఁటిపోయెను. అచ్చటచ్చటఁజెదరి
ఁన్న వృక్షములనుండి ఫలములు గోసికొని తినుచు దన
రాకలి బాధ నివారించుకొనెను.

అచటి యిసుకకొండలనెత్తము చాలఁ బిన్నదగుటచేఁ
లఁదికాలములోనే నవకుమారుడు దానిని దాఁటిపోయెను.
దువత నతఁ డిసుకదిబ్బలు లేని సాంద్రారణ్యమునఁ బడెను.
వరై నఁగొంతసే పపరిచితము మార్గవిహీనము నగునడవిలో
దుగుచుండి రేని వారి కాయరణ్యమునఁ ద్రోవ దొరకవచ్చు
ని యాశ పుట్టును. నవకుమారున కట్లే త్రోవ దొరకెను.
మార్గమునఁ గొంతదూరము పోయినతరువాత నతఁడు కాపా
కాశ్రమమునుండి యేదిక్కునకుఁ బోవుచున్నదియుఁ దెలిసి
న లేకపోయెను. గంభీరమగు కల్లోలభ్యాన మతనికి విన
చ్చెను. అది సాగరగర్జన మని యతఁడు తెలిసికొనెను. కొంత
పు నడచిన తరువాతఁ దటాలున నరణ్య మంతమయి పోవ
ముద్రతీర మతనికిఁ గనఁబడెను. అనంత మగునీలాంబురాశిని
చినంతనే యతనిహృదయ మొక్కసారిగా నత్యంతానంద
ఁబడ నోలలాడెను. అంత నతఁడు సాగరతీరమునఁ గూరుచుం
డును. అంతయు ఘనమయము, నీలము నపారము నగు సారా
రము! పార్వములం దెంతవఱకు దృష్టి సారించినను దరంగ
ములచేఁ గొట్టుకొనివచ్చు నురుగులే! రాశీకృత మగు స్వచ్ఛ
సుమమాలలవలె నాఘేనరేఖలు సువృద్ధాచ్చాయగల యిసుక
డుకల్పపై వచ్చి పడుచుండెను. కాననకుంతల యగు భూదేవి

కుపయుక్తములగు నలకాభరణములవలె నీలజలరాశిలో నంశ
టను దరంగ భంగములనుండి నురుగులు వెడలుచుండెను.
ప్రచండ వాతముచే నక్షత్రములు గుంపులు గుంపులుగా స్థాన
చ్యుతములయి నీలాంబరమున నల్లకల్లోల మయ్యెనేని యపు
డీసాగరభంగ విక్షేప స్వరూపము గోచరించును. ఈ సమయ
మున నస్తంగతుఁ డగుచున్న దినమణి మృదుల కిరణములచే
నీలజలరాశి యందొక భాగము కరఁగి పోసిన బంగారుకాంతు
లీనుచుండెను. చాలదూరమునఁ బాశ్చాత్య వర్తకుల నౌక
యొకటి తెల్లని తెరచాపల నెత్తి మహావిహంగమువలె సముద్ర
వక్షమునఁ దేలియాడుచుండెను.

నవకుమారుఁ డెంతకాల మారీతిఁగూర్చుండి సముద్ర
శోభనుజూచి యానందించుచుండెనో యతనికిఁ దెలియదు.
తరువాత నొక్కసారిగాఁ ప్రదోషతిమిర మేతెంచి నీలోదః
ములపైఁ బడెను. కాపాలికాశ్రమమునకు, బోవలయునఁ
నవకుమారున కప్పుడు చైతన్యము కలిగెను. అతఁ డంతట
నిట్టూర్పు విడిచి యచటనుండి లేచెను. దీర్ఘముగా నే
నిశ్చేసిం చెనో చెప్పలేము. అప్పుడతని కనుభూతపూర్వ మగు
నేసుఖము జ్ఞప్తికి దగిలెనో యెవరు చెప్పగలరు? అంతట
నతఁడు సముద్రతీరము నుండి వెనుకకు మరలెను. తిరిగిన
తోడనే యతని కొకయపూర్వమూర్తి కానవచ్చినది. గంభీర
ముగ గర్జించుచున్న యాసాగరతీరమున సైకతభూమియందు
నస్పష్టసంధ్యాలోకములో నా యపూర్వతరుణీమూర్తి నిలు
చుండి యుండెను. ఆవేణీసంబద్ధము సంసర్పితము రాశీకృతము

నగు నామె కేశభారము జానువులవఱకు వ్రేలాడుచుండెను. కేశములకుఁ బురోభాగమున నామె దేహారత్నము పటముపైఁ జిత్రించిన రూపమువలె గన్పట్టుచుండెను. ముంగురులు దట్టముగాఁ గ్రమ్మియుండుటచే ముఖమండలము సంపూర్ణముగాఁ గానవచ్చుట లేదు. అయినను మేఘములను జీల్చుకొనివచ్చు శశాంకబింబమువలె నామెవదన మండలము ప్రకాశించుచుండెను. ఆమె కడగంటిచూపులు స్థిరములు గంభీరములు జోతిర్మయములు! ఆమె కటాక్షములు సముద్రహృదయమునఁ గ్రీడించు చంద్రకిరణములవలె నతిస్నిగ్ధములయి ప్రకాశించుచుండెను. కేశరాశి యామె స్కంధదేశమును, బాహుయుగ్మములను, నావరించియుండెను. ఆమె భుజము లొక్కసారిగా గనఁబడుటలేదు; బాహువులనిర్మలశోభ మాత్రము దృగ్గోచర మగుచుండెను. ఆమె నిరాభరణ. ఆమె యాకారమందలి సమ్మోహశక్తి మాత్రము వర్ణింపజాలము. ఆమె శరీరచ్ఛాయ బాలచంద్రుని కాంతివంటిది. చికురజాలము సాంద్రనీల మేఘమువంటిది” ఆహా! ఏమి యామె మేనిచాయ, యేమి యామె శిరోజములు! ఆరెండును నెట్లు శోభిల్లుచున్నవో తెలియవలె నన్న నా గంభీరనినాది యగు సాగరతీరమున సంధ్యాలోకములోఁ జూడనిచో వాని మోహినీశక్తి యను భూతము కాఁజాలదు.

నిర్మాతప్య మగు నాసముద్రతీరమున వారు చాల సేపు పరస్పరమారీతిఁజూచుకొనుచు నిలువఁబడిపోయిరి. మఱికొంత

సేపైనతరువాత నాయువతి కంఠస్వరము విననయ్యెను. ఆమె మృదుమధుర స్వరముతో “సాంధుడా! త్రోవఁ దప్పితివా?” యనెను.

ఆమె కంఠస్వరముతో పాటు నవకుమారుని హృదయ వీణయు మ్రోఁగెను. ఎంత ప్రయత్నించినను బరస్పరసమ్మేళనముఁ గలుగకుండనట్లు హృదయవీణాతంత్రు లప్పుడప్పుడు శ్రుతి తప్పుచుండును. కాని యొక్కకంఠధ్వనిచే—నొక్క కామినీకంఠధ్వనిచే వానిని శ్రుతిచేయవచ్చును. అప్పుడు తంత్రు లన్నిటికిని శ్రుతి కుదురును. నాఁటినుండి సంతార యాత్ర సుఖమయ మగు సంగీతలహరి యని యనుభూత మగును. అట్టి ధ్వని నవకుమారుని కర్ణములలో మ్రోఁగెను.

“సాంధుడా! త్రోవఁ దప్పితివా?” అను నీ మాటలు నవకుమారుని చెవిఁ జొచ్చెను. ఆ ధ్వని కేమి యర్థమో యెట్లు ప్రత్యుత్తర మీయవలయునో యతని కించుకయుఁ దోఁచలేదు. హర్షవికంపిత మగు నాధ్వని వాయువునందు వ్యాపించినట్లును, వృక్షపర్ణములందు మర్మరిత మైనట్లును, సాగరహోషమున మందీభూత మైనట్లును నతనికిఁ దోఁచెను. సాగరవసనయగు పృథివీదేవి సుందరముగా నుండెను; తరుణియు సుందరి, ధ్వనియును సుందరముగా నుండెను. అతని హృదయతంత్రులలో సౌందర్యశ్రుతి కుదిరెను.

ప్రత్యుత్తరము రానందున నా తరుణి ‘రమ్ము’ అని పలుకుచు బయలుదేఱెను. ఆమెయడుగులజాడలు కనఁబడుట లేదు.

వసంతకాలమున మందానిలసంచాలితము లగు శుభ్రమేఘములవలె పాదన్యాసములు కానరాకుండ నామె నడచుచుండెను. జంత్రపుబొమ్మవలె నవకుమారుఁ డామెవెంటఁ బోవుచుండెను. ఒకఁ-చోట నొక చిన్నియడవిలోఁ దూఱవలసివచ్చెను. తరువాత నా జవ్వని కనఁబడలేదు. అడవి దాటి చూడ నతని కెదుటఁ గుటీరము కనఁబడెను.

౬

నవకుమారుఁడు కుటీరములోఁబ్రవేశించి ద్వారమున కానుకొని శిరముపైఁ జేతు లుంచుకొని కూర్చుండెను. చాలసేపటివఱ కతఁడు తల పై కెత్తలేదు.

ఈ పనిత దేవియా, మానవియా, కాక కాపాలికుని మాయాశక్తియా! నవకుమారుఁడు నిశ్చలముగాఁ గూర్చుండి కళవళపడసాగెను; కాని యతనికేమియు బోధపడలేదు. అన్యమనస్కుఁ డగుటచే నతని కింకొక పనిమీఁదికి బుద్ధిపోలేదు. జలము కొనివచ్చుట యవసరమని తోచినను దానిని మాని యతఁ డా సాయంసమయమునఁ జరిగిన యసంభావ్యవిషయమునుగూతించి తలపోయుచుండెను. చాల ప్రోద్బలపోయినతరువాత సాయాహ్నకృత్యము లింకను బూర్తి కాలే దని యతనికి జ్ఞప్తికి వచ్చెను. అంత నతఁడు తల యెత్తి చూడ నచటఁ గాష్ఠము మండుచుండెను. ఆ మంటవెలుతురులోఁ దండులాది

భోజన సామగ్రులు కొంచెము కొంచెముగాఁ గానవచ్చెను. నవకుమారుఁ డాశ్చర్యముచెందక “ఇది యంతయుఁ గాపాలి కుని పనియే యగును. ఇచ్చట నాశ్చర్య పడవలసిన దేము న్నది!” యనుకొనెను.

నవకుమారుఁడు సాయంకృత్యములఁ దీర్చికొనిన తరువాత నా కుటీరమందున్నమృత్పాత్రతో వంటచేసికొని భుజించెను. “మఱునాఁ డుదయమున వ్యాఘ్రచర్మశయ్యనుండి లేచి యతఁడు సముద్రతీరాభిముఖుడై పోయెను వెనుకటిదిన మరణ్యములో రెండు పర్యాయములు నడచి యుండుటచే నతఁడు నేఁ డెక్కువ కష్టము లేకుండ మార్గము కనుఁగొనఁ గలిగెను.

అతనికిఁ గ్రిందటి దినము కనఁబడిన మాయావిని మరల నచటికి వచ్చు ననెడి యాశ యాతని హృదయమునం దెంత గట్టిగా నాటుకొని యుండెనో చెప్పటకు వీలు లేదు. కాని యతఁ డా ప్రదేశమును వదలి పోలేదు. ఎంతసేపుచూచినను నెవ్వరురాలేదు. అంత నతఁ డా ప్రదేశమునకుఁ జాట్టుప్రక్కల దిరుగ సాగెను. అతని యన్వేషణము వృథయైనది. మనుష్య సంచారచిహ్నములుకూడ నతని కగపడలేదు. తిరిగి వచ్చి యతఁడు వెనుకటి స్థలమునఁ గూర్చుండెను. సూర్యుఁడస్త మించెను. అంధకారము వ్యాపింపసాగెను. అంత నతఁడు హఠాశ్చ కుటీరమునకుఁ దిరిగివచ్చి చూచునప్పటికిఁగాపాలికుఁ డందు నిశ్శబ్దముగాఁ గూర్చుండి యుండెను. నవకుమా

రుండు మొదటఁ గుశలప్రశ్నము చేసెను, గాని కాపాలికుఁడు ప్రత్యుత్తర మాయ లేదు.

“ఇంతవఱకు స్వామివారిదర్శనభాగ్యము నాకు లభించలే దేలనో?” యని నవకుమారుఁ డాయన నడిగెను. “స్వకార్యములందు నియుక్తుడనై యుంటి” నని కాపాలికుఁడు బదులు పలికెను.

“ఇంటికిఁ బోవఁ గోరిక కలిగినది. త్రోవ తెలియలేదు. దారి బత్తెము కూడ లేదు. స్వామివారేదేని విహితవిధానమును సెల విత్తు రని గంపెఁ డాశతో నున్నాను” అని నవకుమారుఁ డనెను.

“నా వెంట రమ్మ” అని మాత్రము పలికి యుదాసీన భావముతోఁ గాపాలికుఁ డచటనుండి లేచెను ఇంటికిఁ బోవ నేదియో యుపాయము దొరకఁగలదను నుత్సాహముతో నవకుమారుఁ డతనివెంట నరిగెను.

ఇంకను సంధ్యారాగము తగ్గలేదు. కాపాలికుఁడు ముందు పోవుచుండ నవకుమారుఁ డతనివెంట నరిగెను.

ఇంకను సంధ్యారాగము తగ్గలేదు. కాపాలికుఁడు ముందు పోవుచుండ నవకుమారుఁడు వెనుక నడచుచుండెను. ఆకస్మికముగ నవకుమారుని వీఁపుపైఁ గోమలహస్తస్పర్శమయ్యెను. తక్షణమే తిరిగిచూచి యతఁడు నిశ్చేష్టుడయ్యెను. ఆజాను లంబిత మగు నిబిడకేశరాశిగల యాయరణ్యదేవీమూర్తియే! పూర్వమువలె నామె నిశ్శబ్దముగను నిశ్చలముగను నుండెను. ఎచటనుండియో యామూర్తి యాకస్మికముగ నవకుమారుని

వెనుకకు వచ్చెను. ఆమె తనవెదపులపై వ్రేలిడుకొని యుండెను. దానిని జూచి నవకుమారుడు తనను మాటలాడవలదని యామె సంజ్ఞచేయుచున్నదని గ్రహించెను. మాటలాడవలదని చెప్ప నవసరము లేదు. నవకుమారుడు డేమి మాటలాడును? అతడు డల్లే మ్రాప్పడి నిలిచియుండెను. కాపాలికుఁ డిదియంతయుఁ జూడలేదు. అతడు ముందే నడచిపోయెను. ఉదాసీనభావముతోఁ గాపాలికుఁడు వారిమాటలు వినఁబడనంత దూరము పోఁగానే మృదుస్వరమున నా తరుణి యేదియో నవకుమారునితో జెప్పెను. “ఎచటికిఁ బోవుచున్నావు! పోవలదు! తిరిగి పొమ్ము, పాటిపొమ్ము” అను మాటలు మాత్రమే మతనిచెవి జేరెను.

ఈమాటలు మాత్రము పలికి ప్రత్యుత్తరమునకైన నిలువకుండ నామె వెడలిపోయెను. నవకుమారుడు కొంతసేపు విహ్వలుండై యామెవెంటఁ బోవలెనని యెంతయు నాతురత పడెను. కాని యాయువతి యెటు పోయినదో యతని కెంత మాత్రము తెలియలేదు. అంత నతఁ డిట్లు తలపోయసాగెను. ఇది యెవరిమాయ? నాకు మతిభ్రమము కలిగినదా? నేను వినిన మాటలు విపత్కూచకములా? అట్లయిన నెవరివలన విపత్తు? తాంత్రికు లెంతయైనఁ జేయఁగలరు. అయినఁ బాటిపోదునా? పాటిపోవు టెందుకు? నిన్న బ్రదికినట్లే నేడును బ్రదుకఁగలను. కాపాలికుఁడును మనుష్యుడే. నేనును మనుష్యుడనే!

నవకుమారుఁ డీరీతినాలోచించుచుండఁ గాపాలికుఁడు వెనుదిరిగి చూచి తనవెంట నతఁడు రాకుండుటచే మరలివచ్చి, “ఎందుల కాలస్యము చేయుచున్నావు?” అని యతని నడిగెను.

కాపాలికుఁడు మరలఁ బిలువకముందే నవకుమారుఁ డేమియు మాటలాడక యతనివెంటఁ బోయెను.

కొంచెముదూరము పోయినంతనే మట్టిగోడలుగల కుటీరమొకటి యెదురయ్యెను. దానిని గుటీర మనుట కన్నఁ జిన్నయిల్లనిన బాగుడుచు. గృహమునకు వెనుకనే సికతామయమగు సముద్రతీరము కలదు. గృహపార్శ్వమునుండి కాపాలికుఁ డాతీరమువెంట నవకుమారునిఁ గొనిపోయెను. ఆసమయమున శరవేగముతోఁ బూర్వము కనఁబడిన యువతి యతనిప్రక్క నడచి పోవుచు నాతనిచేవిలో “ఇప్పుడైనను బాటిపొమ్ము. నరచూంసము లేనిది తాంత్రికులకుఁ బూజాపూర్తి కాదని నీకుఁ దెలియదా?” అని చెప్పిపోయెను.

నవకుమారుని లలాటమున స్వేదబిందువులుప్పటిల్లసాగెను. దురదృష్టవశమున నా యువతి యనినమాటలు కాపాలికునకు వినఁబడెను. కాపాలికుఁడు “కపాలకుండలా” అనెను. అతని కంఠస్వరము మేఘగర్జనమువలె నవకుమారునకు వినఁబడెను. కాని కపాలకుండల బదులు వలుక లేదు.

కాపాలికుఁడు నవకుమారుని హస్తములు పట్టుకొని తీసికొని పోసాగెను. మనుష్యభూతుకుని కరస్పర్శముచే నవకుమారుని నాడులందు రక్తము నూలురై క్లెక్కువగాఁబ్రవ

హించెను. బోయిన ధైర్యమును మరలఁదెచ్చుకొని నవకుమారుఁడు “చేతులు వదలుఁడు” అని పలికెను. కాపాలికుఁడు బదులు పలుక లేదు. నవకుమారుఁడు మరల “నన్నెచ్చటికిఁ గొనిపోవుచున్నా” రని యడిగెను.

“పూజా ప్రదేశమునకు.”

“ఎందులకు?”

“వధించుటకు.”

అతివేగముతో నవకుమారుఁడు తన చేతులులాగికొనెను. సామాన్యమానవుఁ డెవ్వఁడేని యపుడు నవకుమారుని చేతులు పట్టుకొనియున్న యెడల యా లాగుటలోఁ బట్టు నిలుపుకొన లేకపోఁగా నేలపైఁ బడియుండును; కాని కాపాలికుఁ డేమాత్రము కదలలేదు. నవకుమారునిముంజేతులాతని పిడికిటిలో నుండిపోయెను. అతనిముంజేతివేళ్లు విరిగిపోయినట్లయ్యెను. బలముచే లాభము లేదనియు, బుద్ధికౌశలముచేఁ బ్రయోజనము కలుగవలెననియు నవకుమారుఁ డపుడు తెలిసికొనెను. “మంచిది చూచెదగాక!” యనుకొని స్థిరమనమ్ముడై యతఁడు కాపాలికునివెంటఁ జనెను.

సైకతస్త్రాపోపరిభాగమునకుఁ బోయినంతనే నవకుమారునకుఁ బూర్వమువలె బెద్ద కాష్ఠ మొకటి కాలుచుండుటయు దాని చుట్టును దాంత్రికపూజాపరికరములును, వానినడుమ నరకపాలమునిండ రక్తమురు గనఁబడెను. కాని శవము కనుపించలేదు. “నేను శవ మగుదును కాఁబోలు!” అని నవ

కుమారుఁ డను కొ నెను.

ఎండిపోయిన గట్టితీగెలు కొన్ని యంతకుఁ బూర్వమే, యచట సిద్ధముగా నుండెను. కాపాలికుఁడు వానితో నవకుమారుని దృఢముగా బంధింప నారంభించెను. అతఁడు సాధ్యమైనంతవఱకుఁ దనబలమును వినియోగించి చూచెను. కాని యందువలన నంతమాత్రము ప్రయోజనము కనబడలేదు. అంతవయస్సునఁగూడ కాపాలికుడు మత్త మాతంగమువలె బలిష్ఠుఁ డని నవకుమారునకుఁ దెలిసిపోయెను. అతని పట్టుదల చూచి కాపాలికుఁడు “ఏల పెనఁగులాడెదవు? మూర్ఖుడా, నీజన్మము నేఁడు సార్థకమగును. నీ మాంస పిండము నేడు భైరవీపూజ కర్పణముకాఁగలదు. నీ వంటివాని కింతకన్న సౌభాగ్యముండునా?” యనెను.

కాపాలికుఁడు నవకుమారుని దృఢముగా బంధించి యిసుకపై బడవైచి వధార్థము ముందుగాఁ జేయవలసిన పూజాదుల నారంభించెను. అంతవఱకును నవకుమారుఁడు బంధనములు తెల్పివేయఁబ్రయత్నించుచునే యుండెను. కాని యాయోడుతీగె లతికఠినములు, బంధనము లతదృఢములు. మృత్యు వాసన్నమైనది! నవకుమారుఁడు తనచిత్తము నిష్టదేవతా చరణములందు నిల్పెను. జన్మభూమి యతని కొక సారి జ్ఞప్తికివచ్చెను. సౌఖ్యస్థాన మగుఁ దనగృహము మనస్సునకుఁ దగిలెను. బహు కాలమునుండి వీడియున్న జననీ జనకుల ముఖము లతని మనస్సు నెదుటఁ గనబడెను. ఒకటి

రెండవశ్రుబిందువులు జాటి యిసుకలోఁ బడి యింకిపోయెను బలికిఁ బూర్వ మొనర్పవలసిన క్రియలన్నియుఁ బరిసమాప్తి నొందినంతనే వధార్థము ఖడ్గము గొనివచ్చుటకై కాపాలికుఁ డాసనమునుండి లేచిపోయెను. కాని పెట్టినచోట ఖడ్గము కనఁబడలేదు. ఆశ్చర్యము! కాపాలికుఁ డించుక విస్మితుఁ డయ్యెను. అపకాష్టామందే ఖడ్గము గొనివచ్చి తగుచోటఁ నుంచితి ననియు, మరల నింకొకచోటఁ బెట్టలే దనియు నతఁ డదృఢవిశ్వాసము. అయిన ఖడ్గ మే మైనది? కాపాలికుఁడు ఖడ్గముకొఱ కక్కడక్కడ వెదకెను. ఎచ్చటను నది కని పించలేదు. పిదప వెనుకటి కుటీరమువంకఁ దిరిగి యతఁడు కపాలకుండలా యని పిలిచెను. కాని యెన్నిసారులు పిలిచి నను కపాలకుండల బదులు పలుకలేదు అంతట నేత్రములెఱ్ఱ వాటి కనుబామలు ముడివడ నతఁ డా కుటీరమునకుఁ బరు వెత్తెను. ఈయవకాశములో లతా బంధనములఁ ద్రొంచు కొనుటకై నవకుమారుఁడు మరల నొక్కతూరి ప్రయత్నము చేసెను. కాని యదియు నిష్ఫల మయ్యెను.

ఇట్టి సమయమునఁ జెంతనే యిసుకపై మృదుపదముల చప్పుడు విననయ్యెను. అయ్యది కాపాలికునిది కాదు. నవ కుమారుఁడు శిరముఁ దిప్పి చూచెను. ఆ మోహిని, యా కపాలకుండల యతనికిఁ గనఁబడెను. ఆమె చేతియందు ఖడ్గ ముండెను.

ఊరకుండుము, మాటలాడకుము! ఖడ్గము నాకడనే

యన్నది. నేను రహస్యముగాఁ గొనివచ్చితిని” అనుచు కపాలకుండల సత్వరము నవకుమారుని లతాబాధమును ఖడ్గముతో ఛేదించెను. నిమేషకాలములో నామె యతనిని విడిపించి, “పాటిపొమ్ము వెనుకనే వచ్చి నేను ద్రోవ చూపెదను” అని పలికెను.

ఇట్లు చెప్పచు కపాలకుండల బాణవేగమునఁ ద్రోవచూపించుచు వెడలెను. నవకుమారుఁడు యామె ననుసరించుచుఁ బోయెను.

2

ఇచటఁ గాపాలికుఁడు ఖడ్గమునకై కుటీరములో బాగుగ వెదకసాగెను. ఖడ్గముఁ గపాలకుండలయుఁ గనఁబడకపోవుటచే సంశయ మంది మరల నతఁడు సైకతస్తూపమునకు వచ్చెను. అచట నవకుమారుఁడు లేకుండుటచే నత్యంతాశ్చర్య మొందెను. కొంతసే పైనతరువాతఁ తీరగై లతనికిఁ గానవచ్చెను. అప్పు డతఁడు జరిగిన సంగతి యంతయు గ్రహించి నవకుమారుని వెదకుటకై పరుగెత్తఁ దొడఁగెను. కాని నిర్మనుష్య ప్రదేశమున విహంగము లేయేదిక్కులకుఁ బోవునో నిర్ణయించుట దుస్సాధ్యము. చీకటి యగుటచే దేనిని గూడ గుర్తించుట కతనికి సాధ్యము కాకుండెను. అందుచే నతఁడు మాటల సవ్వడి వినఁబడు నేమో యని యటునిటుఁ దిరుగఁదొడఁగెను. కాని యెంతసేపు తిరిగినను గంతధ్వని యతనికి వినరాలేదు. అందుచే నతఁ డన్ని దిక్కులు సమగ్రముగా నొక్కసారి

చూడ నెంచి యెత్తైన యిసుకకొండ యెక్కెను. కాపాలికు
డాకొండ కొక వైపుగా నెక్కెను. రెండవవైపు వర్షజల
ప్రవాహముచే గోసికొని పోవుచుండెను. ఇది యంతనికి
దెలియదు. అతఁ డా కొండకొనకుఁ బోయినంతనే పతనోన్ముఖ
మైన యాస్తూపశిఖర మతని శరీరభారముచే విరిగి భయంక
రారవముతోఁ బడిపోయెను. దానితోఁ బర్వతశిఖరమునుండి
జాతినమహిషమువలె గాపాలికుఁడును బడిపోయెను.

౮

రాత్రివేళ నా కటికిచీకటిలో నూర్వశ్వాసముతో వా రిరు
వురు సరణ్యములోఁ బ్రవేశించిరి. అరణ్యమార్గము నవకు
మారున కపరిచితము. అందుచే నతనికి సహచారిణి యగు
నా పదునాఠేండ్ల జవ్వని ననుసరించిపోవుట తప్ప నింకొక
యుపాయము లేకుండెను. “ఇది యంతయు నా లలాటమున
ప్రాసియున్నది కాబోలు” అని యతఁడు లోలో నను
కొనుచుండెను. స్థితిగతులు వంగదేశీయుని వశపఱచు
కొను ననియు వంగదేశీయుఁడు స్థితిగతులను వశముచేసికొనఁ
జాలడనియు నతఁ డెఱుంగడు. క్రమముగా వారు గమన
వేగము తగ్గించి నడవఁదొడఁగిరి. అంధకారములో నేమియుఁ
గనఁబడుట లేదు. ఎచటనో యొక్క వాలుకాస్తూప
ధవళ శిఖరము మాత్రము నక్షత్ర కాంతిలో నస్పృష్ట

మూల గానవచ్చుచుండెను. ఎచటనో మిణుగురుఁ బురువుల కాంతిలో వృక్షశాఖ లచ్చటచ్చటఁ గనఁబడుచుండెను.

కపాలకుండల నవకుమారునడవిలో నేకాంతప్రదేశమునకుఁ గొనివచ్చి చేరెను. అప్పు డర్ధరాత్రిమయ్యెను. ఎదుట నెత్తైన దేవాలయశిఖరము కానవచ్చెను. తత్సమీపమున నిటుకరాతి తోఁ గట్టిన ప్రాకారము గల యింకటి కనఁబడెను. కపాలకుండలఁ ప్రాకార ద్వారముచేరి యెడతెగకుండఁ దలుపు తట్టుటచే లోపలనుండి యెవరో “ఎవరు వారు? కపాలకుండలా!” అని ప్రశ్న చేసిరి. “తలుపు తీయుఁడు” అని యామెవచించెను.

లోపలనుండి తలుపు దెఱచిన యాపురుషు డాదేవాలయమున కధికారి. అతని కేఁబడినవత్సరములు దాఁటినవి పలుచని వెంట్రుకలుగల యాతనిశిరస్సును రెండుచేతులతో కపాలకుండల దగ్గఱకుఁ దీసికొని యాతని చెవి తన మోచికడకుఁ జేర్చికొని తన వెంట వచ్చినవానిస్థితి సంగ్రహముగా నాతనికి విశదపఱచెను. పూజారి చాలసేపు తల చేతులపై వాల్చుకొని యేమో యాలోచించి తుద కిట్లనెను: “చాల చిక్కు వచ్చినది! ఆ మహాపురుషుడు సంకల్పించిన యెడల సంతయెనఁ జేయఁగలఁడు. ఏదెఱైనను దేవి యనుగ్రహమున నీకమంగళము కలుగదు, అతఁడెవడు?”

“రమ్మ” అని కపాలకుండల నవకుమారుని బిలిచెను. ప్రాంగణమున నిలిచి యున్న యాతఁడు పిలువగానే యింటిలోనికి వచ్చెను. పూజారి యతనితో “నేడు నీవిచటనేదాగియుం

డుము. తోపుదయము నిన్ను మేదినీపురమార్గము విడిచి వచ్చెదను.” అని చెప్పెను.

మాటపై మాటమీఁద నింతవరకును నవకుమారుఁడు భోజనము చేయలేదని యర్చకునకుఁ దెలిసినది. కావున నతఁడు నవకుమారున కాహారము సమకూర్ప నారంభించెను. నవకుమారుఁ డాహారము నెంతమాత్రము స్వీకరింప నిష్టపడక కేవలము విశ్రమస్థానమున నై వేడుకొనెను. పూజారి తన వంటయింట నవకుమారునకు శయ్య నేర్పాటు చేసెను. నవకుమారుఁడు పరుండినతగువాత కపాలకుండల సముద్రతీరమునకు మరలిపోవ నుద్యమించెను. పూజారి యామెను సన్నేహదృష్టితో విలోకించి, “పోవలదు, క్షణ మాగుము నా కొక కొరిక కల”దనెను.

“ఏ మది?”

“నిన్నుఁ జూచినది మొదలు ‘అమ్మా’యని పిలువ బుద్ధి పొడముచున్నది. మహాదేవి పాదము లాన! మాతల్లికన్న నీమీఁద నా కెక్కువప్రేమ కలుగుచున్నది. నాప్రార్థనము త్రోసిపుచ్చవలదు!”

“త్రోసిపుచ్చను.”

“నీ వచ్చటికి మరలి పోవల దనియే నా ప్రార్థనము!”

“ఎందుచేత?”

“పోయినచో నీ కింక శరణ ముండదు.”

“నా కది తెలియును.”

“అట్లయిన నెందుల కడిగితివి?”

“ఆచటికిఁ గాక యింకెచటికిఁ బోగలను?”

“ఈ పాంథునివెంట దేశాంతరమునకుఁ బొమ్ము.”

కపాలకుండల నిశ్శబ్దముగా నుండ, అమ్మా! యేమాలో చించుచున్నావు?” అని పూజారి యామె నడిగెను.

“ఈ శిష్యురాలు మీదగ్గఱకు వచ్చినపుడే యువతి యిట్టి యువకుని వెంటఁ జనుట యుక్తముకాదని చెప్పియుంటిరి కదా! ఇప్పుడు పొమ్మని చెప్పచుంటి రేల?”

“అప్పుడు నీజీవితవిషయమై సంశయము లేదు. విశేషించి యొకప్పు డాలోచింపని యవసర మిప్పుడు కలుగ వచ్చును గదా! రమ్మ, మహాశక్తి యనుమతి గైకొందువు గాని.”

అంతఁ బూజారి దీపము చేతఁ బట్టుకొని దేవాలయ ద్వారము చేరి తలుపులు తెఱచెను. కపాలకుండలయు నాతని వెంటఁ జనెను. ఆలయములో మానవాకారపరిమాణముగల కరాలకాలికా మూర్తి ప్రతిష్ఠితమై యుండెను. ఇరువురును భక్తి భావముతోఁ బ్రణామ మొనరించిరి. అర్చకుఁ డాచమనము చేసి పుష్పపాత్రమునుండి మారేడుదళమును గ్రహించి దానిని మంత్ర పూతముచేసి దేవీపాదములం దునిచి దాని వంకఁ జూచుచుండెను. క్షణము తరువాతఁ బూజారి కపాలకుండలతో నిట్లనెను: “అమ్మా! చూడుము! మహాదేవి నీ యర్ఘ్యము గ్రహించినది. బిల్వదళము పడిపోలేదు. నీకు శుభ మగును. నీ వీపథికునివెంట స్వచ్ఛందముగ నరుగవచ్చును విష

యలోలురసంగతి నాకుఁ దెలియును. కేవలము విషయలాల సవై నీ వీతనివెంటఁ జనినయెడల ముక్కు మొగ మెఱుంగని పడుచుదానిని దీసికొనివచ్చినాఁ డని లోకు లీతని నీచముగాఁ జూచెదరు. నిన్నును నిందించెదరు. ఇతఁడు బ్రాహ్మణుఁ డని చెప్పితిని. మెడలో జందెము కనఁబడుచున్నది. నిన్నితఁడు వివాహమాడి తీసికొని పోయెనేని సమస్త విధముల శుభము చేకూరును. అట్లు కాకున్న నేనుఁగూడ నీతనివెంటఁబొమ్మని చెప్పియుండను.”

“వివాహమా!” అనుమాట మెల్లమెల్లగా నుచ్చరించి పిమ్మట నామె “వివాహ మనుమాట మీనోట వింటిని. కాని యెవరివిషయమై చెప్పితిరో సరిగాఁ దెలియలేదు. వివాహ మన నేమి చేయవలయును.” అని నచించెను.

పూజారి మందహాసము చేసి “ఆడుదానికి వివాహ మను నది ధర్మాచరణమునకు ముఖ్యసోపానము. ఇందుచేతనేస్త్రీని సహధర్మిణి యందురు. జగన్మాతయు శివుని వివాహమాడి నది” అని పలికెను.

సమస్తము తెలియఁ జెప్పితి నని పూజారి యనుకొనెను. సకలము తెలిసికొంటి నని కపాలకుండలయు ననుకొనెను. “అట్లే కానిండు. కాని నాయనగారిని విడిచి పోవుటకు నా మన సొప్పట లేదు. ఇంతకాలము నన్నాయన పోషించి నారు” అని కపాలకుండల పలికెను.

“దేనికిఁ బోషించుచున్నాఁడో నీకుఁ దెలియదు!” అని

పూజారి తాంత్రికసాధనమునకును దరుణులకును గల సంబంధమును వ్యంగ్యముగా నామెకుఁ దెలియఁజేయఁజేయఁజేయఁచెను. కపాలకుండల కేమియుఁ దెలియలేదు. కాని యామె చాల భయపడి 'వివాహమే కానిం' డనెను.

తరువాత వారిరువురు నాలయమునుండి బయటికి వచ్చిరి. కపాలకుండల నొకగదిలో నుంచి పూజారి నవకుమారుఁడు పరున్నచోటికిఁ బోయి యతని శిరముచేతఁగూర్చుండి "మహాశయా! నిద్రపోవుచున్నారా?" అని యడిగెను.

నవకుమారుఁడు నిద్రించుస్థితిలో లేడు; తన యవస్థను గూర్చి విచారించుచుండెను. పూజారిప్రశ్నము విని "చిత్తము నిద్రపోవుట లే"దని పలికెను.

"బాబూ. మీవిషయము తెలిసికొన వచ్చితిని. మీరు బ్రాహ్మణులా?"

"చిత్తము "

"ఏశాఖ"

"రాధీయశాఖ."

"నేనును రాధీయబ్రాహ్మణుడనే, ఉత్కలదేశ బ్రాహ్మణుడ నని తెలఁపవలదు. మా శాఖవారు కులగురువులు. ఇప్పుడు మహాశక్తి చరణములు సేవించుచున్నాను. మీనామధేయము?"

"నవకుమార శర్మ."

"నివాసము?"

“సప్తగ్రామము.”

“ఏవేట?”

“వంద్యఘట్టము.”

“మీకు భార్య లెందఱు?”

“ఒక్కఁతె.”

నవకుమారుఁడు తన వృత్తాంతము విప్పి చెప్పలేదు ప్రకృత మతని కొక్క భార్యకూడ లేదు. రామగోవింద ఘోషాలుని కూఁతు రగుపద్మావతి నాతఁడు వివాహమాడియుండెను. వివాహానంతరము పద్మావతి కొలఁదిదినములు పుట్టినింటనుండి యప్పు డప్పు డత్తవారింటకి వచ్చుచుఁబోవుచుండెను. ఆమెకుఁ బదునాలుగు వత్సరముల వయస్సున నామెతండ్రి సకుటుంబ ముగఁబురుషోత్తమక్షేత్రమునకుఁ బోవుచుండెను. ఆకాలమున అక్కరుపాదుషాహ యాజ్ఞానుసారముగా పఠానులు దూరీభూతులై ఉత్కలదేశమున గుంపులుగుంపులుగా నివసించుచుండిరి. వారి నణఁచుట కక్కరుషాహ సాధ్యమైనన్ని యత్నములు చేయుచుండెను. రామగోవింద ఘోషా లుత్కలదేశమునుండి తిరిగి వచ్చుసమయమున మొగలులకు పఠానులకు యుద్ధము ప్రారంభ మయ్యెను. మార్గములో నతఁడు పఠానులకుఁ జిక్కెను. ఆకాలమున పఠానులు యుక్తాయుక్త వివేచనము లేనివారు. వారనపరాధులగు బాటసారులపైఁబడి ధనాదులు దోచుకొని పోవుచుండిరి. రామగోవిందుఁడించుక కోపస్వభావము కలవాఁడు. పరుషముగా మాటలాడుటచే వారాతని

కుటుంబము నడ్డగించిరి. చివరకు రామగోవిందుడు స్వధర్మమును బరిత్యజించి సకుటుంబముగా ముస్మానుమతము నవలంబించుట కంగీకరించుటచే నిష్క్రమితి నొందఁగలిగెను.

రామగోవింద ఘోషాలు సకుటుంబముగాఁ బ్రాణములతో నిల్లుచేరెను. కాని మహమ్మదీయమతము నవలంబించుటచే స్వజను లొక్కసారిగా నాతనిని బరిత్యజించిరి. ఆసమయమున నవకుమారుని తండ్రియు నచట నుండుట తటస్థించెను. జాతి భ్రష్టుని కొమార్తెనుగూడ జాతిభ్రష్టుఁగాఁ దలఁచి యతఁడు వదలి పెట్ట వలసివచ్చెను. అటుతరువాత నవకుమారుడు తన భార్య నెన్నడును జూడలేదు.

స్వజనత్యక్తుఁడు ధర్మచ్యుతుఁడు నగు రామగోవిందఘోషాలు విశేష కాలము స్వదేశమునం దుండలేకపోయెను. ఇంతే కాక రాజానుగ్రహము పొందియున్నతోద్యోగము సంపాదించ వలయునను కాంక్ష చేసతఁడు రాజధాని యగురాజమహాలుకుఁ బోయి నివసించుచుండెను. మతాంతరుడగుటచే నతఁడు సకుటుంబముగ మహమ్మదీయనామములు ధరించెను. రాజమహాలుకుఁ బోయినతరువాత మామయు భార్యయు నెట్లున్నారో నవకుమారునకుఁ దెలియ వీలులేకపోయెను. ఇంతవఱకును నతని కేమియుఁ దెలియదు. తరువాత విరక్తిచే నవకుమారుఁడు మరల వివాహమాడలేదు. అందుచే నతని కిష్టహృదయ భార్యయు లేదు.

పూజారి కీవృత్తాంతమంతయుఁ దెలియదు. సద్వంశజున కిరు

పురుభార్యలున్నను నేమిప్రమాదమని యాతడనుకొని ప్రకాశముగా నిట్లనెను: “మిమ్మొక ప్రశ్న మడుగవలయునని వచ్చితిని. ఈకన్య మిప్రాణములు రక్షించినది. పరహితార్థము తనజీవితము కోలుపోయినది. ఈమెను బోషించుచున్న పురుషుడు మిక్కిలి భయంకర స్వభావుడు. ఆయనకడ క్షిమె తిరిగిపోయెనేని మిక్కటిగతి పట్టినదో యీమెకును నట్టి గతియే పట్టగలదు. ఇందుల కేదైన నుపాయమాలోచింపగలరా?”

నవకుమారుడు లేచి కూర్చుండి యిట్లనెను: “నేను నట్లే భయపడుచున్నాను! తమ కంతయుఁ దెలియును. ఇందులకు పాయము చెప్పడు. ఆమెకుఁ బ్రత్యుపకార మొనర్చుటకై నాప్రాణములునైతే మర్పింప సిద్ధముగా నున్నాను. తరుగ నా సరభాతకుని యొద్దకుఁ బోయి యాత్మసమర్పణము చేయుదునాయని యనుకొనుచున్నాను. అట్లయిన నీమెప్రాణములు దక్కును.”

పూజారి నవ్వి యిట్లనెను: “మీరు పిచ్చివారు! దీనివలనఁ బ్రయోజన మేముండును? మీరు ప్రాణములు కోల్పోవుటయే తటస్థించును గాని యీమెపై నా మహాపురుషుని కోపము శమింపదు. దీని కొక్కయపాయ మున్నది.”

“అదేమి?”

“మీరీమెను వెంటఁ గొనిపోవుటయే. కాని యిది దుష్టులము. మీరిక్కడ నుండినచో నొకటి రెండు దినములలోఁ

బట్టుపడుదురు. ఆమహాపురుషుఁ డీదేవాలయమునకు వచ్చుచుఁ బోవుచుండును. కావున కపాలకుండల కశుభమే కనబడుచు న్నది.”

నవకుమారుఁ డాతురముగా “నావెంట వచ్చుట దుర్ఘట మెట్లగును?” అని యడిగెను.

“ఈమె యెవరిపుత్రికయో, ఏకులమున జన్మించినదో, యెవరిభార్యయో మీకించుకయుఁ దెలియదు. మీరీమెను వెంటఁ గొనిపోవుదురా? వెంటఁ గొనిపోయినను నీమెను మీయింట నుండ నిచ్చెదరా? కానిచో నీదిక్కులేని దెచటికిఁ బోవును!”

నవకుమారుఁ డొకించుక యాలోచించి “నాప్రాణములు రక్షించిన యామెకై నాకేకార్యము నసాధ్యము కాదు. ఈమె నాకుటుంబములోనిది కాగలదనెను.”

“మంచిది. కాని యీమె యెవరని మీవార లడిగిన నేమి సమాధానము చెప్పెదరు?”

నవకుమారుఁడు మరల నించుకతడ వాలోచించి, “మీరే యీమె వృత్తాంతము తెలియఁ జేయుఁడు. నేను మావారికిఁ జెప్పెదను” అని పలికెను.

“మంచిది. కాని పక్షాంతరమున యువతీయువకు లనన్య సహాయులై మార్గమున నెట్లు పోగలరు? విన్నను జూచినను లోకులే మందురు? మీరు బంధువులకడ నేమని చెప్పగలరు? ఇక నేనో యీమెను నాతల్లిగా భావించుచున్నాను. నేను

మాత్ర మీమె కెట్లపరిచితుఁ డగు యవకుని వెంట నొంట
రిగా దూరదేశమునకుఁ బంపఁ గలను?”

పురోహితపుంగవుఁడు సంబంధములు కుదుర్చుటలోఁ దెలివి
తక్కువవాఁడు కాఁడు.

“మీరు మావెంట దయచేయుఁడు” అని నవకుమారుఁ
డనెను. “నేను మీ వెంటవచ్చుటయా? ఇచ్చట భవానీపూజ
యెవరు చేయుదురు?”

నవకుమారుఁడు సంచలిత మనస్కుఁడై “అట్లయిన నిఁక
నుపాయ మేమియు లేనే లేదా?” యనెను.

“ఉపాయ మొక్కటియే యున్నది. అది మీయాదార్యము
ననుసరించి యుండును.”

“అ దేమి? నేనుదేనికి నడ్డు చెప్పలేదే, ఆయుపాయ మేది
యో నెలవిండు.”

“ఈమె బ్రాహ్మణకన్య. ఈమె వృత్తాంత మంతయు నే నెఱుఁ
గుదును. బాల్యమునం దీమె దుర్మార్గులగు క్రైస్తవతస్కరులచే
నపహృత యయ్యెను. మార్గమున విఘ్నములు కలుగుటచే
మఱునా డీమెను వారు సముద్రతీరమున విడిచిపోయిరి. ఈ
వృత్తాంతము నామెవలన మీరు సవిశేషముగాఁ దరువాతఁ
దెలిసికొనఁగలరు. కాపాలికుఁ డీమెను గనుఁగొని తనయోగ
సిద్ధికై యుపయోగించుకొనును దేశముతో నప్పటినుండిపోషిం
చుచున్నాఁడు. అచిరకాలములో నతఁడు తనప్రయోజ
నము నెఱవేర్చుకొనును. ఈమెకింతవఱకుఁ బెండ్లికాలేదు.

ఈమె చరిత్రము పరమపనిత్ర మైనది. ఈమెను మీరు వివాహమాడి మీగృహమునకుఁ గొనిపోండు. ఎవ్వరు నేమియు ననఁజాలరు. నేను యథాశాస్త్రముగ మీకిరువు రకు బెండ్లి చేసెదను.”

నవకుమారుఁడు శయ్యనుండి లేచి యిటునటుఁ దిరుగసా గెను. అతఁడు మాటు పలుక లేదు. కొంతసే పైనతరువాతఁ బూజారి యిట్లనెను: “మీ రింక నిద్రపోండు. తెల్లవాటుజా మున మిమ్ము మేల్కొల్పెదను. ఇష్టము లేదేని మీ రొక్కరే పోవచ్చును. మీకు మేదిసీపురముత్రోవ చూపి వచ్చెదను.”

పూజారి వెడలిపోయెను. పోవునపు డతఁడు “రాధ దేశభక్తు లెప్పుడును సంబంధములు కుదుర్చు నేర్పు మఱవఁగలరా?” అని యనుకొనెను.

౯

మృణునాటియుదయమునఁ బూజారి నవకుమారునికడకువచ్చి చూచి యతఁ డంతవఱకును నిద్రింపలేదని గ్రహించి “ఏమి నిశ్చయించుకొన్నా?” రని యతని నడిగెను.

“నేటినుండి కపాలకుండల నా ధర్మపత్ని. ఈమెకై నేను సంసారము వదలవలసివచ్చినను వదలెదను. కన్యాదాన మెవరు చేయుదురు?” అని నవకుమారుఁ డనెను.

పురోహితపుంగవుని వదనము హఠాత్పుల మయ్యెను. నేటికి జగదంబకృపవలన మా కపాలకుండలకు విముక్తి కలి

గిన దనుకొని ప్రకాశముగా నేను కన్యాదానము చేసెదనని తనశయ్యాగృహమునకుఁ బోయెను. అచట తాటియాకుల పెట్టెలో జీర్ణతాళపత్రగ్రంథము కలదు. దానినిజూచి యాతఁ డు తిథివారనక్షత్రాదులను నిర్ణయించుచుండును. ముహూర్తము చక్కగా నాలోచించి యతఁ డిట్లనెను: „నేఁడు వివాహమునకు మంచిముహూర్తము లేదు. అయినను నీదినము దోషరహితమైనది. సాయంలగ్నమునఁ గన్యను బాణిగ్రహణము చేయించెదను. మీరు మాత్రము నేఁ డుపవాస ముండవలయును. మీ కులాచారము ననుసరించి మిగిలిన శుభకార్యములన్నియు మీ యింటికిఁ బోయి సక్రమముగా నిర్వర్తించుకొనుఁడు. ఇంకొక దినము మిమ్ములను దాచియుంచఁగలను. ఇంకను నవకాశమున్నది. నేఁ డాకాపాలిఁడు వచ్చినను మీజాడ తెలియ నీయను. వివాహమైన తరువాత తేపటి యుదయమున మీరు భార్యతో నింటికిఁ బోవచ్చును.”

నవకుమారుఁ డిందుల కనుమతించెను. అప్పటికి వీలైనంత వఱకు యథా శాస్త్రముగా సాయంలగ్నమందు నవకుమారునకును గాపాలిక రక్షితయు, ననన్యశరణ్యయు నగు కపాలకుండలకును వివాహము జరిగెను.

కాపాలికునిజాడ తెలియలేదు. మఱునాఁ డుదయమున మువ్వరును బ్రయాణసన్నాహము చేయసాగిరి. పూజారి వారిని మేదిసీపురమార్గమువరకుఁ బంపించి రావలయును.

ప్రయాణసమయమున కపాలకుండల మహాదేవికిఁ బ్రణామ

మొనర్పబోయి భక్తిభావముతోఁ బూలపుటిక నుండి బిల్వ
దలమును దీసి దేవీపాదములపై నుంచి దానివఱకు జూచుచు
నిలుచుండెను. బిల్వదలము పడిపోయినది.

కపాలకుండల భక్తిపరాయణ. దేవీపాదములనుండి బిల్వ
దలము పడిపోవుటఁ జూచి భయకంపితయై పూజారి కాసం
గతి విన్నవించెను. పూజారియు విషణ్ణుడై యిట్లనెను: “ఇక
గత్యంతరము లేదు. ఇప్పుడు నీకు పత్యనుసరణమే ధర్మము.
పతి శ్రమశాసమునకుఁ బోయినను నీవాతనివెంటఁ బోవలసినదే.
కావున నిశ్శబ్దముగాఁ జనుము ”

అందఱును నిశ్శబ్దముగా బయలువెడలి చాలఁబ్రోద్దెక్కు
నప్పటికి మేదిసీపురమార్గము చేరిరి. అప్పుడు పూజారి సెలవు
తీసికొనెదననెను. కపాలకుండల యేడువసాగెను. లోకములో
నామెకు బంధు వని చెప్పఁతగినవాఁ డొక్కఁడుకూడ దూరమై
పోవుచున్నాఁడు!

పూజారి యామెను బుజ్జగించుచు “అమ్మా, పరమేశ్వరి
యనుగ్రహము వలన నీకు సంతానమునకు సంపదకుఁ
గొడువయుండదు. దేశములో నాబాలగోపాల మీజగన్మా
తను బూజ చేయుదురు. నీవును నీమహాశక్తిని బూజించు
చుండుము. నీకొంగునఁ గట్టిన పైకముతో మేనా చేయింపు
మని నీభర్తతోఁ జెప్పుము. నేను నీబిడ్డ ననుకొనుము ” అని
కన్నీరు కార్చుచు వెడలిపోయెను. కపాలకుండలయుఁగన్నీరు
విడుచుచు బయలు వెడలెను.

ద్వితీయ ఖండము

౧

నవకుమారుడు మేదినిపురమునకు వచ్చి పూజారి యిచ్చిన
పైకముతో కపాలకుండల కొకదానిని బోయిలను నేర్పలు
చేసి, యామెను మేనాలో నెక్కించి పైకముకొలదిగనుండు
టచే దాను కాలినడకను బయలుదేతెను. వెనుకటిదినము
శ్రమముచే నతడలసియుండెను. మధ్యాహ్నభోజన మైనతరు
వాత బోయీ లాతని జాల వెనుకబడవైచి ముందుబోయిరి.
శ్రమముగా సాయంకాలమయ్యెను. శీతకాలపు బలుచని
నుబ్బు లాకాశము నావరించుచుండెను. సంధ్యాసమయము
సయితము గడచిపోయెను. చీకటి వ్యాపించెను. సన్నచిను
కులు పడసాగెను. నవకుమారుడు కపాలకుండల నెప్పుడు
కలసికొందునా యని తహతహ లాడుచుండెను. మొదటిమజి
లీలో నామెను గలసికొన వచ్చునని యతని నమ్మకము; మజిలీ
వెంటనే కనిపించినదికాదు. రాత్రి సుమారు నాలుగైదు గడి
యల ప్రాద్దుపోయినది. నవకుమారుడు గబగబనడచుచుండఁ
ద్రోవలోఁ దటాలున నాతని కాలికేదియో తగితెను. కాలి
తాకున నావస్తువు ఫెళఫెళమని బ్రద్దలయ్యెను. ఆతఁడంతట
నిలుచుండి మరల దానిని గాలితో నెట్టి చూచెను;
మరల నది యట్లే ఫెళఫెళ మనెను. ఆ వస్తువును జేతికిఁ
దీసికొన నది విరిగిపోయిన మేనాచెక్కవలె నతనికి దోచెను.

గగనమున జలదములు గ్రమ్మి యున్నను నంత చీకటి లేదు. బయలున స్థూలవస్తువు లస్పష్టముగాఁ గనఁబడుచునే యుండెను. ఎదుట నేదియో పెద్దదిగా నతనికిఁ గానవచ్చెను. తాఁకి చూచి యది విరిగిపోయిన మేనా యని యతఁడు తెలిసికొని కపాలకుండల కేదో విపత్తు సంభవించినదని భయపడెను. మేనా చెంతకుబోవుచుండ వివిధ వస్తువు లాతని కాలికిఁ దగిలినవి. అం దొకటి కోమలమైన మనుష్యశరీరము వలె దోచుటచే నతఁడు కూర్చుండి దానిని జేతితో నిమిరి చూచెను. నిజముగా మనుష్యశరీరమే. శరీరము మిక్కిలి చల్లగ నుండెను. చెంత నేదియో ద్రవపదార్థ మతని చేతికిఁ దగిలెను. ఆవ్యక్తి చేయి పట్టిచూడ నాడులు కొట్టుకొనుచున్నట్లతనికిఁ గనఁబడలేదు. ప్రాణములు పోయినట్లుండెను. నిదానించి చూడ నుచ్చాస నిఃశ్వాసములు వినవచ్చెను. ఊపిరి యున్నది కాని నాడి యాడుట లేదేమి? ఏమిది, యీవ్యక్తి రోగియా! అంత నతఁడు ముక్కుకడ వ్రేలుంచి చూచెను. ఊర్పులు వచ్చుటలేదు. కాని నిశ్వాసధ్వనియొక్క డిడి? మఱియొక ప్రాణికూడ నిచట నుండి తీరవలయు ననుకొని “ఇచట ప్రాణములతో నున్నవా రెవరైనఁగలరా?” యని యతఁ డనెను. “ఉన్నారు” అని మృదుస్వరముతోఁ బ్రత్యుత్తరము వచ్చెను.

“నీ వెవరు?”

“నీ వెవరు?”

ఆ కంఠస్వరము శ్రీస్వరమువలె నుండుటచే నతఁడాతరు

ముగా “కపాలకుండలా?” యని విలిచెను.

“కపాలకుండల యెవరో నే నెఱుంగను. నేను బాటసారిని. దొంగలచేతులలోఁ జిక్కి యిప్పుడు నిష్కుండల నైతిని!”

అశ్లేషవాక్కు వినినంతనే నవకుమారుని హృదయ మించుక శాంతించెను. “ఏమి జరిగినది?” అని యాతఁడామె నడిగెను.

“దొంగలు మా సవారి విరుగఁ గొట్టి మా బోయీలలో నొకనిఁ జంపి పోయినారు. వారు మాయొడలి నున్న నగలను దీసికొని మమ్ము బంధించి పోయినారు.”

నవకుమారుఁ డాచీకటిలో వెదకి చూడ నిశ్చయముగా నొకయువతి యా సవారిలో దృఢముగా బంధింపఁబడి యుండెను. వెంటనే యతఁ డామె కట్టువిప్పి “లేవగలవా”యనెను.

“నాకుగూడ లాశీదెబ్బ గట్టిగాఁ దగిలినది. అందుచేఁ జాల బాధగా నున్నది. కొంచెము చేయి తోడిచ్చినఁ బట్టుకొని మెల్లగా లేవగల ననుకొందును.”

నవకుమారుఁడు తనచేయి యుదీయ నా యువతి యతని హస్తము పట్టుకొని లేచెను. అత సతఁ డామెతో “నడువగలవా?” యనెను.

ప్రశ్నమునకు సమాధానము చెప్పక యామె “తమ వెంట నెవ్వరో వచ్చుచున్నట్లున్నదే” యనెను.

“లేదు.”

“సత్ర మొతమూరమున నున్నది?”

“ఎంతదూర మున్నదో చెప్పలేను. దగ్గరనే యున్నదనుకొనెదను.”

“చీకటిలో నొక్కతను నీ మట్టిలోఁ గూర్చుండి యేమి చేయఁగలను : తమవెంట సత్రమువఱకు వచ్చెదను. ఎవరైన నన్ననుకొని వెంట వచ్చిన రాఁగలను.”

“ఆపత్కాలమందు సంశయించుట మూర్ఖపుఁబిని. నా భుజముపై జేయివైచుకొని రమ్ము.”

యువతి మూర్ఖముగాఁ బ్రవర్తింపక నవకుమారుని భుజముపై జేయి వైచుకొని బయలుదేఱెను.

నిజముగా సత్రము సమీపమందే యున్నది. సత్రము దగ్గరనే యెల్లప్పుడు దొంగలు వెఱవక యిట్టి దుష్టార్యము లాచరించుచుండిరి. నవకుమారుఁ డాలస్యము కాకుండ నాయువతిని సత్రములోనికిఁ జేర్చెను.

అతఁడు సత్రములోనికిఁ బోయి చూడ కపాలకుండల కనిపించలేదు. దాని యామె కొకయిల్లెర్పాటుచేసెను. అతఁడంతఁ దనవెంట వచ్చినయువతి కొకయిల్లుమాటాడి యామెనందు విడియించెను. అతని యాజ్ఞానుసారముగ నింటియజమానురాలు దీక్షము గొనివచ్చెను. దీక్షకాంతిలో నతనికామె యసామాన్య సుందరి యని తెలిసినది. లావణ్యతరంగములలో నామె యకావసరశోభ శ్రావణనదివలెఁ బొంగి పొరలుచుండెను.

౨

అమె నిష్కళంక సౌందర్యవతి కా దనుటకుఁ గారణము లున్నవి. ఆమె శరీరపరిమాణము మధ్యమాకృతికన్నఁ గొం చెము దీర్ఘమగుట మొదటి కారణము. ఆమె యధరోష్ఠము కొంచెముక్రిందికి వాలియుండుట రెండవకారణము. ప్రకృత మామె శరీరచ్ఛాయ బంగారమువలె నుండకుండుట మూడవ కారణము.

ఆమెశరీర మించుకపొడవైనది. అయినను గరచరణాదులు పట్టువ లయి పరిపూర్ణ సౌష్ఠవమును బొంది యుండెను. వర్షా కాలమందలి వనలత విరివిగా నాకులు విడిచి మిలమిలలాటు చుండునట్లామె యవయవస్ఫూర్తి మెఱుంగు లీనుచుండెను. అందుచే నామెశరీర మించుక దీర్ఘమైనను యశావనస్ఫూర్తి చే శోభావంతముగ నే యుండెను.

ఎవరిని మనము సువర్ణచ్ఛాయలని చెప్పెదమో వారిలోఁ గొందఱు పండు వెన్నెలవంటి మేని కాంతి కలవారుఁ గొందఱు దయరాగమువంటి దేహచ్ఛాయ గలవారు నుందురు. ఆమె మేనిచాయ యీరెంటినిఁ బోలదు. కావున నామె పసిమి వర్ణము కల దని చెప్పలేము. కాని మనోహరత్వము దామె తనుచ్ఛాయ యేమాత్రము తీసిపోదు. ఆమె శ్యామవర్ణ. కాని మనము కృష్ణుఁడు శ్యామసుందరుఁడనియు, కాళికశ్యామాంగి యనియుఁ జెప్పెదము. ఆమె యట్టి శ్యామవర్ణ కాదు. ఆమెది తప్త కాంచనమువంటి మెఱుంగుచామనచాయ. నవో

దితపూర్ణచంద్రబింబము గాని హేమాంబుదకిరీటయగు నుమా
దేవి గాని సువర్ణవర్ణల మేనిరంగులకు సరిపోలవచ్చును.

చాలమంది హేమాంగులను మెచ్చు కొనుచుదురు. కాని
యిట్టి శ్యామవర్ణమును జూచి మోహితుఁ డగువానిని వర్ణ
జ్ఞానశూన్యుడని చెప్పరాదు. చామనచాయను మెచ్చుకొనని
వా రొక్కసారి లేమామిడిచిగుళ్ల విహరించు తుమ్మెదగుంపుల
వలెఁ గాంతు లీనుచు శ్యామలవదనమున వేలొడు నామె
ముంగురులు మనస్సునకుఁ దెచ్చికొనుడు. సప్తమినాటి
చంద్రునివంటి లలాటమందు ముంగురుల ముద్దుఁగొను నామె
కనుబామలు జ్ఞప్తి కిఁ దెచ్చుకొనుడు. పండిన సహకారపర్ణ
ములఁ బోలు నామె కపోలములను, వాని నడుమ నత్యంత
రక్తిమగల యామె యధరోష్ఠమును జ్ఞప్తి కిఁ దెచ్చుకొనుడు.
అప్పు డాయపరిచితరమణి సుందరులలో సుందరి యని యను
భూతము కాఁగలదు.

ఆమె కన్ను లతివిశాలములు కావు; అయిన నవి వట్టువలు
పల్లవరేఖావిశిష్టములు, నత్యుజ్వలములు. ఆమెకటాక్షములు
స్థిరములు, మర్మభేదకములు. ఆమెదృష్టిపైఁబడెనేని మనోగత
రహస్యములనుగూడభేదించుచున్నదనిపించును. చూచుచుండ
మర్మభేదకములగు నామె దృష్టులు భావాంతరము నొందు
చుండును. నయనములు కోమలములై ప్రేమరసమున నోల
లాడుచుండును. ఒక్కొక్కప్పు డామె కన్నులు మన్మథుని బుడక
టిండ్లవలె సుఖావేశజనిత మగునలసటను బ్రకటించుచుండును.

మఱియొకప్పు డవి మోహవిస్ఫారితములై మదనోద్వృత్తిచేఁ దళతళలాడుచుండును. ఇంకొకప్పు డామె లోలాపాంగములలో నీరదముల నడుమ విద్యుల్లతలవలెఁ గ్రౌర్యము విశద మగు చుండును.

ఆమెముఖకాంతిలో రెండువిషయము లనిర్వచనీయశోభా వంతముల్లు. మొదటిది సర్వమును భేదింపఁగల బుద్ధిప్రభా వము; ఆత్మగరిమ రెండవది. అందుచే నామె తనమరాళ గ్రీవము నించుక వంచి మోహనముగ నిలుచుండనేని రమణీ కుల రాజ్ఞివలెఁ జూపట్టక మానదు.

భాద్రపదమందలి నిండునదివలె నామె పదునేడేండ్లవయస్సున నున్నది. త న్నదీజలమువలె నామె లావణ్యము తల తలలాడుచుఁ బొంగిపొరలుచున్నది. మేనిమెఱుఁగుకన్నను గన్నుల నిగ్గుకన్నను నన్నిటికన్నను నామె సౌందర్యప్రభా వము మఱిత సమ్మోహకరము. పూర్ణయావనస్ఫూర్తి చే నామె తనువెల్ల నిరంతరము కొంచెము కొంచెముగఁ గదలు చుండెను. మారుతము లేనప్పు డించించుక కదలు శరన్నది వలె నామె దేహవల్లి చలించుచుండెను. మాటిమాటికి వెలికి వచ్చు నూత్నశోభ యే యామె శరీరచలనమునకుఁగారణము, నవకుమారుఁ డనిమేషనయనములతో నామె నూత్నశోభను దిలకించుచుండెను.

తెప్పవల్పక యతఁడు విలోకించుచుండుటఁ జూచి యా సుందరి “ఏమి చూచుచున్నారు ? నా చక్కదనమునా ?” యనెను.

నవకుమారుడు సద్వంశజుడు. అతఁ డామె మాటలకప్రతిభుడై శిరము వంచుకొని నిరుత్తురుడై యుండెను. అంత నారమణి మందహాసము చేసి “మీరు స్త్రీల నెప్పుడును జూడలేదా ? నే నందముగాలేను కాబోలు” అని పలికెను.

సామాన్యముగా నీమాటలు తిరస్కారసూచకములుగాఁ దోచును. కాని యామె చిఱునవ్వుతోఁ బలుకుటచే నందుఁ జమత్కారముతప్ప మఱేమియు నతనికి స్ఫురింపలేదు. ఇంత మధురమైన ప్రశ్నమున కెవరు ప్రత్యుత్తర మియ్యకుందురు? కావున నవకుమారుడు, “స్త్రీలను జూచితిని గాని నీవంటి సౌందర్యవతిని జూడలే” దనెను. ఆ రమణి దర్పముతో “ఒక్క తెకూడ లేదో ?” యనునప్పటి కతని హృదయమున కపాలకుండలా సౌందర్యము మెలఁగుచుండుటచే నతఁడును దర్పముతో “ఒక్క తెకూడ లేదని చెప్పలే” ననెను.

“మంచిది. ఎవ రామె ? మీ యిల్లాలా ?”

“ఇల్లా లని యెట్లనుకొంటివి ?”

“వంగదేశీయులు తమ భార్యలంత చక్కనివా రెవ్వరుండరనుకొందురు.”

“నేను వంగదేశీయుడను, నీవును వంగాంగనవలె మాటలాడుచున్నావు. మీ దేప్రాంతము ?”

ఆ యువతి తన దుస్తులపై దృష్టినిల్పి “ఈదురదృష్టరాలు వంగస్త్రీ కాదు. ముసల్మానీ” యనెను. ఆమె దుస్తులవంకఁ జూడ నవకుమారున కామె నిజముగా ముస

ల్పానీవలెనే తోచెను. కాని యామె వంగీయులవలె స్వచ్ఛముగా మాటాడుచున్నది.

“అయ్యా, చమత్కారముగా నావిషయముల సన్నిటిగ గ్రహించితిరి. మీసంగతులుకూడ నించుక తెలిపి చరితార్థరాలినిఁ జేయుఁడు. సాటిలేని యాయందగఁజై యలంకరించున్న గృహ మేచ్చట నున్నది?”

“మా నివాసము సప్తగ్రామము.”

ముసల్మానీ మాఱువలుకక వెంటనే తలవంచుకొని దీక్ష మెగసనఁ దోసెను. కొంచెముసే పైనతరువాత మొగముపై కెత్తకయే, ఈదాసిపేరు మోతీబీబీ. ఆర్యులనామధేయము వినవచ్చునా?” యనెను.

“నవకుమారశర్మ.”

దీప మాఱిపోయినది.

3

నవకుమారుఁ డింటియజమానురాలిని బిలిచి దీపము దెచ్చునెను. ఇంతలో నతనికి నిట్టూర్పు వినఁబడెను. దీపము వచ్చిన తరువాత ముసల్మానుసేవకుఁ డొక్కఁ డచ్చటికి వచ్చెను. “ఇదేమి, మీ రింత యాలస్యము చేసినా రేల? మిగిలినవారెచట నున్నారు?” అని ముసల్మాని ప్రశ్నించెను.

‘బోయీ లందఱు త్రాగి పడిపోయిరి. వారల నందఱు నొక్కచోఁ జేర్చి సవారి మోయించుకొని వచ్చుటలో వెనుక బడిపోతిమి. తరువాతఁ ద్రోవలో విరిగిపోయిన మేనా చూచి యందు మీరు లేకుండుటచే మా కేమియుఁ దోచలేదు. కొందఱ చటచే యుడిరి; కొందఱు వెదకుటకై యాయా దిక్కులకుఁ బోయిరి; నే నిటు వచ్చితిని ”

“వారల నందఱును దీసికొని రమ్మొ.”

నౌకరు సలాము చేసి వెడలిపోయెను. ఆ యవని యిండుక సేపు కరకలితకపోల యై కూర్చుండెను.

నవకుమారుడు వెల్లెడ ననెను. మోతీ నిదుర మేల్తాఁచిన దానివలె లేచి నిలుచుండి పూర్వమువలె “మీ రెచట బస చేసినారు ?” అని యడిగెను.

“ఇచటనే. ఆవలియింటిలో.”

“మీ రున్నయింటిలో మేనా కనఁబడినది. అందు మీ వెంట వచ్చిన దెవరు ?”

‘నా భార్య.’

మోతీ మరలఁ జమత్కారముగా మాటలాడుట కవకాశ ము గలుగఁ జేసికొని “ఆమెయేనా యసామాన్యసుందరి!” అనెను.

“చూచినఁ దెలియఁగలదు.”

“చూచుటకు వీ లుండునా !”

ఇంచుకనేపు విచారించి, యతఁడు ‘అభ్యంతర మే ముండును?’ అనెను.

“అయిన నొక్క ప్రార్థనము. ఆ యసామాన్య సుందరినిఁ జూచుటకు నాకుఁ జాలఁ గుతూహలముగా నున్నది. ముందుగాఁ బోయి, యామెతోఁ జెప్పఁ గోరుచున్నాను. కాని యిప్పుడు కొదు. మీరు దయచేయుఁడు. తరువాతఁ గబురంపెదను.”

నవకుమారుఁడు వెడలిపోయెను. కొంతసేపైనతరువాతఁ జాలమంది పరివారజనులును బోయీలును పెట్టెను బట్టించుకొని వచ్చిరి. వారి వెంట మేనాయు సందోకదాసియువచ్చిరి. తరువాత నవకుమారునకు మోతీబీబీగారు జ్ఞాపకము చేయుమన్నారని కబురు వచ్చెను. అతఁడు మరల మోతీకడకు వచ్చి చూడ నామె పూర్వపు దుస్తులను వదలి సువర్ణముక్తాశోభితములును శిల్పవిరాజితములు నగు వేషభూషణులు ధరించియుండెను. నిరలంకృతమగునామె దేహమిపుడలంకారభూషితమయ్యెను. కుంతలములందును గబరియందును లలాటమునందును నయనపార్శ్వములందును గంఠమందును గర్ణములందును వక్షముమీఁదను బాహుయుగ్మమునందును సువర్ణఖచిత వజ్రాభరణములు తలతలలాడుచుండెను. నవకుమారుని నేత్రములు మిఱుమిట్లుగొనెను. నవోదితనక్షత్రమాలావృత మగు నీలాంబరమువలె మనోహరమగు నామెయున్నతశరీర మలంకార బాహుశ్చయముచే నొప్పు లొలుకుటయేకాక యామెసౌందర్యము మఱింత కాంతిమంతమయ్యెను. “మహా

శయా దయచేయుడు. మీ భార్యను జూచివత్తము” అని మోతీబీబీ పలికెను.

“చూచివచ్చుట కింత యలంకార మవసరము లేదు. నా భార్యకు సొమ్ము లేవియు లేవు.”

“సొమ్ములు లేకపోవచ్చును. ఆమెకుఁ జూపించుటకై నే నలంకరించుకొన్నాను. స్త్రీలకు సొమ్ము టుండెనేని యవి యితరులకుఁ జూపింపనిదే వారి కేమియుఁ దోచదు. ఇఁకఁ బోవుదము.”

నవకుమారుడు మోతీబీబీని వెంటఁ గొనిపోయెను. ఇంతకుఁ బూర్వము మేనాలో వచ్చిన దాసియు వారి వెంటఁ జనెను. ఆమెపేరు పేష్కన్.

కపాలకుండల యద్దెయింటఁ జెమ్మనేలపై నొంటరిగఁ గూర్చుండియుండెను. దీపము సన్నగా వెలుగుచుండెను. చెదరియున్న కేశరాశి యామె వెనుక భాగము నంధకారము గఁ జేయుచున్నది. కపాలకుండలను జూచినంతనే మోతీబీబీకి నేత్రాంచలములందును నధరపార్శ్వములందును మందహాసము జనించెను. చక్కగా విలోకించుటకై కపాలకుండల వదనము కడ కామె దీపమును గొనిపోయెను. అంత నామె వదనమున మందహాస మంతర్హితమై గంభీరభావము చూపట్టెను. మోతీ తెప్ప వాల్చక చూచుచుండెను. ఎవ్వరు మాటలాడలేదు. మోతీ ముగ్ధయయ్యెను. కపాలకుండల విస్మితయయ్యెను.

కొంతతడవునకు మోతీ తన యొడలిమీఁది యాభరణ

ముల నూడదీసి యొక్కొక్కటిగా కపాలకుండలకుఁదొడుగు నారంభించెను. కపాలకుండల యేమియుఁ బలుకలేదు. నవకుమారుఁడు, “అ దేమిపని!” యనెను. మోతీ బదులు చెప్పలేదు.

అలంకరణము పూర్తి కాఁగానే మోతీ నవకుమారునితో నిట్లనెను. “మీరు నిజమే చెప్పినారు. ఇట్టిపుష్పము రాజోద్యానములందుఁ గూడఁ బుష్పింపదు. ఈ సౌందర్యరాశిని రాజధానియందుఁ జూపలేక పోతి నని చింతిల్లుచున్నాను. ఈ యలంకారము లన్నియు నీమె మేనిమీఁదనే యుండఁదగినవి. ఈ పరదేశినిని జ్ఞప్తియొందుకొనుఁడు!”

నవకుమారుఁ డులికిపడి “ఇదేమి? ఇవి యమూల్యాలంకారములు! వీనిని నే నేల పరిగ్రహింపవలయు?” ననెను.

“ఈశ్వరానుగ్రహమువలన నా కింకను నాభరణములున్నవి. ఈ నగ లీమెకుఁ బెట్టటచే నాకు సంతోషము కలుగుచుండ మీ రేల యడ్డగించెదరు?” అని మోతీ దానితో వెడలిపోయెను. బయటికి వచ్చిన తరువాత పేవ్మన్ బీబీజాన్! ఈమె యెవరు?” అని యడిగెను.

“నా సవతి” యని యవనయువతి బదులు పలికెను.

౪

అలంకారములగతి. మోతీబీబీ భూషణములు దాచుకొనుటకై దంతపురబైటె నొకదానిని బంపించెను. దొంగ లామె కడనున్న కొలఁది వస్తువులు మాత్రమే దొంగిలించిరి. అనఁగా నప్పటి కామెకడ నున్నది తప్ప మఱేమియుఁ బోలేదు.

నవకుమారుఁడు కపాలకుండలకు రెండుమూఁడు నగలు మాత్ర ముండనిచ్చి మిగిలినవి దంతపురబైటెలో దాచెను. మఱునాఁటి యుదయమున మోతీబీబీ వర్ధమానమునకును, నవకుమారుఁడు భార్యతో సప్తగ్రామమునకును బయలుదేటి పోయిరి. అతఁడు కపాలకుండలను మేనాలో నెక్కించి దంతపురబైటె నామె కడ నుంచెను. బోయీలు సులువుగా నాతనిని వెనుకవైచి ముందుపోయిరి. కపాలకుండల మేనా తలుపులు తెఱచి యటునిటుఁ జూచుచుండెను. భిక్షుకుఁ డొకఁడు బిచ్చ మడుగుచు నామె వెంటఁ బోవసాగెను.

“నా కడ సేమున్నది ? నీ కే మీయఁగలను?” అని కపాలకుండల వానితో ననెను.

భిక్షుకుఁ డామె మెడలో నున్న నగలవంకఁ జూపుచు “అవేమి తల్లీ మీ మెడలో ముత్యములు రత్నములు కనఁబడుచుండ సేమియు లే వనెదరేల?” అనెను.

“నగ లిచ్చిన నీకుఁ దృప్తి కలుగునా ?”

భిక్షుకుఁ డించుక యాశ్చర్యపడెను. అతని యాశకు మేర లేదు. తరువాత నతఁడు “కలుగ కేమి, తల్లీ!” యనెను.

కపాలకుండల నిష్కపటహృదయముతో దంతపుఁబెట్టెలో నున్న నగలతో పాటుమెడలోనిసొమ్ములనుగూడ నిచ్చి వేసెను.

భిక్షుకుఁడు క్షణకాల మాశ్చర్యవిహ్వలుఁడై యుండెను. దాసి మొదలగువారల కీసంగతి తెలియదు. బిచ్చగాని విహ్వలభావము క్షణమాత్రమే. తరువాత వాఁడటునిటుఁ జూచి నగలతో నూర్ధ్వశ్వాసమునఁ బాటిపోయెను భిక్షుకుఁడు పరుగెత్తుచున్నాఁడేల యని కపాలకుండల యనుకొనెను.

౫

నవకుమారుఁడు కపాలకుండలతో స్వగ్రామము చేరెను - అతనికిఁ దండిలేడు, తల్లియు నిరువురు చెల్లెండును గలరు. పెద్దచెల్లెలు వితంతువు. రెండవ చెల్లెలు శ్యామసుందరి. ఈమె ముత్తైదువ యయ్యును గులీనపత్ని యగుటచే వితంతువువలె నుండెను. ఎచటనుండియో నవకుమారుఁడు కులగోత్రము లెఱుంగని తాపసకన్యను : వాహమాడి యింటికిఁ గొనివచ్చిన ప్పు డాతని బంధువు లెంతవఱకు సంతోషింతురో చెప్పఁజాలము. పృస్తుతమతని కెట్టికష్టము కలుగలేదు. అందఱు నతఁడు తిరిగి రాఁడని నిరాశ చేసికొని యుండిరి. యాత్రీకులు తిరిగి వచ్చి నవకుమారుఁడు పులిసోటఁ బడెనని ప్రకటించిరి. ఈ సత్యసంధులు తమ తెలివితేటల ననుసరించి చెప్పియుండిరి, కాని వారు చెప్పిన దంగీకరింపనిచో వారికల్పనాశక్తి కవమానము

చేసినవారల మగుదుము. తిరిగి వచ్చిన యాత్రికులలోఁ జాల మంది నవకుమారుని వ్యాఘ్రము చంపుచుండఁ బ్రత్యక్షము గాఁ జూచితి మని నొక్కి వక్కాణించిరి. నడుమ నడుమ వ్యాఘ్రపరిమాణమునుగుఱించి తర్కవిత్తర్కములుగూడ జరిగినవి. కొందఱు పులి యెనిమిది మూరల పొడవనిరి. కొందఱు పదునాల్గుమూరల పొడుగుండవచ్చు ననిరి. మొదటచెప్పిన వృద్ధుఁడు „ఏది యెట్లయినను నేను మాత్రము తప్పించు కొంటిని. వ్యాఘ్రము మొదటనన్నుఁగొట్టినది. నేను బాతిపోతిని నవకుమారున కంత సాహసము లేక పోవుటచేఁ బాతిపోలేదు.” అని చెప్పెను.

ఈవార్త నవకుమారుని తల్లి మొదలయిన వారికిఁ దెలియఁ గానే గ్రామములోఁ బెద్దయేడుపులు పెడబొబ్బలు బయలు దేసినవి. రెండుదినములవఱ కవి సమసి పోలేదు. ఏక పుత్రిని మరణవార్త వినినంతనే నవకుమారుని జనని మృత ప్రాయయ్యెను. ఇట్టిసమయమున నవకుమారుఁడు భార్యతో నింటికి వచ్చెను. అప్పుడతనిని „నీ భార్య యెవరి కుమార్తె?” అని యెవరడుగుదురు? అందఱును సంతోషమున నోలలాడిరి. అతని తల్లి యత్యాదరముతోఁ గోడలి నింటిలోనికి గొని పోయెను. కపాలకుండలను దనగృహజనము మిక్కిలి యాదరించుటచే నవకుమారున కానంద ముప్పొంగెను. ఇంటిలోనివా రాదరింప రను భయముతో కపాలకుండల లభించినను నించుక సంతోషమును గాని ప్రేమను గాని

యతఁడు వెలిఁబుచ్చలేదు. అంతేగాక యాతనిహృదయా
కాశమున కపాలకుండలామూర్తి వ్యాపించియున్నను నిట్టిసంశ
యముచేతనే పాణిగ్రహణప్రస్తావమునందుఁ గూడ నతఁడు
చప్పన కపాలకుండలతో వివాహమునకు సమ్మతింపలేదు.
పొంగిపొరల నున్న యనురాగసింధువునం దొకతరంగమునైన
నతఁడు తోణకనీయలేదు. కాని యిప్పు డాసంశయము తీటిపో
యినది. అడ్డముగా నున్న పెద్దబండను దీసివైచినంతనే ప్రోతో
వేగ మెట్లు దుర్దమ మగునో యట్లే నవకుమారుని ప్రేమ
తరంగిణి కూడ సంత వేగముగాఁ బ్రవహింపసాగెను.

అన్నప్పడెల్ల నాతని ప్రేమావిర్భావము వ్యక్తమగుట లేదు
కాని యతఁడు సజలనయనుండై యామెవంక తెప్పవాల్చుక
చూచునపుడును, బని లేకున్నను గల్పించుకొని యామెకడకుఁ
బోవునపుడును, మాటలాడవలసినది లేకున్నను నామెను
బలుకరించునపుడును, విషయము లేకున్నను నామెచే నేది
యేని మాటలాడించునపుడును, దివారాత్రములు నామె సుఖ
స్వాతంత్ర్యములకొఱుకై ప్రయత్నించునపుడును, నన్యమన
స్కుండై పచారు చేయునపుడును నాతని ప్రేమావిర్భావము
ప్రకట మగుచుండెను. అతనిస్వభావము సైతము మాటిపోఁ
జొచ్చెను. చాపల్యమునకు మాటుగా గాంభీర్యమును, నప్ర
సాదతకు మాటుగాఁ బ్రసాదతయు నాతనియందుఁ గానవచ్చు
చుండెను. అతనివదన మెల్లపుడును బ్రభుల్లముగ నుండెను.
హృదయము పేమ కాలవాలమగుటచే నితరులయెడఁ గూడ

సేహభావము వృద్ధియగుచుండెను. హేయభావము కలిగించువారియెడఁ దద్భావము క్షీణించిపోవుచుండెను. మనుష్యమాత్రులగువా రెల్లరుఁబ్రేమకుఁ బాత్రులగుచుండిరి. సత్కార్యముకొఱకే ప్రపంచము సప్తమైన ట్లాతనికి స్ఫురింపఁ జొచ్చెను. ప్రణయ మిట్టిది! కర్మశమైనదానిని మృదువుగను దుర్మార్గుని సన్మార్గునిగను బాపాత్ముని బుణ్యాత్మునిగను సంధికారమును బ్రకాశముగను నది యొనర్చుచుండును.

ఇక కపాలకుండలో! ఆహా యేమి యామె సౌందర్యము!

౬

పూర్వకాలమున సప్తగ్రామ మప్తైశ్వర్యములతోఁ దులతూఁగుచుండెడి దని యందఱకుఁ దెలిసినవిషయమే. ఆకాలములో యవద్వీపము మొదలు రోమకపర్యంతము సకలదేశములం దుండువర్తకు లీమహానగరమునకువచ్చుచుండెడివారు. కాని వంగశకము పదిపదునొకండుశతాబ్దులందు సప్తగ్రామపు తైశ్వర్యము క్షీణింప నారంభించెను ఇందులకు ముఖ్యకారణమే మనఁగాఁ దన్నగరప్రాంతభాగమును దడుపుచు నే తరంగిణి ప్రవహించుచుండెనో యది యిప్పుడు సన్నబడిపోయినది. అందుచే గొప్పనావ లీనగరమువఱకు వచ్చెడి వీలుపోయినది. ఈకారణమున వాణిజ్యవృద్ధియుఁ గ్రమముగాఁ దగ్గిపోయినది. వర్తకగౌరవమునశించెనేని నగరైశ్వర్యముపోవును. సప్తగ్రామ

మైశ్వర్యము గోలుపోయినది. క్రీస్తుశకము పదునేడవశతాబ్ది
యందు హుగ్లీ వాఃజ్యమున కనుకూలముగా నుండుటచే సప్త
గ్రామమునకుఁ బ్రతిస్పర్ధియయ్యెను. కాని సప్తగ్రామమొక్క
సారిగా సంపద కోల్పోవలేదు. ఫౌజదారులు మొదలగు
రాజపురుషు లంతవఱకును సప్తగ్రామమున నివసించుచునే
యుండిరి. కాని నగరము సంపదఁ గోల్పోవుటచే వాస
యోగ్యముకాక పల్లెవలె మాటిపోయినది.

సప్తగ్రామములో నిర్జన మగు నగరోపకంఠమందు నవ
కుమారునియిల్లు కలదు. ఇప్పుడు గ్రామము పాడుపడి యుం
డుటచే నచట జనసమాగమముకూడ తగ్గిపోయినది. రాజ
మార్గము పొదలతో నిండిపోయినది. నవకుమారుని యింటి
వెనుక విశాలము నిబిడము నగునరణ్యము కలదు. ఇంటి
కెదురుగాఁ గ్రోసెడుదూరములో నొక కాలువ ప్రవహించు
చుండెను. ఆ కాలువ కొంతవఱకు బయలును జుట్టివచ్చి నవ
కుమారుని యింటివెనుక నున్న యరణ్యముగుండఁబ్రవహించు
చుండెను. గృహ మిటుకలతోఁ గట్టినది. దేశకాలములు
విచారించి చూచిన దానిని సామాన్యగృహ మని చెప్ప
వీలులేదు. రెండస్తుల మేడ యైనను నది యంత యెత్తైనది
కాదు. ఒంటి యంతస్తులమేడలు దానికన్న నెత్తైనవి కలవు.

డాబాపై నెక్కి యవతు లిరువురు నల్వంకలఁ జూచుచు
నిలుచుండిరి. సాయంకాల మగుచుండెను. నల్గుసలుచాలక్ల

మనోహరముగ నుండెను. సమీపమున దట్టమైన యరణ్యము కలదు. ఆ యడవిలో నసంఖ్యాకము లగు శకుంతములు కల రవము లొనర్చుచుండెను. రెండవవైపున గాలువ వెండితేగె వలె మెఱయుచుండెను. దూరమున నగరసాధ శ్రేణులు శోభిల్లుచుండెను. ఆనగరము నవవసంతానిల స్పర్శాభిలాషు లగు నాగరకులతో నిండి విరాజిల్లుచుండెను. ఇంకొకవైపున జాలదూరమున నొకాభరణ యగు భాగీరథి విశాలవక్షముపై సంధ్యాతిమిరము క్రమక్రమముగ వ్యాపించుచుండెను.

మేడపై నున్న యువతు లిరువురిలో నొకతె చంద్రికా వర్ణము కలది. విజయభోసికొన్న వెండ్రుకలతో నామె సగము మాత్రము కనబడు చుండెను. రెండవయువతి కృష్ణ వర్ణము కలది. ఆమెకుం బదునాటేండ్లు. ముఖము వికాస వంతము. శరీరము పలుచనిది. ఆమె పూర్వకాయముచుట్టున నొక్కులు తిరిగిన చిన్నచిన్న వెండుకలు వ్రేలాడుచుండెను. నల్లకలువతెకులు మధ్యభాగము నావరించి యున్నట్లు నేత్రములు విస్ఫారితములై కోమల ధవలవర్ణముతో బేడిసమీల వలె బ్రకాశించుచుండెను. తన చిన్నవేళ్ళ నాడుబిడ్డ వెండ్రుకలలో దూర్చి యామె క్రీడించుచుండెను. చంద్రికా చ్ఛాయ గల యువతి కపాలకుండల. నల్లనిదగు నామె యాడు బిడ్డకు శ్యామసుందరి యని పేరిడితిమి.

శ్యామసుందరి తనయన్న భార్య నొకప్పుడు మాయంటి కోడలా యనియ, మఱియొకప్పుడు పరిహాసముగా నడవిపిల్లా

యనియు, నింకొకప్పుడు మృణా యనియుఁ బిలుచుచుండును. కపాలకుండల యనుపేరు వికటముగఁ దోచుటచే నింటి లోనివా రామెకు మృణ్మయి యని పేరు పెట్టుకొనిరి. శ్యామసుందరి చిన్నతనమున నభ్యసించిన యొక పాటపాడెను.

తమ్మి మొగ్గలు విచ్చుచున్నవి, తుమ్మెదలు విహరించుచున్నవి
తమ్మి రాణియు శేముసుం గిడి తనవిభుగనవచ్చుచున్నది.
విపినలత పర్ణముల విడి పాదపము కాఁగిలిఁ జేరుచున్నది.
పొంగిపొరలి నదీజలమ్ములు పోవుచున్నవి జలధిఁ గలియఁగ
పండు వెన్నెల సోకి కల్వలపిండు సిగ్గుప వీడి విరియగ,
కొత్త పెండిలికూతుఁ బూవులమెత్త నిడి చెలి పోవుచున్నది.
హా విధీ! ఈశ్వర తాళను హర్షముననె విహద మయ్యో!
నడలుచున్నది సిగ్గుముడి, హా యెడలు పరవశ మగుచున్నది!

దరువాత శ్యామసుందరి యిట్లనెను: “నీవు తపస్విని వలెఁ గూర్చుంటివేమి?”

“నే నేమి తపస్సు చేయుచుంటిని?”

శ్యామసుందరి తనచేతులతో నామె నొక్కులవెండ్రుకలు పట్టుకొని “నీవు వెండ్రుకలు ముడివేసికొనవా?” యనెను.

మృణ్మయి చిఱునగవుతో శ్యామసుందరిచేతినండి తన శిరోజములు లాగికొనెను! “మంచిది, నాకోర్కెఁ దీర్చుము. ఒక్కసారి మాయంటి యాడుపడుచువలెఁ గనఁబడుము. ఎంతకాలము యోగినివలె నుండువు?” అని శ్యామసుందరి పలికెను.

“ఈ బ్రాహ్మణకుమారుడు కనబడ నంతవఱకు యోగినిగా నుంటిని.”

“ఇక నుండుటకు వీలు లేదు.”

“ఎందుచేత?”

“ఎందుచేతనా! చెప్పవలయునా? యోగము చెడఁగొట్టెదను. స్వర్గమణి యని యెవరి నందురో తెలియునా?”

“తెలియదు.”

“స్వర్గమణిచే నినుము బంగార మగును.”

“అయిన నేమి?”

“అడువారికిఁగూడ స్వర్గమణి కలదు.”

“అది యేది?”

“పురుషుడు! మగవానిగాలి తగిలినచో యోగినియు గృహిణియగును. ఆమణి నీకుఁ దాకించెదను. చూడుము?”

చక్కగా నుండునో లేదో చానఁగో నే నవుడు తెలిపెద!

చివరములు దువ్వి జడనైచెద చిక్కగాఁ బూవులను గ్రుచ్చెద
చెవుల దిద్దుల బెట్టిమోమున సిందూరపుఁ దిలక మునిచెద॥ చక్కగా॥
చందనము మెయినిండ నలది చందహారము మెడను వైచి
చీరఁగట్టి మనోహరంబుగఁజేతు నినుఁజక్కనౌ చుక్కగ॥ చక్కగా॥
ఎఱ్ఱనౌ నీమోవి మిక్కిలి యెఱ్ఱఁబడఁ దాంబూల మొసఁగెద
పఁడిబొమ్మనుబొలుబిడ్డనుబండుకొనఁ బెట్టెదను నీయెడి॥ చక్కగా॥

మృణ్మయి యిట్లనెను: “బాగుగాఁ దెలిసినది. స్వర్గమణిని దాఁకి బంగార మైతిని. వెండ్రుకలు ముడివైచుకొందును.. మంచి చీరలు కట్టుకొందును. జడలోఁబూలు పెట్టుకొందును

కంతమునఁ జంద్రహారము ధరించెదను. చెవులకు దుద్దులుపెట్టు కొందును. చందనము బూసికొని కుంకుమబొట్టు పెట్టుకొని తాంబూలము వేసికొని బంగారుబొమ్మ నయ్యెదను. అన్నియు జేయుదు. ననుకొనుము. అందువలనఁ గలుగు సుఖమేమి!”

“పుష్పములు పుష్పించిన నేమి ఫలమో చెప్పుము!”

“లోకులు చూచి యానందించెదరు. పుష్పమున కేమున్నది?”

శ్యామసుందరి ముఖభావము గంభీర మయ్యెను. ప్రభాత వాతాహతములగు నీలోత్పలములవలె విస్ఫారితనేత్రము లించుక చలింప నామె “పుష్పమున కేమున్నదినియా? నేనాసం గతి చెప్పలేను. నేను బుష్పమునై పుట్ట లేదు! కాని నేను నీవలె మొగ్గ నైనచో వికసించి సుఖపడుదాననే?” యనెను.

మృణ్మయి నిశ్శబ్దముగా నుండుటఁ జూచి శ్యామసుందరి మరల నిట్లనెను: “సారే అట్లు కాకున్న నీ కేది సుఖమో చెప్పుము చూచెదను.”

మృణ్మయి కొంచె మాలోచించి “చెప్పలేను. సమద్రతీర మం దాయరణ్యము లో నచ్చటచ్చట విహరించుచుండిన నాకు సుఖముగా నుండు ననుకొందు” నని పలికెను.

శ్యామసుందరి యిచుక యాశ్చర్యపడెను. తనప్రయత్న మంతయు వ్యర్థ మగుచుచే నామెహృదయ మొకిత ట్తోభించెను. ఇంచుక కోపముతో నామె “తీరుగ నచటికిఁబోవ నా లోచించుచున్నావా?” యనెను.

“అయ్యో చనము లేదు.”

“అయిన నేమి చేయుదువు?”

“యథా నియుక్తోస్మి తథా కరోమి” యని పూజారి చెప్పి నాడు.

శ్యామసుందరి ముఖము మఱుగు పఱచుకొని నవ్వి “చిత్తము, భట్టాచార్య మహాశయా! ఏమంటిరి?”, అనెను.

మృణ్మయి నిట్టూర్పు విడిచి “విధాత యేది చేయించునో యది చేసెదను. లలాటలిఖిత మెట్లున్నదో యట్లు జరుగు” ననెను.

“లలాట మండేమిలిఖించి యున్నది? లలాటమున సుఖము వ్రాసి యున్నది. నీవు నిట్టూర్పు విడిచితి వేల?”

“అట్లయిన వినుము. నేను భర్తతో బయలుదేటి వచ్చు నాడు భవాసీపాదపద్మములపై బిల్వదళముంచితిని. జగదంబ పాదములపై బిల్వదళ ముంచనిది నే నేకార్యము చేయను. మనము తలచిన కార్యము సుఖప్రద మగునేని జగజ్జనని యా బిల్వదళముచుగ్రహించును. అమంగళము కలుగ నున్న యెడల బిల్వదళము క్రిందఁ బడిపోవును. ఎఱుంగనివారితో నెఱుంగని దేశమునకు రా సంశయించి శుభాశుభములు తెలిసికొన జగజ్జనని కడకుఁబోతిని. మారేడుదళముచు దేవి గ్రహింప లేదు. అందుచే లలాట లిఖిత మెట్లున్నదో తెలియ దంటిని!”

మృణ్మయి నిశ్శబ్దముగా నుండెను. శ్యామసుందరి యులికి పడెను.

తృతీయఖండము

౧

నవకుమారుడు కపాలకుండలను దీసికొని సత్రమునుండి వెడలిపోవు నపుడు మోతీబీబీయును వేఱొకమామన వద్ద మానమునకుఁ బోయెను. ఈమె చరిత్రము మహాద్వీపకలు పితము, మహాగుణశోభితము.

ఈమెతండ్రి మహమ్మదీయమతము నవలంబించినపు డీమె పేరు లుత్ఫున్నీసాగా మాఱిపోయెను. మొదటినుండియు నీమెకు మోతీబీబీ యనుపేరు లేదు. మాఱువేషముతో విదేశములందుఁ బ్రయాణము చేయునపు డెల్ల నీమె యీపేరు పెట్టికొనుచుండెను. ఈమెతండ్రి ధాకాకు వచ్చి రాజ్యకార్యములందు నియుక్తుఁడయ్యెను. కాని యచటఁగూడ స్వదేశీయులతో నాయనకు సంఘర్షము కలుగుచుండెడిది. సంఘచ్యుతులై స్వదేశీయుల నడుమ నందఱు నుండలేరు. అందుచే నతఁడు గొన్నిదినములలో సుబేదారుల యనుగ్రహము సంపాదించుకొని మిత్రులగు నుమ్మరాహుల సిఫారసుపత్రములు గ్రహించి సకుటుంబముగా ఆగ్రా వచ్చి చేరెను. అక్కరు పాదుషాహాకడ నెవరును దమగుణములు బయలుపడకుండ నుండలేరు. అక్కరుపాహా ఘరగుణగ్రహణపరీణు డగుటచే నతని గుణములు గ్రహించెను. లుత్ఫున్నీసాతండ్రి శీఘ్రకాలములో నున్నతోద్యోగమున నియుక్తుఁడై ఆగ్రాయందలి

యుమ్మరాహులయందు మాననీయుండయ్యెను.

లుత్ఫున్నీసాకుఁ గ్రమముగ నీడు వచ్చుచుండెను. ఆగ్రాకు వచ్చి ఫారసీ సంస్కృతము నృత్యము గీతము రసవాదముమొదలగు విద్యలను చక్కగ నభ్యసించి రాజధానియందుఁ గల సౌందర్యవతులలోను గుణవతులలోను సగ్రగణ్య కాజొచ్చెను. దురదృష్టమువలన విద్యావ్యాసంగములో నామెకు మత సంబంధమైనవిద్య యేమియు రాలేదు. యావనము వచ్చినంతనే యామె మనోవృత్తు లనివార్యవేగము కల వయ్యెను. ఇంద్రియములను నిగ్రహింప నామెకుఁ బ్రయత్నముగాని కోర్కెగాని జనింపలేదు. మంచిచెడుగులం దామె సమానముగా ప్రవర్తించుచుండెను. ఈకార్యము మంచిది యీకార్యము చెడ్డది యని విచారించి యామె యేకార్యమునను బ్రవేశించుటలేదు. తన మనస్సునకు మంచిదనితోచినట్లు లామె చేయుచుండును. అసత్కార్యమం దామెయంతఃకరణమునకు సంతోషము కలుగునేని దానినే చేయును. యావనకాలమందు మనోవృత్తు లనివార్యము లైనపు డెట్టి దుష్కార్యములందుఁ బ్రవృత్తి కలుగునో యట్టి మనోవృత్తులామెకుజనించినవి.

ఆమెపూర్వభర్త బ్రతికి యుండగా నుమ్మరాహు లెవరు నామెను బెండ్లియాడ నిష్టపడలేదు. ఆమెకును వివాహేచ్ఛ యంతగా లేదు. ప్రతికుసుమమందు విహరించు భ్రమరికిఁ బక్షిచ్చేదన మేల చేయవలె నని యామె యనుకొనుచుండెను. మొదట గుసగుసలుగా బయలుదేటి క్రమక్రమమున ఘోర

ముగా నామె యహకీర్తి నల్వంకల వ్యాపించెను. తండ్రి విరక్తుడై యామె నింటినుండి వెడలఁగొట్టెను.

లుత్ఫున్నీసా రహస్యముగా స్నేహముచేయుచుండు వారి లో యువరాజుకడను. ఇంకొక కులకలంకుఁ డుమ్మరాహులలో జన్మించియుండెను. తరువాత నతఁడు సహింపరాని తండ్రి కోపానలమునకు గుఱియయ్యెను. ఇట్టి యనుమానముతోడనే సలీమామెను దనయవరోధ జనములతో జేర్చుకొనలేకపోయెను. ఇప్పుడు మంచియవకాశము దొరకినది. రాజపుత్రప్రభువగు మానసింహుని చెల్లెలు యువరాజునకుఁ బ్రధానమహిషియయ్యెను. యువరాజు లుత్ఫున్నీసాను బ్రధానసహచారిణిఁ జేసికొనెను. లుత్ఫున్నీసా ప్రత్యక్షమందు బేగమునకుఁ జెలికత్తెయుఁ బరోక్షమందు యువరాజునకుఁ బ్రణయపాత్రమునయ్యెను.

బుద్ధిమతి యగు లుత్ఫున్నీసా శీఘ్రకాలములో యువరాజు హృదయము నెట్లు వశము చేసికొనెనో యీ క్రింది విషయమువలన నించుక తెలియగలదు. సమయము చూచి తాను రాణి కావలయు నను దృఢప్రతిజ్ఞ కలదై లుత్ఫున్నీసా యువరాజు హృదయమును నిరంకుశముగా వశము చేసికొనియుండెను. ఆమె స్థిరప్రతిజ్ఞచేసికొని యుండుటయేకాక రాజాంతఃపురమందుండు వారందఱు నట్లే తలఁచుచుండిరి. ఇట్టియాశాస్వప్నమునకు వశమై జీవితమును గడపుచుండ నామెకు మెలకువ వచ్చినది. అక్కరుషాహ కోశాధ్యక్షుఁడగు అక్తిమాదు

దొలాఖాజా ఆయిన్ కూతురు మెహెరున్నీసా యవనయువ
తులలో నెల్ల సౌందర్యవతి. కోశాధ్యక్షుఁ డొకనాడు రాకు
మారుఁ డగు సలీమును నింకగొందఱుముఖ్యులను దనయింటికి
విందుకుఁ బిలచెను. ఆ దినమున సలీము మెహెరున్నీసాను
జూచి మోహించి వెడలిపోయెను. తరువాత నేమి జరిగినదో
యితీహాసము చదువుకొనినఁ దెలియఁగలదు. మహావిక్రమశా
లి యగు షేరాఫ్ గన్ అను నుమ్మరాఘుకును గోశాధ్యక్షుని
కొమార్తెకును బూర్వమే సంబంధముండెను. మోహంఘుడై
సలీ మాసంబంధమును జెడగొట్టుటకుఁ దఁడివి వేడుకొనెను.
కాని తండ్రి కది యిష్టములేకపోవుటచే నతడు తిరస్కృతుఁ
డయ్యెను. అందుచే సలీము ప్రస్తుతము నిరాశుఁ డయినను
గావచ్చును. అయినను నతఁడాశను సంపూర్ణముగా వదిలి
పెట్టలేదు.

షేరాఫ్ గనుకును మెహెరున్నీసాకును వివాహ మయ్యెను
కాని సలీము చిత్తవృత్తులన్నియు లుత్సన్నీసానఖిదర్పణము
లందు బ్రతిఫలించుచుండుటచే నామె “షేరాఫ్ గనుకు సహస్ర
ప్రాణము లున్నను పరిత్యాణములేదు. అక్కరుషాహా మరణ
నంతర మతఁడు ప్రాణములతో నుండఁడు. మెహెరున్నీసా సలీ
మునకుఁ బట్టమహిషి యగుట నిశ్చయము” అని యామె
సింహాసనకాంక్ష వదిలివేసెను.

మహమ్మదీయ సమ్రాట్టులలో శ్రేష్ఠుఁడగు అక్కరుషాహాకు
మరణ మాసన్న మగుచుండెను. ఏ పృచండ మార్తాండుని

బ్రభచే తుర్కినుండి బ్రహ్మపుత్రానదివరకు నుండుదేశమెల్ల బ్రదీప్త మయ్యెనో యామారాండుఁ డస్తంగతుండగుచుండెను ఆ సమయమున లుత్ఫున్నీసా తనకోర్కె నెఱవేర్చుకొనుటకై దుస్సాహసికమగు నాలోచనము చేసెను.

రాజపుత్రప్రభు వగు మానసింహుని చెల్లెలు సలీముకు మహిషి. ఖుస్రూ యామె కుమారుఁడు. ఒకరోజున నామె కును లుత్ఫున్నీసాకును అక్కరుషాహావ్యాధివిషయమై సంభాషణము జరిగెను. రాజపుత్రస్త్రీ చక్రవర్తిని యగు నని లుత్ఫున్నీసా యామె నభినందించెను. అపుడు ఖుస్రూ తల్లి యిట్లనెను: “పాదుషాహాకుఁ బట్టపుదేవి నగుటచే జన్మము సార్థక మగునను మాట నిజమే. కాని పాదుషాహాజనని యగుట యత్యుత్తమము. ఈ ప్రత్యుత్తరము వినినంతనే యీవర కెన్నడు లేని యాలోచనము హృదయమున నుదయింప లుత్ఫున్నీసా ‘అది మాత్రమేల కాఁగూడదు? అదియుఁ దమ యిచ్ఛాధీనమే’ యనెను. “ఏ మది?” అని బేగ మామె నడిగెను. చతురయగు లుత్ఫున్నీసా “యువరాజకుమారుఁ డగు ఖుస్రూకు సింహాసన మిప్పింపుఁ” డని పలికెను.

బేగ మేమియు మాటలాడ లేదు. ఆరోజున మరల నాప్రసంగము రాలేదు. కాని యీ యిరువురిలో నెవరును దానిని మఱవలేదు. భర్తకు మాఱు కుమారుని సింహాసనముపై నుంచుట బేగమున కభిమతము కాదు. మెహెరున్నీసాపై సక్రమమునకు గలయనురాగము లుత్ఫున్నీసా కెట్లుహృదయశల్యముగా

నుండెనో యట్లే బేగమునకు నుండెను. మానసింహుని చెల్లెలు తురుష్క యువతి యాజ్ఞానువర్తినిగా నుండుట కెట్లు సహించును ? లుత్ఫున్నీ సాయు నిట్టి యభిప్రాయముతోడనే దృఢమనస్కుడై యుండెను. మఱునాఁ డీప్రసంగమువచ్చెను. ఇరువురును నిశ్చయించుకొనిరి.

సలీమును వదలి ఖుస్రూకు అక్కరుసాహా సామ్రాజ్యాభిషేకము చేయుననుకొనుట కెంతమాత్ర మవకాశము లేదు. ఒకప్పుడు లుత్ఫున్నీ సాబేగము మనస్సును రంజింపఁజేసి యిట్లు నెను: “మొగలులు రాజపుత్రుల బాహుబలముచే సామ్రాజ్యమును స్థాపించినారు. అట్టి రాజపుత్రులలో మానసింహుఁడగ్రగణ్యుఁడు. అంతే కాక ఖుస్రూకు మేనమామ. ఇదియిట్లుండ ముసల్మానులలో ముఖ్యుఁడు ప్రభావమంత్రియునగుఆజిమ్ ఖాను ఖుస్రూకుఁ బిల్లనిచ్చిన మామ. వీరిరువురును సంకల్పించినచో వీరిమాట లెవరు వినకుందురు ? ఇక నెవరి యండఁజూచుకొని యువరాజు సింహాసన మధిష్ఠించును ? మానసింహుని కార్యక్రమమునకుఁ ద్రివృభారము మీది; ఆజిమ్ ఖానును ముఖ్యులగు మహమ్మదీయ యుమ్మరాహులను వశపఱచుకొనుభారము నాది. మీ యాశీర్వాదముచేఁ గార్యము సఫలమగును. తరువాత ఖుస్రూ) సింహాసనమెక్కి దుష్టులను రాజధానినుండి వెడలఁగొట్టును ! ”

బేగము తన చెలికత్తె యభిప్రాయమును గ్రహించి నవ్వుచు “అగ్రాలో నీవే యుమ్మరాహును బెండ్లి చేసుకొనఁగోరె

దవో యతనికిని నీకును బాణిగ్రహణముచేయించెదను. నీభర్త
మొదవేల నైన్యమునకు మన్నబుదారు కాఁగల” డనెను.

లుత్ఫున్నీసా సంతృప్తి నొందెను. ఆమె యుద్దేశ్య మిది:
“రాజధానిలో సామాన్యస్త్రీవలె నుండవలసి వచ్చెనేని యా
యాపూవులందు విహరించు మధుకరికిఁ జెక్కలు తుగ్గించిన
నేమి సుఖము కలుగును? స్వాధీనత వదలవలసి వచ్చెనేని
బాల్యసఖ యగు మెహెరున్నీసాకింద దాసిగా నుండు టేమి
సుఖము? ముఖ్యుఁ డగు రాజపురుషున కెవనికో భార్యయై
యుండుటయే యన్నిటికన్న గౌరవము.”

కేవల మిట్టిలోభముచే లుత్ఫున్నీసా యీ కార్యము దల్లి
పెట్టెను. సలీము తన నుపేక్షించి మెహెరున్నీసాపై మరులు
గొనియుండుటచే నామె కతనిపై బగదీర్చుకొను నుద్దేశ్యము
కూడఁ గలదు.

దస్తీయందును ఆగ్రాయందునుగల ఆజిమ్ఖాను మొదలగు
నుమ్మరాహులెల్ల లుత్ఫున్నీసా కేదోరీతిని వశులై యుండిరి.
ఆజిమ్ఖాను తన యల్లనకు మేలుచేయ నుద్యుక్తుఁ డగుట
యంత వింతకాదు. అతఁడును నుమ్మరాహులును మఱికొంద
ఱును సమ్మతించిరి. ఆజిమ్ఖాను లుత్ఫున్నీసాతో “ఏదైన
దుర్యోగముచే మనకార్యము గట్టెక్కడేని మనకు నిలువ
నీడయుండదని తెలిసికొనుము. అందుచే బాణములు రక్షిం
చుకొనుట కేదైన నుపాయ మాలోచించి యుంచుకొనుట
మంచిది.” అని పలికెను.

“మీ యుద్దేశ్యమేమి?”

“ఉత్కలదేశముకన్న మనకు వేతొకయాశ్రయములేదు. అపటమాత్రము మొగలుల శాసన మొత్త నిధంకుశముగా నుండదు. ఉత్కల దేశ సైన్యము మన వశమునం దుంచుకొనుట యావశ్యకము. నీయన్న యుత్కలములో మన్నబుదారు గా నున్నాడుకదా! యుద్ధములో నతనికి గాయములు తగిలినవని నేను తేపే ప్రకటించెదను. నీవాయనను జూచుటకై యుత్కలమునకుఁ బొమ్ము. అచటఁ జేయవలసిన దంతయుఁ జేసి త్వరితముగాఁ దిరిగిరమ్ము.”

లుత్ఫున్నీసా యాయాలోచనమునకు సమ్మతించెను.

౨

నవకుమారునికడ సైలవుదీసికొని మోతీబీబీ యనగా లుత్ఫున్నీసా యాదినముననే వర్ధమానమునకుఁ బోలేకపోయినది. మార్గములో నొక సత్రము దామె బసచేసి సాయం సమయమున నొకచోటఁ గూర్చుండి పేష్కన్తో మాటలాడుచుఁ దటాలున, “చెలీ, నాభర్తవలాటివాఁడు?” అనియామె నడిగెను.

పేష్కసిండుక విస్మిత యయి, “ఏలాగున నుండవలెను?” అనెను, “చక్కనివాఁడా? కాడా?” అని లుత్ఫున్నీసా యనెను.

నవకుమారునియెడ పేష్కనుకు సదభిప్రాయము లేదు. లుత్తున్నీసా కపాలకుండల కిచ్చిన యాభరణములపైనామె యాశ గొని యేదో మంచియవకాశముచూచి వానిని హరింపవలెనని నిశ్చయించుకొని యుండెను. ఆయాశ యడు గంటి నది. అందుచే కపాలకుండలానవకుమారులయెడ నామెకు సదభిప్రాయము లేదు. కావున నామె యజమానురాలి ప్రశ్న మునకు “దరిద్రబ్రాహ్మణుఁడు సురూపి యయిన నేమి కురూపి యయిన నేమి:” యని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

మోతీ తనచెలికత్తెభావము గ్రహించి నవ్వచు “దరిద్ర బ్రాహ్మణుఁ డుమ్మరావయ్యెనేనిఁ జక్కనివాఁడు కాఁగలఁడా” యనెను.

“కా కేమి?,”

“బేగముకోరిక ననుసరించి ఖుస్రూ పాదుషాయయ్యెనేని నాభర్త యుమ్మరాహు కాఁగలఁడని నీవేలయనుకొనరాదు:”

“అలాగే యనుకొందును. కాని, మీపూర్వభర్త యుమ్మరా వెట్లు కాఁగలడు?”

“కాకున్న నా కింక భర్త యెవ రున్నారు?”

“ముందు కాఁబోవువారు.”

మోతీ యించుక నవ్వి “నావంటిసతి కిరువురుభర్తలా? అన్యాయము!—ఎవ రాపోవునది?” అనెను.

మోతీ కపుడు కనఁబడినవాఁడు అజిమ్ఖానుని యాశ్రీతుఁడు. ఇరువురును వ్యాకులపడిరి. పేష్కను పిలువగా నతఁడు

వచ్చి లుత్తున్నీసాకు సలాముచేసి యుత్తర మొకటి చేతి కిచ్చి “నే నీయుత్తరము తీసికొని యుత్కలమునకుఁ బోవు చున్నాను. జాబు చాల జరూరు!” అని విన్నవించెను.

ఉత్తరముఁ జదువుకొనినంతనే మోతీ యాశ లడు గంటి నవి. అం దిట్లున్నది: “మనప్రియత్నము లన్నియు విఫలము లయినవి, మరణసమయమునందుఁ గూడ అక్కరుషాహ తన బుద్ధిబలముచే న న్నోడించినాఁడు. ఆయన పరలోకగతుఁ డయినాఁడు. తదాజ్ఞచేఁ గుమారుఁడు సలీము జహంగీర్షా యైనాఁడు. నీవు ఖుస్రూ విషయమై యాందోళనపడవద్దు. ఇట్టి సందశ్చమున నీపై నెవ్వరును శత్రుత్వము సాధింపఁ జాల రు. నీవు శీఘ్రముగాఁ దిరిగి రావలయును.”

వీరి పన్నాగము లన్నియు అక్కరుషా యెట్లు విధ్వస్తము చేసెనో యది యంతయు నితిహాసమునఁ గలదు.

బహుమాన పూర్వకముగా దూతను బంపివైచి, లుత్పు న్నీసా పేష్కనుకు నుత్తరము వినిపించెను. అంత పేష్కను “ఇక నుపాయ మేమి?” అనెను.

“ఇక నేయుపాయము లేదు.”

“అయినను మంచిదే ఇప్పుడు మాత్రము చెడిపోయిన దేమి? ఇతరరాజులకడ రాణిగా నుండుటకన్న పాదుషాకు భార్యగా నుండుట శ్రేష్ఠమే కదా!”

“అట్లు జరుగదు. ఇక నే నారాజధానిలో నుండఁజాలను. త్వరలో మెహెరున్నీసాను జహంగీరు వివాహ మాడును.

చిన్నతనమునుండి యిప్పుటివఱకును నేను మెహెరున్నీసాను బాగుగా నెఱుంగుదును. రాజాతఃపురమునఁ గాలుపెట్టగా నె యామెయే పాదుషాయగును. జహంగీరు పేరునకు మాత్రము పాదుషాగా నుండును. ఆమె సింహాసనమునకు రాకుండ నేను జేసిన కుట్రలన్నియు నామెకుఁ దెలియక మానవు. అప్పుడు నాగతి యే మగును?”

పేష్కను డగ్గుతికతో “అప్పు డే మగుచు?” అనెను.

“ఒక్కయూసమాత్రముకలదు. జహంగీరుపై మెహెరున్నీ సా కెట్టిభావమున్నదో! ఆభావ మొత దృఢమైనదో! దృఢమే యైనచో మెహెరున్నీసాకు జహంగీరుపై ననురాగము లేక భర్తయొడనే యధార్థముగఁ బ్రేమ యుండనేని నూర్గురు పే రాఫ్ గనులను జువినను జహంగీ రామెరు దక్కించుకొన లేడు. అట్లుగాక నిజముగా మెహెరున్నీసాకు జహంగీరుపై సభిలాషము కలదేని మన కింక నాశ లేదు!”

“మెహెరున్నీసామనసు మన మెట్లు కనుఁగొనఁ గలము?”

లుత్ఫున్నీసా కసాధ్య ముండునా! మెహెరున్నీసా నాకు బాల్య సఖి. వర్థమానముకుఁ బోయి రెండుదినము లుండినఁ జాలును.”

“మెహెరున్నీసాకు జహంగీరుపై ననురాగము లేకున్న మన మేమి చేయవలయును?”

“క్షే తే)కర్మ విధీయతే అని మానాయనగారు చెప్పియు న్నారు.”

ఇరువురు నించుకతడవూరకుండిరి. మందహాసముతో లుత్తున్నీసా యధరోష్ఠము కుంచిత మగుచుండ “దేనికి నవ్వుచున్నారు,” అని పేష్మేన్ ఆమె నడిగెను.

“క్రొత్తయాలోచనము తట్టినది.”

“అ దేమి?”

లుత్తున్నీసా దానిని పేష్మనుకు దెలుపలేదు.

3

ఈసమయమున షేరాఫ్ గను వంగదేశపు సుబేదారునధీనమున నుద్యోగిగా నుండెను.

మోతిబీబీ వర్ధమానమునకువచ్చి షేరాఫ్ గనుగృహమున విడిసెను. షేరాఫ్ గను సకుటుంబముగా నామెను సమాదరించి తనయింటనే యుండ బలవంతపెట్టెను. షేరాఫ్ గను నాతని భార్యయగు మెహెరున్నీసాయను ఆగ్రాలో నుండునపుడు వానితో నామె కెక్కువఱచయము కలిగెను. ఆమెకు మెహెరున్నీసాపై నెక్కుడు ప్రేమకలదు. దష్టీనిఁహాసనవిషయమున వా రిరువురు తితిస్పర్ధిను లైరి. ఈసందర్భమున మెహెరున్నీసాయేకాంతమునతనలోనిట్ల దలపోయుచుండెను; “భారతవర్షమును బాలించుభాగ్య మెవ్వరినడుట వ్రాసియున్నదో విధాతకుఁదెలియవలెను. జహంగీరుకుఁ దెలియవలెను,

ఇంకెవరికైన దెలియునేని లుత్ఫున్నీసాకుఁ దెలియవలెను. లుత్ఫున్నీసా యావిషయమేమియు సూచించుటలేదే” ఆమె యుద్దేశ్యము తెలిసికొన వలయుననియే మోతీ ప్రయత్నించు చుండెను.

ఆకాలమున భారతవర్షములో మెహెరున్నీసా యనుపమా నసౌందర్యవతి. నిజముగానామెవంటిరమణులుభూలోకములో గొలఁదిమందియేజన్మించుచుందురు. సౌందర్యవతులనియితహాస మునఁ బొగఁపొందినజవరాండ్రలో నెల్ల నామె యత్యధిక సుందరి యని యైతిహాసికులే యంగీకరించినారు. ఆకాలపు బురుషులలోఁ జాలమంది విద్యయం దామెకన్న నధికులు లేరు. నృత్యగీతములం దామె యసమాన పాండిత్యముకలది. కవితారచనయందును జిత్రలేఖనమందును నామె యందఱి మనస్సులు రంజించుచుండెను. సరసభావ మామెసౌందర్యము కన్న నెక్కుడు మోహపెట్టును. మోతీయు నీగుణము లన్నిటి యందును నామెకుఁ దీసిపోదు. నేఁడీ నిపుణ లిరువురు పర స్పర మనోభావములను దెలిసికొన నుత్సుకతై యుండిరి.

మెహెరున్నీసా తనగదిలోఁగూర్చుండి చిత్తరువువ్రాయు చుండెను. తాంబూలము వేసికొనుచు వెనుకఁ గూరుచుండి మోతీ చిత్రలేఖనమును జూచుచుండెను. అపుడు మెహె రున్నీసా మోతీబీబీతో “చిత్తరు వెట్లున్న?”దనెను.

“ఎ ట్లుండవలయునో య ట్లున్నది. చిత్రలేఖనమందు నీకన్న నిపుణ లింకెవరును లేరని విచారపడుచున్నాను.”

‘నీవు చెప్పినది నిజమైనయెడల విచార మొందులకు?’

“చిత్రలేఖన మందు నీవంటి నిపుణు లుండిన నీవదనము నా దర్శము చేసికొని చిత్రము లిఖించియుందురు.”

‘గోరీమట్టిలోనే యీపాడుముఖ మాదర్శముగా నుండును’ అని మెహెరున్నీసా గంభీరముగాఁ బలికెను.

‘చెల్లెలా, నేడు నీ మనోభావ మిట్లున్నదేల.’

“తేవే నీవు నన్ను విడనాడి పోదు వనుసంగతి యెట్లు మఱవఁగలను? రెండుదినము లుండి మాటలాడి నన్నుఁ గృతార్థురాలి నేల చేయలేవు?”

“నుఖ మెవ్వరు కోరరు? సాధ్య మైనయెడల నేను బోవుదునా? కాని పరాధీనము గదా! ఎట్లుండగలను?”

పూర్వమువలె నీకు నామీఁదఁ బ్రేమ లేదు. ఉండిన యెడల నీ వెట్లో యిచట నుండగలవు. రాఁ గలిగినదానవుండుట కేల వీలు కాదు”

నే నా విషయ మంతయుఁ జెప్పితిని. నా సహోదరుఁడు మొగలు నైన్యములో మున్నబ్ దారు. అతఁడుత్కలదేశమున పఠానులతోడి యుద్ధములందు గాయములు తగిలి జబ్బుగా నున్నాఁడు. అతని విపద్వార్త తెలియఁగానే బేగముగారియనుమతిని బొంది యతనిని జూచుటకు వచ్చియుంటిని. అచటనే చాల నాలస్య మైనది. ఇక జాగు చేయు టుచితము గాదు. నిన్నుఁ జూచి చాల దినము లగుటచే రెండురోజు లుండి పోవచ్చితిని.”

“బేగముకడ నెన్నిదినములు సెలవు తీసికొని వచ్చితివి?”

మెహెరున్నీసా నిపుణముగా మాటలాడుచున్నదని మోతీ గ్రహించెను. తీక్షణము మర్మభేదకము నగు నర్మసంభాషణము నందు మోతీ మెహెరున్నీసా యంత నేర్పుకత్తెకాదు. అయినను సప్రతిభ యగునదియుఁ గాదు. మోతీయిట్లనెను. “రాక పోకలకు మూఁడు మాసములు పట్టును. ప్రయాణపు దినములు నిశ్చయించుట యెట్లు? కాని యిప్పటికే చాలకాలము కడచినది. ఇంక నాలస్యమైనచో నామెవిసుఁగుకొన నచ్చును.”

మెహెరున్నీసా భువనమోహన మగు మందహాసము చేసి “ఎవరికి విసుఁగు కలుగునని సంశయించుచుంటివి? యువరాజుకా యతని పట్టపుదేవికా?” యనెను.

మోతీ యించుక తెల్లఁబోయి “లజ్జావిహీన నగు నాకు మరల లజ్జ నేలకల్పించెదవు? ఇరువురకును విసుగు కలుగు” ననెను.

“ఒక్కమాట. నీవు స్వయముగా బేగ మేల కాలేదు? యువరాజుగు సలీము నిన్ను వివాహమాడి పట్టమహిషిని జేసికొను నని వింటిని. అది యెంతవఱకు నిజము?”

“సహజముగాఁ బరాధీనను. నాకుఁ గల కొలఁది స్వాతంత్ర్యము నేల కోల్పోవలెను? బేగమునకు సహచారిణి నగుటచే నుత్కలమునకు రాఁగలిగితిని. సలీముకు బేగము నైన, నచటికిఁ బోగలనా?”

“నీవు దక్లీచక్రవర్తికిఁ బట్టపుదేవి వైనపుడుత్కలమునకుఁ

బో వలసిన యవసర మేల కలుగును?”

“సలీముకుఁ పట్టమహిషి నగుటకై యెప్పుడు కాంక్షింపలేదు, ఈహిందూస్థానము దొక్క మెహరున్నీసాయే దక్షిణచక్రవర్తికిఁ బ్రాణేశ్వరి కాఁదగినది.”

మెహరున్నీసా తలవంచుకొని కొంతతడ వూరకుండి మరల నిట్లనెను: “అక్కా, నీ విట్లు మాటలాడుట నన్ను నొప్పించుటకో కాక నామనస్సు తెలిసికొనుటకో గ్రహింపలేకున్నాను. ఒక్క ప్రార్థనము. త్రికరణ శుద్ధిగా నేను షే రాఫ్ గనునకు దాసిని. నీవది మఱచి మాటలాడవలదు”

లజ్జావిహీన యగు మోతీ యీతిరస్కారమున కప్రతిభ కాలేదు; వైపెచ్చామె కవకాశము లభించెను. అంతనామె ‘నీవు పతిగతప్రాణ వని చక్కగా నెఱుఁగుదును. అందుచేతనే నీయెదుట నింతఛలోక్తిగా మాటలాడ సాహసించితిని. సలీమింతవఱకు నీ సౌందర్యము చూచి నిన్ను మోహించియున్నాఁ డని చెప్పుట కిట్లు మాటలాడితిని. సావధానపు కమ్ము’ అని పలికెను.

“ఇప్పుడు తెలిసినది. ఇంక భయ మేమి?”

మోతీ కొంచెము తటపటాయించి “వైధవ్యము ప్రాప్తించు నని భయము!” అనెను.

ఇట్లని మోతీ మెహరున్నీసా వదనముపైఁ దీక్షణదృష్టిఁ బెట్టెను. భయముగాని యాహ్లాదము గాని యేచిహ్నము గాని యామె ముఖమునఁ గనఁబడలేదు. మెహరున్నీసా

“ఏమీ, వైధవ్యమా? పేరాఫ్ గను తనను రక్షించుకొ
మర్తుడు కాడు. విశేషించి యశ్చరుపాదుషా రాజు
పాదుషా పుత్రుడైనను దోషము లేనిది పరుల ప్రా
తీసి తప్పించుకొనలేడు!” అని దర్పముతోఁ బలికెను

‘నిజమే. కాని మొన్నటి యాగ్రా సమా
లేమన. అశ్చరుషా మరణించినాడు. సలీము సి
మెక్కినాడు, దక్షిణ చక్రవర్తి నెవ రణఁచఁగలరు.”

మెహెరున్నీసా యింక వినలేకపోయెను. ఉలికిపడి
యాపాదము స్తకము కంపింపసాగెను. ఆమెమరల శిరః
కొనెను. ఆమెలోచనయుగళమునుండి యశ్రుధారలు
హింపసాగెను. “ఎందుల కేడ్చెదవు?” అని మోతీ య

మెహెరున్నీసా నిట్టూర్పు విడిచి, “సలీము భారః
హాసన మధిష్ఠించిన నాగతి యేమగును?” అని వాపో

మోతీకోరిక సిద్ధించినది “నీవు యువరాజు నొ
ఱుగా మఱచిపోఁగలవా?” అని యామె యడిగెను.

మెహెరున్నీసా గద్గదస్వరముతో నిట్లనెను: “
మఱవఁ గలను? ఆత్మజీవనమును మఱవఁ గలిగినను ర
జును మాత్రము మఱచిపోలేను. కాని అక్కా, ఒక్క
నా మనఃకపాటమును దెఱచితిని, నీ వంతయు వింటివి
యీ మాటలు మూడవచెవిని జేర వని నానమ్మకమ

,,మంచిది, అట్లయగుఁ గాక! కాని నేను వర్తమానః
వచ్చినట్లు సలీమునకుఁ దెలిసెనేని దనను గుఱించి

రున్నీసా యే మన్నదని యడుగును. అప్పుడు నే నేమనిప్రత్యుత్తర మిత్తును ?”

మెహరున్నీసా కొంచె మాలోచించి “ఇట్లు చెప్పము: మెహరున్నీసా తనహృదయములోఁ దమ నెప్పుడుధ్యానించుచుండను. ఆవసరమైనయెడలఁ దమ కొఱకుఁ బ్రాణములనేన నర్పించును; కాని యెప్పుడును గులమానములను సమర్పించదు. తనభర్త జీవించియుండఁగా నీదాసి యెప్పుడును దక్షిణచక్రవర్తికిఁ దన మోము చూపింపదు. ఒకవేళ చక్రవర్తి యాజ్ఞానుసారముగా భర్తప్రాణములు గోలుపోవునేని యీజన్మమున నామెతో భర్తృహంతకు సమాగమము కలుగదు.” అని వచించి యచటనుండి వెడలిపోయెను. మోతీబీబీ యాశ్చర్యాన్వితయై యుండెను. కాని మోతీకే విజయము కలిగినది. మెహరున్నీసా మనోగతమును నామె గ్రహించెను. మోతీభావమును మెహరున్నీసా యించుకయు గ్రహింపలేక పోయెను. తనబుద్ధిప్రభావముచేఁ దరువాతఁ బ్రభువుపైఁబ్రభుత్వము చేసిన మెహరున్నీసా యిప్పుడు పరాజిత యయ్యెను. ఇందులకుఁ గారణ మేమన మెహరున్నీసా బ్రణయశాలిని. మోతీబీబీ యిప్పుడు కేవలము మాత్సర్యపరాయణ.

మనుష్యహృదయపు విచిత్రగతులు మోతీబీబీకిఁ జక్కగా దెలియును. మెహరున్నీసా విషయమై మాలోచించి యామె యారాత్రి యేసిద్ధాంతము జేసికొనియుండెనో యదియేనేడు యథార్థ మయ్యెను. మెహరున్నీసా జహంగీరును యథార్థ

ముగాఁ బ్రేమించియున్న దని యామె తెలిసికొన్నది. అందున
మెహెరున్ని సా నారీసహజమగు దర్పముతో నిప్పు డేమన్నన
నాటంకము లేనపుడు మనోగతిని నిరోధించుటదుస్సాధ్యము
పాదుషాకోరిక యవశ్యము సిద్ధించును.

ఇట్టి సిద్ధాంతముతో మోతీయాశలన్నియు భగ్నములైనవి
కాని యందుచే నామె విస్తారము దుఃఖించినదా? లేదు
మీఁదు మిక్కిలి నామె కించుక సుఖముకూడఁ గలిగినది
అసంభావ్య మగు నిట్టి చిత్తస్థైర్య మెట్లు కలిగెనో యామె
మొదట గ్రహింప లేకపోయెను. ఆమె యాగ్రాకు వెడఁ
పోయెను. పర్యాణములోఁ గొన్ని దినములు గడచినవి.

౪

మోతీబీబీ ఆగ్రాచేరెను. ఇక నామె కానామముతోఁబడి
లేదు. ఈ కాలఁది దినములలో నామె మన స్మృతయు సంపూ
ర్ణముగా మాటిపోయినది.

తరువాత నామె జహంగీరునుఁ దర్కించెను. అతఁ డామె
బూర్వమువలెనే సమాదరించి యామె సహోదరుని క్షేవ
మును గుఱించియుఁ బ్రయాణసుఖమును గూర్చియు నడిగెను
లుత్ఫున్నీసా తాను మెహెరున్నీసాతో నేమిపలికినదోయదినఁ
మయ్యెను. ఆయాసంగతులు మాటలాడిన తరువాత నామె

వర్ధమానమునకుఁ బోయివచ్చినసంగతి యెఱిగి జహంగీరు
 “మెహెరున్నీసా కడ రెండుదినము లుంటినని చెప్పితివికదా!
 ఆమె నా విషయమై యేమి మాటలాడినది?” అని యడిగెను.
 లుత్ఫున్నీసా నిష్ఠపటహృదయముతో మెహెరున్నీసా యను
 రాగమును గుఱించి యంతయుఁ దెలియజేసెను. అది విని
 జహంగీరు సీరవుఁ డయ్యెను. అతని విస్ఫురిత నేత్రములనుండి
 యొకటిరెం డశుబిందువులు రాలెను.

“జహాపనా! దాసి శుభవార్త తెలిపినదిగదా! అయినను
 దాసి కేమియు బహుమానము సెల వీయలేదు!” అని లుత్ఫు
 న్నీసా వచించెను.

పాదుషా నవ్వుచు “బీబీ, నీయాశ యపరిమిత” మనెను.

“జహాపనా, దాసి చేసిన దోష మే మున్నది?”

“దహ్లాచక్రీవర్తిని నీదాసునిగాఁ జేసికొంటివి కదా! ఇం
 కను బహుమానము కావలయునా?”

లుత్ఫున్నీసా నవ్వుచు “స్త్రీలకు గోరికలుమెండు” అనెను.

“మరల నే కోరిక గలిగినది?”

“మొదట నీ దాసి పార్థనము, సమగ్రముగా విందు మని
 పాదుషావా రాజ్య దయ సేయవలయును.”

“రాజకార్యముల కాటంకము లేనియెడల విందుము.”

లుత్ఫున్నీసా నవ్వుచు ఒక్కరికై దహ్లాశ్వరుని రాజకార్య
 ముల కాటంకము జరుగదనెను.”

“అట్లుయిన విందును, కోరిక యొదియో తెలుపుము.”

“మఱియొకవివాహము చేసికొనవలెనని కోరికకలిగినది.”

జహంగీరు పకపక నవ్వి “ఇది నిజముగాఁ గొల్పిత్రకోర్కెయే! సంబంధ మెచటనైన నిశ్చయించితివా?” యనెను.

“నిశ్చయించితిని. కేవలము పాదుషావారి యాజ్ఞయే తరువాయి. జహాపనా సమ్మతంపనియెడల నీ సంబంధము నిశ్చయముకాదు.”

“నాసమ్మతివలనఁ బ్రయోజన మేమి? ఎవరిని నీనుఖ సాగరమునఁ దేల్చి నెంచితివి?”

“ఈదాసి దక్షిణాశ్వరుని సేవించుచున్న దని వ్యభిచారిణి కాదు. తనభర్త నే మఱల వివాహమాడ దాసి యనుజ్ఞవేడుచున్నది.”

“నిజముగానే! అయిన నీ ప్రాత భృత్యుని గతి యేమి చేసెదవు?”

“దక్షిణాచక్రివర్తిని యగు మెహరున్నీసా నిచ్చిపోయెదను”

“దక్షిణాచక్రివర్తిని యగు మెహరున్నీసా యెవరు?”

“ఎవ రయ్యెదరో వారు.”

మెహరున్నీసా చక్రివర్తిని యగు నని లుత్ఫున్నీసా ధ్రువముగా నెఱుఁగు ననియుఁ దన యభిలాషము విఫల మగుటచే విరక్తయై రాజాంతఃపురమునుండి వెడలిపోవఁ జూచుచున్నదనియు జహంగీ రనుకొని యిరుచుక విచారముతో నీరవుఁడయ్యెను. అంత లుత్ఫున్నీసా “ప్రభువుగారి కీసంబంధ మిష్టము లేదా?” అనెను.

“ఇష్టము లేకపోలేదు. కాని నీభర్త నిపుడు మరలనివాహ మాడు నవసర మేమి వచ్చినది?”

“తలవ్రాతచే మొట్టమొదట నాభర్త నన్ను భార్యగా గ్రహింపలేదు. జహాపనా తమదాసి నిపుడువదలిపెట్ట లేదు”

పాదుషా లోలో నవ్వుకొని తరువాత గంభీరభావము వహించి “ప్రేయసీ, నీకు నే నీయరాని దే మున్నది. నీ కేది యిష్టమో యదే కానిమ్ము కాని నన్ను వదలిపెట్టి యేల సోవలయును. ఒక్కయూకాశముననే సూర్యుడును జండుడును బ్రకాశించుట లేదా? ఒక్కతోడిమను రెండుపుష్పములు పుష్పించుటలేదా?” యనెను.

లుత్ఫున్నీసా కనులు పెద్దవి చేసి పాదుషావంకజూచుచు “చిన్ని పూలు పూచును గాని యొక్కతూటిన రెండు కమలములు పుష్పింపవు? నే నిక రత్నసింహాసనము కడఁ గంట కమువలె నేల యుండవలయు?”ననెను.

లుత్ఫున్నీసా తనగృహమునకు వెడలిపోయెను. తన కిట్టి వాంఛ యేల కలిగినదో యామెజహంగీరుకు వ్యక్తముచేయ లేదు. అనుభవమువలన నెట్లు గ్రహింపవలయునో యతఁడెట్లు గ్రహించి సరిపెట్టు కొనెను; కాని నిగూఢమైనయామెముఖ్యోద్దేశ్యమునుగ్రహింపలేదు. లుత్ఫున్నీసా హృదయముపాపాణము. రమణీహృదయములను జయించు జహంగీరు రాజకాంతియు నామెహృదయమును మోహపెట్టలేదు. కాని యీసారి పాపాణములోఁ గీటకము ప్రవేశించినది.

౫

లుతున్నీసా ప్రపుల్ల హృదయముతో పేష్కనును బిలిచి
వేష భూషణములఁ దీసి వైచెను. సువర్ణముక్తాలంకృతము
లగు వస్త్రములు విసర్జించి, 'పేష్క, వీనిని దీసికొనుము,
అని పలికెను.

పేష్క నించుక యాశ్చర్యపడెను. వస్త్రములు బహుధన
వ్యయముచేఁ దయారు చేయించినవి. "ఈవస్త్రములు నా
కేల ? నేటివార్త యేమి ?"

"శుభవార్తయే."

"అది తెలియుచునే యున్నది. మెహెరున్నీసాభయము
కలఁతపెట్టుచున్నదా?"

"అవును. ఆవిషయమై యిప్పు డేవిచారము లేదు."

పేష్క నత్యంతాహ్లాదము ప్రకటించుచు "నేనిపుడు బేగ
ముగారి దాసి నైతిని!" అని పలికెను.

"నీవు బేగముగారి దాసివి కాఁగోరెదవేని మెహెరున్నీ
సాతోఁ జెప్పెదను "

"మెహెరున్నీసా పాదుషావారికి బేగ మగుట యెంత
మాత్రము తటస్థింప దని మీరే చెప్పితిరిగదా!"

"నే నట్లు చెప్పలేదు నా కావిషయమై యిప్పు డేవిచా
రము లే దని చెప్పితిని."

"విచార మేల లేదు ? మీ రొక్కరే దక్షిణ కథికారిలు

కాకున్న నిది యంతయు వ్యర్థము.”

“ఆగ్రాతో సంబంధము పెట్టుకొనుటలేదు.”

“అదేమి? నాకేమియుఁ దెలియుట లేదు. ఇది శుభవార్త యెట్లయినదో చెప్పుడు!”

“ఆగ్రా వదలిపెట్టి పోవుటయే శుభవార్త.”

“ఎచటికిఁ బోయెదరు?”

“పంగదేశమునకుఁ బోయెదను. వీలుగా నున్న సద్వంశజునకు గృహిణి నయ్యెదను.”

“ఇది కొత్త చమత్కారమే! కాని వినినంతనే నాకుఁ బ్రాణములు కడఁబట్టుచున్నవి!”

“నిజముగానే ఆగ్రా వదలిపెట్టి వెళ్ళుచున్నాను. పాదుషా నారికడ సెలవు కూడఁ దీసికొని వచ్చినాను.”

“మీకు దుర్భుద్ధి పుట్టినదా యేమి?”

“దుర్భుద్ధి కాదు. చాలదినములనుండి ఆగ్రాలో విహరించితిని. కాని యేమి లాభము కలిగినది? బాల్యమునుండి సుఖతృప్తి పొబలముగానున్నది. ఈతృప్త్యాతృప్తికై పంగదేశము వీడి యింతవఱకు వచ్చితిని. ఈసుఖమును గొనుటకై యంత ధనము వెచ్చించితిని! ఎన్ని దుష్కార్యము లాచరించితిని! ఏయద్వైతములతో నింత దూరము ప్రయత్నించితినో యందొకటియు సఫలము కాలేదు. ఐశ్వర్యము, ధనము, గౌరవము, ప్రతిష్ఠ—అన్నియు నెంతగా ననుభవింప వలయునో యంతగా ననుభవించితిని. ఇంత యనుభవించినను నేమైనది.

నేఁ డిచటఁ గూర్చుండి గతించిన దినములు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చు
కొని చూచినయెడల సుఖపడిన దిన మొకటియైన గనుపిం
చదు. చివర కొక్కముహూర్తమైన సౌఖ్య మనుభవించి
యెఱుంగను. ఎప్పుడును నాకుఁ బరితృప్తి కలుగ లేదు. తృప్త
మాత్రము వృద్ధియగుచున్నది. సంకల్పించితినేని యింకను
సంపదలను నింకను నైశ్వర్యము ననుభవింపఁగలను. కాని
యెందులకు? ఈ యన్నిటిలో సుఖమున్నయెడల నిన్నిదినము
లలో నొకదినమైన సుఖపడియుండును ఈ సుఖవాంఛ కొండ
వాఁగువంటిది. మొదట నిర్మలమై సన్నధారతో నిర్జన ప్రదేశ
మునుండి బయటఁ బడును. తనగర్భమునందే దాగి యుండి
యెవరికిని గోచరింపక తనలోఁ దానే కలకలనినాద మొన
ర్చును; ఎవ్వరికిని వినఁబడదు. క్రమ క్రమముగా దూరము
పోయిన కొలది దాని శరీర మెంత వృద్ధి యగునో యంత
పంకిల మగును. కేవల మంతేకాదు. ఏచట నుండియో
వాయువు వీచును. తరంగము లుద్భవించును. కుంభీరాదు
లందుఁ జేరును. దాని శరీరము వృద్ధి యగును. జలముగూడ
మఱింత బురద యగును. లవణమయ మగును. అనేకము
లగు నైకతభూములు మరుభూములునదీయహృదయముననేర్ప
డును. వేగము మందమై పోవును. అప్పుడు కర్దమమయమగు
నానదీ శరీర మెచట నపార పారావారమున మిళితమై పోవు
నో యెవరు చెప్పఁగలరు?"

“నా కిం దిఁచుకయు బోధపడలేదు, ఇవన్నియు మీకు

సుఖ మేల కావు?"

26779
గం 3.73

“ఏల కావో నేడు తెలిసికొన్నాను. మూడుసంవత్సరములనుండి ప్రాసాదచ్ఛాయలోఁ గూర్చుండియు ననుభవించి సుఖ ముత్కలమునుండి వచ్చునపుడు తోవలో నొక రాత్రి యనుభవించి యుంటిని. అప్పుడు గ్రహించితిని?”

“ఏమి గ్రహించితిరి?”

“నే నింతకాలము భారతీయుల దేవతా విగ్రహమువలె నున్నాను. బయట సువర్ణరత్నఖచితము, లోపలఁ బాషాణము, ఇంద్రియ సుఖములకై యగ్నిలోఁ దిరుగుచుంటినికాని యాయగ్ని నన్ను స్పృశింప లేదు. ఒక్కసారి వెదకిచూడ నీ పాషాణములో రక్తనాళవిశిష్టమగు సంతఃకరణము పొడకట్టినది.”

“ఇదియు నాకుఁ దెలియలేదు.”

“ఈ యాగ్రాలో నెప్పుడైన నెవరినైనఁ బ్రేమించితివా?”

“ఎవరినిఁ బ్రేమింప లేదా!”

“ఇకఁ బాషాణహృదయ నేల కాను.”

“ప్రేమింపవలె ననుకోరికయే యున్న నిపు డేల ప్రేమింప రాదు?”

“అదే యాలోచనము. అందులకే యాగ్రా విడిచి పోవుచున్నాను.”

“అది మాత్ర మేమి ప్రయోజనము? ఇచట మనుష్యులు లేరనియా యాకిరాత దేశమునకుఁ బోవుట? ఇచ్చట

మాత్రము మీ యిష్టమైనవారి నేల ప్రేమించరాదు? రూప మందును నైశ్వర్యముదురు దస్త్వీపాదుపాకన్న నధికు లెవ రున్నారు?”

“సూర్యచంద్రు లాకాశము దుండ జల మథోగామి యెదుల కగుచున్నది?”

“ఎందులకు?”

“నుదుటివాత!”

లుత్సున్నీసా మనసు విప్పి చెప్పలేదు. పాపాణమధ్యము దగ్గి ప్రవేశించినది! పాపాణము కరఁగుచున్నది!

౬

క్షేత్రమందు బీజమును నాటిన నది తనంతనే యుక్తురించును. ఎప్పు డుక్తురించునో యెవ్వరికినిఁ దెలియదు. ఎవ్వరికినిఁ గనఁబడదు. కాని యొకసారి బీజమును నాటినతరువాత నాటినవాఁడెచట నున్నను సరియే, యది క్రమముగానంకురించి మొలకయై, తల యెత్త నారంభించును. నేఁడామొక్కయంగుళప్రమాణమాత్ర ముండును. చూచియు దాని నెవ్వరు లక్ష్యము చేయరు. కొంచెముకొంచె మది వృద్ధియగుచు జే నెఁడై, మూరెఁడై రెండుమూరల పొడవు పెరుఁగును. అప్పు టికిని దానివలన స్వార్థసిద్ధియగు తలఁపు కలుగదేని దాని

నెవ్వరును జూడరు. చూచినను లక్ష్యము చేయరు. దినములు గడచును. మాసములు గడచును, సంవత్సరములు గడచిపోవును, క్రమముగా జనులు దానిని జూడ నారంభింతురు. ఇతఁ నది జనులకుఁ గోచరము కాకుండ నుండ లేదు. వృక్షమై తన నీడలోఁ బెరుఁగు నితర వృక్షములకు హాని చేయును. అట్లే త్రమందుఁ దా నొకటియే వృక్షముగా నుండవలయు నని దాని కోరిక కాఁబోలు.

లుత్ఫున్నీ సా ప్రణయ మీరీతి వృద్ధి నొందెను. మొదట నామె తన ప్రణయభాజనుని దలఁచని తలంపుగా సందర్శించెను. అప్పు డామె తనలోని ప్రణయసంచారము నంతగాఁ దెలిసికొన లేదు. కాని యప్పుడే బీజము నాటుకొన్నది. మరల నామె కాలని దర్శనము కాలేదు. శరోక్షమం దాతని ముఖమండలము మాటిమాటికి నామెమనోనేత్రమునకుఁ బొడ కట్టసాగెను. స్మృతిపటమున నాతని ముఖమును జిత్రించు కొనుటవలన నామె కించుక సుఖము కలుగ సాగెను. మొక్క మొలిచినది. చిత్రితమూర్తిపై నామె కనురాగము జనించెను. దేని విషయమై మానసికవ్యాపార మెక్కువగా జరుగునో యది యంత దృఢపడుట యంతఃకరణధర్మము. క్రమముగా నామెనోవ్యాపారము స్వభావసిద్ధ మగును. లుత్ఫున్నీ సా తన మనస్సునం దామూర్తిని బ్రత్యహము భావింప నారంభించెను. అందుచే నామె కనివార్యమగు దర్శనకాంక్ష జన్మించెను. వరుసగా నా దర్శనకాంక్ష పృవాహము సహజమై దుర్నివార్యము కాసాగెను. దక్షిణాసింహాసనాపేక్షయు

దానిముందు స్వల్పముగాఁ దోచెను. సింహాసన మామెకు మన్మథశరానలజ్వాలాసంకలిత మని దృఢపడసాగెను. రాజ్యము, రాజధాని, సింహాసనము—సర్వము విసర్జించి ప్రియజన సందర్శనార్థ మామె పరుగెత్తి వచ్చెను. ఆ ప్రియుడు నవ కుమారుడు.

అందుచేతనే మెహెరున్నీసా తన యాశలను నాశనము చేసిన సంగతి నెఱిగియు నామె విచారపడలేదు. ఆ కారణముననే ఆగ్రాకు వచ్చియుఁ దనసంపదను రక్షించుకొన నామె ప్రయత్నింపలేదు. అందులకే యామె పాదుషాకడ శాశ్వతముగా సెలవు దీసికొని వచ్చినది.

లుత్ఫున్నీసా సప్తగ్రామమునకు వచ్చి రాజమార్గము నకు సమీపముగా నగరములో నొక మేడయందుఁ దన నివాస మేర్పఱచుకొనెను. రాజమార్గమునఁ బోవువారి కా సౌధ మాకస్మికముగా సువర్ణవస్త్రభూషితముగను దాస దాసీజనపరివేష్టితముగను గనుపట్టెను. సౌధమందలి ప్రతి కక్ష్యమందును నలంకార మతిమనోహరముగ నుండెను. సుగంధద్రవ్యములు పన్నీరు పుష్పములు నలుదెసల నామోదముతో నింపివేయుచుండెను. స్వర్ణ రాప్యగజదంత నిర్మితములగు నానావిధ వస్తువులు గృహములో నెల్లచోటల నలంకరింపఁబడియుండెను. ఈ విధమున నతిమనోజ్ఞముగా నలంకృతమగు నా సౌధములో నొక కక్ష్యమం దధోవదనయై లుత్ఫున్నీసా కూర్చుండి యుండెను. ఆమె యిదివఱ కొకటి రెండు

సారులు సప్త గ్రామమునకు వచ్చి నవకుమారుని సందర్శించినది. అందువలన నామె మనోరథ మెంతవఱకు సిద్ధించినదో యీ సంభాషణము వలనఁ దెలియఁ గలదు.

నవకుమారుఁ డించుకతడ వూరకుండి, “వెళ్లుచున్నాను. నన్నిక నీవు పిలిపింప వల” దనెను.

“పోవలదు. ఇంకఁ గొంచె ముండుండు నేను జెప్పఁ దలఁచుకొన్న దింకను బూర్తిగాఁ జెప్పలేదు.”

నవకుమారుఁ డింకొక షణము ప్రతీక్షించెను. కాని యామె యేమియు మాటలాడలేదు. ఇంకొక షణము గడచిన తర్వాత నతఁడు “ఇంక నేమి చెప్పెదవు?” అనెను. ఆమె యేమియు బదులుపలుకక నిశ్శబ్దముగా నేడ్చుచుండెను.

నవకుమారుఁ డది చూచి నిలువఁబడెను. ఆమె యతని వస్త్రాగ్రము పట్టుకొనెను. అతఁ డింఁచుక విసుఁగు కొనుచు “ఏమో చెప్పరాదా?” అనెను.

“మీ కేమి కావలయును! ఈ ప్రపంచమందు మీరు కోరఁదగిన దేదియు లేదా? ధనము సంపద గౌరవము ప్రణయము—ఈ ప్రపంచమునందు సుఖదాయకములగునవి యే వేవి కలవో వాని నన్నిటి నిచ్చెదను. ప్రత్యుపకార మెంత మాత్రముఁ గోరను. కేవలము మీకు దాసి నయ్యెదను. మీకుఁ బత్నినగు గౌరవముగూడఁ గోరను. కేవలము దాసి కాఁగోరెదను.”

“నేను దరిద్రబ్రాహ్మణుఁడను. ఈజన్మమం దిట్లై యుం

దున్న. నీ విచ్చు నైశ్వర్యాదులు గ్రహించి యవనీజారుడను మాత్రము కాలేను.”

యవనీజారుడా! ఇంతవఱకును నవకుమారుఁ డీయవన యువతి తనవత్ని యని తెలిసికొనలేదు. లఱ్ఱున్నీసా యధో వదనయై యుండెను. ఆతఁడామె చేతనుండి తన వస్త్రముకొంగు లాగికొనియెను. ఆమె మరల నాతని కొంగుఁబట్టుకొని “మంచిది! అది పోనిండు. లలాటలిఖిత మట్లున్న నా చిత్తవృత్తుల నన్నిటిని బాతాళగంగలోఁ గలిపెదను. ఇక నేమియుఁ గోరను. మీ రప్పుడప్పు డిచటికి వచ్చిపోవుచుండుఁడు. నన్ను మీదాసిగా నెంచి యప్పుడప్పుడు దర్శనము మాత్ర మిండు’ కేవలము చక్షుఃప్రీతి కావించుకొందును” అని వేడుకొనెను.

“నీవు యవనివి, షరకాంతవు. నీయెడ నిట్టికృత్యము గూడ దోసమే యగును. ఇక నీకుఁ గ నఁబడనైనఁ గనఁబడను.”

కొంచెము సే పామె మిన్నకుండెను. ఆమె హృదయమునఁ దుపాను చెలరేగు చుండెను. శిలావిగ్రహమువలె నామె నిష్పందముగా నుండెను. తుద కతని కొంగు వదలిపెట్టి యామె, ‘పొండు’ అని పలికెను.

నవకుమారుడు బయలుదేటి రెండుమూఁడడుగులు వేసి సంతనే తటాలున నామె వాతో న్మూలితపాదమువలె నాతని కాళ్ళపైఁబడి తన బాహులతలతో నాతనిపాదములు బంధించి సకరుణముగా “నిర్దయుడా! నేను మీకొకకు ఆగ్రాసింహాస నముగూడ విసర్జించి వచ్చితిని. నన్ను బరిత్యజింపకు”డనెను.

“నీవు మరల నాగ్రాకుఁ బొమ్ము. నా యాశ వదలు కొనుము.” “ఈజన్మమున వదలను” అని బాణమువలె లేచి నిలుచుండి సదర్పముగా “ఈ జన్మమున మీ యాశ వదలు కొనను” అని శిరము పైకెత్తి, గ్రీవాభంగ మొనర్చి విశాల సేత్రములతో తెప్ప వాల్చక రాజరాజసమ్మోహిని యగు నామె నవకుమారునివంకఁ జూచుచు నిలుచుండెను. ఇది వఱకు హృదయాగ్నిలో ద్రవీభూతమైన యామె దర్పము మరలఁ దేజముతోఁ బ్రజ్వలించెను. భారత సామ్రాజ్యమును శాసించు సంకల్పమునందు భయముఁ జెందని యామె యజయ్య మానసికశక్తి మరలఁ బ్రాణయముచే దుర్బలమైన యామె శరీరమునందు సంచరించెను. లలాటమందలి నాడు లన్నియు నుబికి రమణీయరేఖలుగాఁ గనఁబడుచుండెను. మార్తాండతీష్ఠాంశువులచే ధగధగలాడు సముద్రజలమువలె నామె జ్యోతిర్మయసేత్రములు ప్రజ్వలించుచుండెను. ఆమె నాసాఫుటములు కంపించుచుండెను. తరంగిణియందు విహరించు రాజహంసి తన గమనమును నిరోధించు వానిని గ్రీవా భంగముతో నెట్లు వీక్షించునో, యా హతఫణయగు భుజంగిని తన పడగ నెత్తి యెట్లు చుఱచుఱఁ జూచునో యట్లు లున్నాదిని యగు యవనయువతి తన మస్తక మెత్తి “ఈజన్మమునందు వదలి పెట్టను. మీరు నా వారలే కావలయును?” అని వక్కాణించెను.

ఆ కుపితభుజంగినీమూర్తివంకఁ జూడఁజూడ నవకుమారు నకు భయము కలిగెను. అనిర్వచనీయ మగు నామె దేహ

మహిమ నేడు కనబడిన ట్లేప్పడును గనబడలేదు. అశ
నిపాత సూచకమగు విద్యుల్లతవలె నా శోభ మనోహర
మయ్యను జూచుటకు భయముకలిగించుచుండెను. నవకుమారుడు
వెడలిపోవువాడే కాని తటాలున నతని కొక తేజో
మూర్తి జ్ఞప్తి కే దగిలినది. ఒక దినమున నతడు తన ప్రథమ
పత్నియగు పద్మావతి యెడ విరక్తుడై యామెను దనశయనా
గారమునుండి వెడల నడవ నుద్యుక్తుడయ్యెను. ద్వాదశ
వర్షీయ యగు నాకన్య దర్పముతో నాతని యెదుటికి వచ్చి
నిలువబడెను. అప్పడును నిదే రీతి నామెనేత్రములుజ్వలము
లయ్యెను. అప్పడును నామె లలాట మీలాగే రేఖావికసిత
ముగ నుండెను. ఇట్లే యామె నాసాపుటములు కంపించెను.
ఈవడువననే యామె మస్తక మెత్తియుండెను. బహుకాలము
నుండి యామూర్తి మనోగోచరము కాలేదు. నేడతనికి
జ్ఞప్తికివచ్చినది. ఆమె పోలికయే యామెయం దతనికి బాడ
కట్టినది. సంశయగ్రస్తుడై నవకుమారుడు సన్నని కంఠస్వర
ముతో మెల్లగా “నీ వెవరు?” అని యామెను బ్రశ్నించెను.

యవనయువతి తన విశాలనేత్రము లింకను విస్తరించి,
“నేను పద్మావతిని,” అని బదులు చెప్పెను.

ప్రత్యుత్తరమునకుఁ బ్రతీక్షింపక లుత్పన్నీసా యటనుండి
వెడలిపోయెను. నవకుమారుడు సంశయగ్రస్తచిత్తుడై తన
గృహమునకుఁ బోయెను.

౭

ఇంకొకగదిలోనికిఁ బోయి తలుపులు బిగించికొని రెండు దినములవఱకు లుత్సన్నీసా బయటికి రాలేదు. ఈరెండుదినములలో నామె కర్తవ్యమును నిర్ధారించుకొని దృఢప్రతిజ్ఞ యయ్యెను. సూర్యభగవానుఁ డస్తమించెను. అప్పుడు లుత్సన్నీసా పేష్కూ సాయముతో నాశ్చర్యకరమైన వేష భూషణములుధరించెను. అంత నామె తనవేషము నద్దములోఁ జూచుకొని, “పేష్కూ, నన్నెవరైన గుర్తింపఁగలరా?” అని యడిగెను.

“ఎవరికి సాధ్య మగును?”

“అయిన నెను వెళ్లుచున్నాను. నావెంట సేవకురాండ్రెవరును రా నక్కఱలేదు?”

పేష్కూ నించుక భయముతో “దాసి యపరాధము ఊమింతురేని మిమ్మొక ప్రశ్న మడిగెదను.”

“ఏమది?”

“మీ యుద్దేశ్య మేమి?”

“బహుశః కపాలకుండలకు నామెభర్తకు శాశ్వతవిచ్ఛేదము సంఘటించెదను. తరువాత నతఁడు నావాఁడగును.”

“బీబీ, చక్కగా నాలోచింపుడు. అడవి దట్టమైనది రాత్రి పడుచున్నది. మీ రొక్కరు!”

లుత్సన్నీసా యేమియు బదులు పలుకక యింటినుండి

బయటికి వచ్చి సప్తగ్రామములో నిర్జనారణ్యమయ మగు నుపసగర ప్రాంతమందుండు నవకుమారుని గృహమువైపునకు బయలు దేతెను. అచటికిఁ బోవునప్పటికి బాగుగాఁ జీకటి పడెను. నవకుమారుని గృహమునకు సమీపమునఁ గ్రక్కిటి సినయడవి యొకటి కలదని యిదివఱకే చెప్పియుంటిని. తద్వి పిన ప్రాంత భూమికి వచ్చి లుత్ఫన్నీసా యొక వృక్షముకడఁ గూర్చుండి తాను జేయవచ్చిన దుస్సాహసికకృత్యముగూఁటించి యాలోచింప నారంభించెను. తగిన ప్లామె కనుకొనని సాయము కూడ లభించెను.

నిరంతరము సమానోచ్ఛరితము మనుష్యకంఠవినిర్గతము నగు శబ్ద మామె కూర్చుండినచోటికి వినవచ్చెను. లేచి నిలుచుండి నలుదెసలు పరిశీలింప నామె కరణ్యములో నొకచోట వెలుతురు కానఁబడెను. లుత్ఫన్నీసా సాహసమునందుఁబురు ఘునికన్న నెక్కువ. వెలుతురు కనఁబడిన చోటికిఁ బోయి యొక వృక్షముచాటుననుండి చూడ నది హోమాగ్నిప్రకాశమని యామెకుఁ దెలిసెను. ఆమెకు వినఁబడినది మంత్రోచ్ఛారణశబ్దము. మంత్రములలో నొక్కమాట మాత్ర మామె తెలిసికొనఁ గలిగెను. అది యొకరి పేరు. ఆ పేరు వినఁబడినంతనే యామె హోమము చేయువాని కడకుఁ బోయి కూర్చుండెను.

చ తు ర్థ ఖం డ ము

౧

లుత్పన్నీసా ఆగ్రాకుఁబోయి సప్తగ్రామమునకుఁదిరిగినచు
లోపల సంవత్సరము గడచెను. కపాలకుండల నవకుమారుని
గృహిణియై సంవత్సరము దాటినది. ఏనాటి పృథ్వికాల
మున లుత్పన్నీసా యడవికి వెళ్ళినదో యాసాయంసమయ
మున కపాలకుండల యన్యమనన్కయై తనపడక గదిలోఁగూ
ర్చుండియుండెను సముద్రతీరమున నాలోలకుంతలయు నలం
కారవిహీనయు నగు కపాలకుండలను జూచియుంటిమి. ఇప్పు
డామె యాకపాలకుండల కాదు. శ్యామసుందరి వచించిన భవి
ష్యద్వాణిసత్యమయ్యెను. స్పర్శమణిసంయోగముచే యోగిని
గృహిణి యయ్యెను. అత్యధికకృష్ణజ్వలము, భుజంగినీవా
లోపమము, నాజానులంబితము నగు నామె కేశరాశి
యిప్పుడు సాంద్రవేణిగా సంబద్ధమైనది. వేణీరచనయందుఁ
గూడ శిల్పచాతుర్యము కనబడుచున్నది. కేశవిన్యాసమందుఁ
గల సూక్ష్మములగు చిత్రములచే శ్యామసుందరికిఁ గల కౌశ
లము బోధపడుచున్నది. కుసుమదామములు గూడఁ బరిత్యక్త
ములుకాలేదు. తలచుట్టను జడ కిరీటమువలెఁ జుట్టియున్నది.
జడ యం దిముడక పైకివచ్చిన చిన్నిచిన్ని శిరోజములు
నిమోన్నతములు కలిగి కృష్ణతరంగరేఖలవలె శోభిల్లు
చున్నవి. ముంగురులిప్పుడు ముఖమండలమును గ్రమ్ముకొని
యుండలేదు. పదన మిప్పుడు మఱింత శోభావంతముగనున్నది.

చెదరిన ముంగురులు చెమటకుఁ దడసి యచ్చటచ్చట ముఖముజోయి వ్రాలియున్నవి. ఆమెశరీరచ్ఛాయ యిప్పు డర్థోదిత పూర్ణశశాంకకాంతిని గేరుచున్నది. ఇప్పుడామె కర్ణములందు హేమకుండలములు మెఱయుచున్నవి. కంఠమందు సువర్ణాభరణములు ప్రకాశించు చున్నవి ఆయాభరణము లామె శరీరచ్ఛాయకడ్డఁ గాంతివిహీనములు గాక యర్థచంద్రకౌముదీవసన యేగు ధరణీదేవి శరీరమందలి నిశాకుసుమములవలె శోభిల్లుచున్నవి. ఆమె తెల్లని వస్త్రము ధరించినది. ఆశ్వేతాంబర మర్థచంద్రప్రదీప్తమగు సంకీర్ణధవళాంబుదమువలె విరాజిల్లుచున్నది.

ఆమెశరీరకాంతి యర్థోదితేందు ప్రకాశసదృశమే, కాని పూర్వముకంటె నించుక మాసి గగనాంచలమున నెచటనో వ్రేలు నీలమేఘమువలెఁ గానఁ బడుచున్నది. కపాలకుండల యొక్కతె కూర్చుండి యుండలేదు; శ్యామసుందరి యామె చెంత నున్నది.

“అన్న గా రింక నిచట నెన్నిదినములుందురు?” అని కపాలకుండల యడిగెను.

“తేపు సాయంకాలము వెళ్లుదురు. అయ్యో, నేటిరాత్రి యోషధిని దీసియుంచినయెడల దానివలన వారిని వశముచేసి కొని నా జన్మము సార్థకము చేసికొనియుందును. క్రిందటి రాత్రి బయటికి వెళ్లితి నని చీవాట్లు తిన్నాను. నేడు బయటికి బోవుటెట్లు?”

“పగలే యేల తీయఁ గూడదు?”

“పగలు తీసిన నెట్లు ఫలించును? సరిగా రెండుజోముల రాత్రివేళఁ దీయవలయును. మా యన్నతోఁ జెప్పఁగా మన స్సులోఁ బెట్టుకొని యూరకున్నాఁడు.”

“మంచిది. నేఁడు నే నాయోషధి యరణ్యములో నెచట నున్నదో పగలే పోయి చూచివచ్చెద. నేఁడు నీవు గృహము విడిచి బయటికి రానక్కఱలేదు. నే నొక్కతెనే పోయి యోషధిఁ దీసికొనివచ్చెదను.”

“ఒకనాఁడు పోయివచ్చినందులకై పడినపాట్లు చాలును. నీ విఁక రాత్రి బయటికిఁ బోవలదు.”

“అందుకై నీకు విచార మేల? చిన్ననాటనుండి రాత్రి వేళ బయటఁ దిరుగుట నాకభ్యాస మని చెప్పితినీకదా! నా కట్టి యభ్యాసము లేకున్న నీకు నే నెప్పుడును గనఁబడి యుండను.”

“ఆ భయముచేతఁ గాదు. ఒంటరిగా రాత్రివేళ సరణ్య మందుఁ దిరుగుట యిల్లాండ్రకు మంచి దగునా! ఇరువురము వెళ్ళినప్పుడే చీవాట్లు తగిలినవి. ఇఁక నీ వొక్కతెవు పోయిన శరణ ముండునా?”

“ఆటంక మేమి? రాత్రివేళ యిల్లు వదలి బయటికిఁబోయి నచో నేను దుశ్చరిత్ర నగుదు నని తలఁచుచున్నావా?”

“నే నట్లు తలఁచుట లేదు. అల్పు లల్పముగా మాట లాడెదరు.”

“మాటలాడ నిమ్మ: అందువలన నేను జెడ్డదానను గాను.”

“నీవు చెడ్డదాన వెప్పటికిని గావు. పలుగాకు లెవ్వరైన నట్టి చెడ్డమాటలు పలికిన నా మనస్సునకుఁ గష్టము కలుగును?”

“ఇట్టి యన్యాయపుమాటలవలన బాధపడవద్దు.”

“అన్నగారి మనస్సు నేల కప్పపెట్టవలెను!”

కపాలకుండల స్నిగ్ధోజ్జ్వలము లగుకటాక్షములు ప్రసారించి శ్యామసుందరివంకఁ జూచుచు “ఇందువలన వారి మనస్సునకుఁ గష్టము కలిగిన నే నేమి చేయఁగలను? వివాహమన స్త్రీలకు దాస్య మను సంగతి నెఱిగి యుండిన నేను వివాహ మాడియే యుండను.” అని పలికెను.

అటుపైన మాటలాడుటకు శ్యామసుందరికిఁ బాగుగా దోచలేదు ఆమె గృహకృత్యములు నిర్వర్తింపఁబోయెను.

కపాలకుండలయు గృహకార్యములు ముగించి యోషధిని గొనివచ్చుటకై యింటనుండి బయలుదేఱెను. అప్పటికిఁజాము ప్రొద్దుపోయినది; వెన్నెల. నవకుమారుఁడు వెలుపలి వసారాలోఁ గూర్చుండియుండెను. కపాలకుండల బయటికిఁ బోవుటఁ జూచి యతఁ డనుసరించి యామెచేయి పట్టుకొనెను. కపాలకుండల, “ఎందు” కనెను.

“ఎచటికిఁ బోవుచున్నావు?”

నవకుమారునికంతస్వరమున దిరస్థారసూచనయేమియు లేదు.

“శ్యామసుందరి భర్తను వశపఱచు కొనుటకై యొక యోషధి కోరినది. నే నా యోషధిని వెతకఁ బోవుచు న్నాను.”

నవకుమారుఁడు పూర్వమువలె మృదుస్వరముతో, “నిన్న నొకసారి పోయి యుంటివి కదా? మరల నేఁ డెందులకు?” అనెను.

“నిన్న గనఁబడ లేదు నేఁడు మరల వెదక వలయును?”

“మంచిది. పగలు వెదకఁ బోఁగూడదా?”

అతని కంఠస్వరము స్నేహప్రపూర్ణము.

“పగ లాయోషధి పనిచేయదు.”

“నీ కింతశ్రమ మెందులకు? దానిపేరు చెప్పు, నేను తెచ్చి యిచ్చెదను.”

“చూచిన గుర్తింపఁ గలను, గాని దానిపేరు నాకుఁదెలియదు. అంతేగాక మీరు తీసుకొని వచ్చినను నది పనిచేయదు. స్త్రీలు తల విటియఁబోసికొని దానిని బెల్లగించుకొని రావలయు నట. పరుల కుపకారము చేయునపుడు మీ రాటంక పెట్టవలదు.”

కపాలకుండల యిమాట లించుక బామముడిపాటుతోఁ బలికెను. నవకుమారుఁ డింక నామె కేమియు సంతరాయము కలుగ జేయక “నడు. నేనును నీవెంట వచ్చెదను.” అనెను.

కపాలకుండల సదర్పముగా “రండు, నేను దుశ్చరిత నగు

దునో కానో స్వయముగాఁ జూతురు. గాని, “రండు,” అని పలికెను.

నవకుమారుఁ డింక నేమియు మాటలాడలేక నిట్టూర్పు విడిచి యామెచేయి వదలి తిరుగ నింటిలోనికిఁ బోయెను. ఆమె యొంటరిగా నరణ్యములోఁ బ్రవేశించెను.

౨

సప్తగ్రామమున కేభాగమున నడవి కలదో యిదివఱకే తెలిపి యుంటిమి. సాంద్రారణ్యము గ్రామమునకుఁ జాల సమీపము. కపాలకుండల యొంటరిగా నాకా అడవియం దోషధిని వెదకఁ బోయెను. రాత్రి మనోహర ముగ నుండెను. అంతయుఁ బ్రశాంతము. ఆవసంతయా మినియం దంతరిక్షమున శశాంకుడు స్నిగ్ధజ్యోతన్ని వెదజల్లుచు ధవళమేఘమాలల నధఃకరించి పైకి వచ్చుచుండెను. పృథివిపై వన్యవృక్షములు లతలు మొదలైన వన్నియు నల్ల నిశ్శబ్దముగాఁ జల్లనివెన్నెలలో విశ్రాంతి నొందుచుండెను. దట్టముగా నున్న చెట్లయాకులుచంద్రకిరణములను లోనికిఁ జొరనిచ్చుటలేదు. లతానికుంజములలో శ్వేతకుసుమములు రహస్యముగా వికసించుచుండెను. పశుపక్ష్యాదులు సీరవముగా నుండెను. ఎప్పుడైన విహంగములు తెక్కలు

విదర్బుట చేతను, నెచ్చటైన బండుటాకులు రాలుచుండుట చేతను, నెచ్చటైన సర్పాదు లెండుటాకుల సందునఁ గదలుచుండుట చేతను గడు దవ్వున శునకములు మొలుగుటచేతను, నా ప్రశాంతికి భంగము కలుగుచుండెను. వాయువు స్వచ్ఛం దముగ వీచుట లేదు. శరీరమునకు హాయిని గలిగించు వసంతా నిలము మాత్రము మెల్లమెల్లన వీచుచుండెను. దానివలనఁ జెల్లకొనలయాకులుమాత్ర మించుక కదలుచుండెను. పుడమి వఱకు బ్రాకిన నల్లనితీగెలు చలించుచుండెను. నీలాంబర మునఁ దెలిమిబ్బు పింజలు మెల్లమెల్లనఁ గదలుచుండెను. కేవల మట్టి మందమారుతస్పర్శచే బూర్వానుభూత మగు స్మృతి యస్పష్టముగా నామె హృదయమందు మెలఁగుచుండెను. వాలుకాస్తూప శిఖరమందుఁ దనదీర్ఘశిరోరుహములతో సాగర సలిలశీకరసంయుత మగు మలయానిలము క్రీడ సల్పిన సంగతి యామెకు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. స్వచ్ఛనీలానంతనభోమండలము వంకఁ జూచి నంత నామెకుఁ దత్పద్యశ మగు నపారపారా వారము జ్ఞప్తికివచ్చెను. కపాలకుండల పూర్వస్మృతితో నన్య మనస్కయై పోవుచుండెను.

అందుచే నే యుద్దేశ్యముతో నెచటికిఁ బోవుచుండెనో యామె యాలోచింపలేదు. ఆమె పోవుమార్గము క్రమక్రమ ముగా నగమ్య మగుచుండెను. కాననము మఱింత దట్టమయ్యె ను. శిరముపై నున్న వృక్షశాఖలు మఱింత దట్టమగుటచేఁ జంద్రకాంతిప్రసార మొక్కసారిగా నాగిపోయెను. ఇంకఁ

ద్రోవకూడ నామెకుఁ గనఁబడలేదు. అప్పుడు కపాలకుండల చింతామగ్నతనుండి వీడివడెను. అటు నిలుఁజూడ నామెకా యరణ్యములో వెలుతురు కాన వచ్చెను. లుత్తున్నీసాయు మొదట నా వెలుతురే చూచియుండెను. పూర్వాభ్యాసముచే కపాలకుండల కిట్టి సమయములందు భయము కలుగక పోఁగాఁ గుతూహలము క్కూడ జనించెను. మెల్లమెల్లగా నా వెలు తురు కానవచ్చిన వైపునకుఁ బోయి చూడ నామె కెవ్వరు గనఁబడలేదు. ఆప్రకాశమునకు సమీపముగాఁ బాడుపడిన యిల్లు కలదు. విపినము దట్టముగానుండుటచే నది మొదటఁ కనఁబడలేదు. అది యిటుకలతోఁ గట్టిన సామాన్యగృహము. ఆయింటిలోనుండి మనుష్యులసంభాషణమువినవచ్చుచుండెను. కపాలకుండల నిశ్శబ్దముగా నాగృహము సమీపించెను. ఇరు వురు మనుష్యులు జాగరూకతతో సంభాషించుచున్న ట్లామె గ్రహించెను. మాటలాడు విషయ మేమియు మొదట నామె తెలిసికొనలేక పోయెను. తరువాత భద్రముగా వినుటచే నామె కా మాట లిల్లు వినఁబడెను!

ఒకఁ డిట్లనెను: “నా యభీష్టము మరణము. ఇది నీ కిష్ట ముకానియెడల నీకు నేను సాయము చేయను. నీవును నాకు సాహాయ్యము చేయవలదు.”

రెండవవాఁ డిట్లనెను. “నేనుగూడ శుభమునుగోరుట లేదు. శాశ్వతముగా నీమెను వెడలనడచినచో నాకు సమ్మత ము, కాని హత్య చేయుట కంగీకరింపను. ప్రతికూలముగాఁ గూడఁ బ్రవర్తించెదను.”

మొదటివాఁ డిట్లనెను: “నీవమాయకుండవు. అజ్ఞానివి. నీ కించుక జ్ఞానోపదేశము చేసెదను. అప్రమత్తుడవై వినుము. అతిరహస్య మగు వృత్తాంతము చెప్పెదను. మనుష్యశ్వాసము వినవచ్చుచున్నట్లున్నది. నీవు బయటికిఁ బోయి నలుదెసలు చూచి రమ్ము.”

నిజముగా కపాలకుండల వారి సంభాషణముఁ జక్కగా వినుటకై యా యింటిగోడచేతకు వచ్చి నిలుచుండి యుండెను. ఆతురముచేతను శంకచేతను నామెగట్టిగా నూపిరి విడచుచుండెను.

మొదటివాని యాజ్ఞానుసారముగా రెండవవాఁడు బయటికి వచ్చి కపాలకుండలను జూచెను. ఆ తేట వెన్నలలో కపాలకుండలయు నాయాగంతుకుని జూచెను. కాని భయపడవలయునో సంతోషింప వలయునో యామెకుఁ దెలియలేదు. ఆ గంతుకుఁడు బ్రాహ్మణ వేషముతోనుండెను. ధోవతి కట్టుకొని యతఁడు శరీరమునిండ నుత్తరీయము కప్పుకొనియుండెను. బ్రాహ్మణ కుమారుఁడు మిక్కిలి లేతవయసు వాఁడు. ముఖమండల మందు వయశ్చిహ్నము లేమాత్రము కనుపించలేదు. ఆతని వదనమునుందరరమణీవదనమువలె నతి మనోహరముగ నుండెను. కాని రమణీదుర్లభ మగు తేజోగర్వము కూడ నాతని ముఖమున వ్యక్త మగుచుండెను. ఆతని శిరోజములు సామాన్యముగాఁ బురుషులవైద్రుకలవలె ఔరస స్కారమును బొందినటు లుండక స్త్రీల తలకట్టువలెఁ దలనిండఁ బెగిరియుండెను. ఉత్తరీయము కప్పుకొని యుండు

టచే నవి పిఱుచుల మీఁదను మూఁపులందును బాహువు లందును వక్షముమీఁదను నాలి యుండెను. ఆతని లలాటము విశాలమై కొంచె మెత్తుగానుండెను. లలాటమధ్యమున రక్త నాళము ప్రకాశించుచుండెను. అతని నేత్రములును విద్యుత్తేజము పరిధవిల్లుచుండెను. అతని హస్తమందు విచ్చుకత్తి యుండెను. అతని సౌందర్యములో భీషణభావము వ్యక్తమగు చుండెను.

బంగారమువంటి యాతని ముఖకాంతిలో నేదియో భయం కరమగు సంకల్పము సూచిత మగుచుండెను. ఆతఁ డాపాద మస్తకముపరిశీలించుచుండుటచే కపాలకుండల కించుక భయ ముకలిగెను. క్షణకాలము వారు పరస్పరము చూచుచు నిలు చుండిరి. మొట్టమొదట కపాలకుండలనేత్రపల్లవములు క్రిందికి వ్రాలెను. అంత నా యాగంతుకుండు “నీ వెవరు?” అని యామె నడిగెను. సంతృప్తమునకుఁ బూర్వము హిజలి గ్రామ ము చెంతనున్న పేరడవిలోనున్నపుడు కపాలకుండల యిట్టి ప్రశ్నలకు వెంటనే సరియైన సమాధానము చెప్పియుండును; కాని యిపుడు చాలవఱకు గృహిణీస్వభావమలవడి యుండు టచే నామె తక్షణము బదులు పలుకలేక పోయెను. కపాల కుండల నిరుత్తర యగుట చూచి బ్రాహ్మణకుమారుండు, “కపాలకుండలా! ఇంత రాత్రివేళ నీ కాటడవి కేల వచ్చి తివి” అని ప్రశ్నించెను.

అజ్ఞాతపురుషునినోట రాత్రివేళఁ దన పేరు వినుటచే కపాలకుండల యించుక నిస్తబ్ధయు భీతయు నయ్యెను. ఆమె నోటినుండి మాట బయటికి రాలేదు.

ఆ బ్రాహ్మణకుమారుఁడు మరల నిట్లనెను. “నీవు మా సంభాషణమును వింటివా?”

వెంటనే కపాలకుండలకు వాక్చక్తి కలిగెను. అడిగిన దానికి బదులు చెప్పక యామె నాతని నిట్లు ప్రశ్నించెను: ‘నేనుగూడ నదే యడుగుచున్నాను. నిశీధము దీ యడవిలో మీ రిరువురును దుర్మార్గాలోచనము చేయుచున్నారా?’

బ్రాహ్మణకుమారుఁ డించుకసేపు మాటలాడక చింతా మగ్నుఁడై యుండెను. తనయిష్టసిద్ధి కేదియో నూతనోపాయ మాతని మనసునకుఁ దోచెను. అంత నతఁడు కపాలకుండల చేయిపట్టుకొని పాడుపడిన యాయుంటినుండి యామె నావలికిఁ గొనిపోవసాగెను. కపాలకుండల మహాకోపముతోఁ దన చేయి వదలించుకొనెను. అంత నతఁడు “సంశయించెద వేల? నేను బురుషుఁడనుగాను” అని పలికెను.

కపాలకుండల మరల నచ్చెరు వందెను. విప్రకుమారుని మాటలయం దామెకుఁ బూర్ణ విశ్వాసము కలుగకున్నను నామె యాతనివెంట జనెను. రహస్య ప్రదేశము చేరి యా బ్రాహ్మణ వేషధారిణి కపాలకుండల చెవిలో “మేముచేయు దుర్మార్గోచనము వినెదవా? అది నీకు సుబంధించినదే” అని పలికెను. అత్యంతాతురముతో కపాలకుండల “వినెద”ననెను.

“అట్లయిన నేను వచ్చువఱకు నీవిచటనే వేచియుండుము” అని చెప్పి ఛద్మవేషిణి మరల నా జీర్ణగృహమునకుఁ బోయెను. కపాలకుండల కొంతతడవచటఁ గూర్చుండి యుండెను. కాని యామె చూచినదానిని బట్టియు వినినదానినిబట్టియు నామెకు భయము గలిగెను. ఇప్పు డొంటిగా గహనము దంధ కారము లోఁ గూర్చుండియుండుటచే నామెకు ద్వేగము జనింపసాగెను. విశేషించి ‘యా ఛద్మవేషిణి యామె నచటఁ గూర్చుండఁబెట్టి పోవుట కుద్దేశ్య మేమో? తన దురాలోచనస్థితికై తగుసమయ మని యామెనట నుంచిపోయి యుండవచ్చును. ఆ ఛద్మవేషిణి మరలి వచ్చుట కాలస్యమగుచు డెను. కపాలకుండల యింక నచటఁ గూర్చుండ లేక లేచి తన గృహమునకు బయలు దేఱెను.

అప్పు డాకాశమునఁ గాల మేఘములు గ్రమ్ముకొన నారంభించెను. అడవిలో నదివఱకున్న వెలుతురుకూడ నంతర్నిత మగుచుండెను. కపాలకుండల నిముషమైన నాలసింపక శీఘ్ర గమనముతో విపినాభ్యంతరమునుండి బయటికివచ్చుచుండెను. అప్పు డామె కెవ్వరితో పాద ధ్వని వినఁబడెను. ఆమె వెనుకకుఁ దిరిగిచూచెను. ఆ కటికిచీకటిలో నామె కేమియు గనఁబడలేదు. బ్రాహ్మణవేషధారిణి తన వెనుక వచ్చుచుండెనని యామె యనుకొనెను. అరణ్యముదాటి యామె చిట్టడవిలోనికి వచ్చెను. అచట నంత చీకటిలేదు. ఎదుట మనుష్యులున్నఁ గానఁబడుదురు. కాని యామె కెవ్వరునుగనఁబడలేదు.

అందుచే నామె త్వరితముగఁ బోవసాగెను. ఈసారి మనుష్య పాదధ్వని స్పష్టముగా నామెకు వినఁబడెను. గగనము జీమూత మాలతో మఱిత భీషణమగుచుండెను. కపాలకుండల యొక ను ద్వరితముగ నడవఁదొడఁగెను. ఆమెతనగృహసమీపము నకు వచ్చినదో లేదో భీషణ నినాదముతోఁ బ్రచండవృష్టి ప్రారంభమయ్యెను! కపాలకుండల పరుగిడసాగెను. ఆమె వెనుక వచ్చువాడును బరుగెత్తివచ్చుచున్న ట్లామెకుఁ దోఁచెను. గృహము గోచరము కాకపూర్వమే యాప్రచండవృష్టిచే నామె శిరము తడసి నీళ్ళు కాటసాగెను. మేఘములు గర్జిల్లు చుండెను. పిడుగులు పడునట్లుండెను. విద్యుల్లతలు మెఱయు చుండెను. కుంభవృష్టి గురియచుండెను. కపాలకుండలయెట్లో యిల్లు చేరి ప్రాంగణము దాటి వసారాలోనికి బోయెను. ఆమె కొఱకు గృహద్వారము తెఱచియుండెను. తలుపువేయుటకై యామె వెనుకకుఁ దిరుగఁ బ్రాంగణమున దీర్ఘకాయుఁ డొకఁడు నిలుచుండియున్న ట్లామెకుఁ గోచరించెను. అప్పుడు పెద్దమెఱపు మెఱసెను. ఆవిద్యుత్కాంతిలో నామె యతనిని గుర్తింపఁ గలిగెను. అతఁడు సాగరతీరవాసి యగు కాపాలికుఁడు!

3

కపాలకుండల మెల్లమెల్లగాఁ దలుపులు బిగించి పడకఁటిగది లోనికి బోయి పట్టెమంచముపైఁ బరుండెను. మానవహృద

యమనంతమైన సముద్రము. దానిపై వాయువులు విజృంభించునపుడు తత్తరంగముల నెవడు లెక్కింపఁగలఁడు ? కపాలకుండలా హృదయసాగరమున లేచు కల్లోలమాలల నెవడు గణింపఁగలఁడు ?

ఆ రాత్రి హృదయవేదనచే నవకుమారుఁ డంతఃపురము నకుఁ బోలేడు. పడకటింటిలో కపాలకుండల యొక్కతె మాత్రమే పరుండెను. కాని యామెకు నిద్రపట్టలేదు. ప్రబల వాయుసంతాడితవారిధారాపరిసించితజటాజూటవేష్టిత మగు ముఖమండలమే యా గాఢాంధకారమునఁ జతుర్దిశల నామెకుఁ బ్రత్యక్షము కాసాగెను. ఆమె తన పూర్వ వృత్తాంతమంతయు నాలోచించి చూచుకొనఁ దొడఁగెను. కాపాలికునియెడఁ దా నెట్లు ప్రవర్తించి లేచి వచ్చినదియు నామెకు స్మరణకు వచ్చెను.

కాపాలికుఁ డా నిబిడారణ్యమందెట్టి పైశాచికకృత్యము లొనర్చినదియు నామెకు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. ఆతఁ డొనర్చిన భైరవీపూజ, నవకుమారుని బంధనము మొదలయిన వన్నియు నామెకు స్ఫురింపసాగెను. కపాలకుండల యులికిపడెను. నేటి రాత్రి చూచిన సంగతు లన్నియు వరుసగా నామెకుఁ బూర్వ కట్టసాగెను. శ్యామసుందరి యోషధిని కోరుట, నవకుమారుడు తనను నిషేధించుట, యతనియెడఁ దనకుఁ గలిగిన కోపము, తరువాత నరణ్యమందలి కౌముదీశోభ, పిదప సంధకారము, అచటఁ దాను చూచిన ఛద్మవేషిణీభీషణ

రమణీయరూపము మొదలగునవి యన్నియు నామె మనస్సునందుఁ బ్రతిఫలించసాగెను.

పూర్వదిగంచలమున నుదయరాగము తోచునప్పటికి కపాలకుండల కించుక నిద్రపట్టెను. ఆ యల్పనిద్రయం దామె స్వప్నముగాంచెను. పూర్వము చెప్పిన సముద్రమునం దామె నావయెక్కి పోవుచుండెను. నావ చాలనందమైనది. దానిపై గాషాయ వర్ణముగల జెండా యెగురుచుండెను. కంఠములందుఁ బుష్పమాలలు ధరించి రాధాకృష్ణుల యనిర్వచనీయ ప్రణయగీతములు పాడుచు నావికులు నావను నడపుచుండిరి. పశ్చిమాంబరమునుండి లోకబాంధవుఁడు సువర్ణకాంతులు వెదఁజల్లుచుండెను. బంగరు కాంతిలోనాగరము పకపకలాడుచుండెను. ఆ హేమకాంతిలో మునిగి యాకాశమందలి మేఘమాలలు మాటిమాటికిఁ దానమాడుచుండెను. ఆకస్మికముగా రాత్రియయ్యెను. ద్యుమణి యెచటికో పోయెను. పసిడిమబ్బు లెచటికో పోయినవి. గగనమున సాంద్ర జీమూత మాల యావరించినది, ఇంక సముద్రమున దిక్కులు తెలియ లేదు. నావిలు నావను ద్రిప్పిరి. ఏవైపునకుఁ బోనీయ వలయునో వారికిఁ దెలియలేదు. వారు సంగీత మాపి తమ మెడలయందున్న పూలమాలలు త్రెంచి పాఱవైచిరి. కాషాయపుజెండా తనంతట విడిగి నీటిలోఁబడిపోయెను. పెనుగాలి వీవ సాగెను. తాళప్రమాణము గల తరంగము లుద్భవింపఁ దొడఁగెను. కల్లోలముల నడుమ జటాజూటధారి యగు దీప్త

కాయుడొకడు నిలువబడి కపాలకుండల యున్న నావనెడమ చేతితోఁ బట్టుకొని సంద్రములో ముంప నుద్యక్తుఁ డగు చుండెను. అట్టియెడ భీషణరమణీయరూపిణియగు నాబ్రాహ్మణవేషధారిణి వచ్చి నావను బట్టుకొని “నిన్ను ముంపనా, తేల్చనా?” అని యామె నడిగెను. తటాలున కపాలకుండల నోటివెంట, “ముంచుము” అనుమాట బయటికి వచ్చెను. బ్రాహ్మణివేషధారిణి నావను వదలి పెట్టెను. తరువాత నావ కూడ మాటలాడసాగెను. “నే నిక నీభారము మోయలేను. నేను బాతాళమునకుఁ బోవుచున్నాను!” అని పలుకుచు నావ మునిగిపోయెను.

కపాలకుండల మెయినిండఁజెమ్మటగొమ్మ స్వప్నమునుండి మేల్కొంచి కనులు తెరిచి చూడఁ బ్రభాత మగుచుండెను. గవాక్షము తెరిచి యుండెను. అందుండివసంతవాయువు లోనఁ బ్రవేశించుచుండెను. మెల్లగాఁ గదలుచున్న వృక్షశాఖలపై శకుంతసంతానములు కూజించుచుండెను. గవాక్షముపై మనోహరము లగు విపినలతలు పరిమళించు పుష్పములతో వ్రేలాడు చుండెను. కపాలకుండల స్త్రీస్వభావముచే నాలతలను బట్టుకొని లాగసాగెను. గవాక్షమునకుఁ బెనవేయబడిన యాలతలలో నుండి యుత్తరమొకటి క్రిందఁబడెను. కపాలకుండల దాని నిట్లు చదువుకొనెను,

“నేడు సాయంకాల మైన తరువాతఁ గడచినరాత్రి నీతో మాటలాడిన బ్రాహ్మణకుమారుని గలిసికొనుము. నీకుసంబం

ధించిన యత్యంతోపయుక్తములగు నేషిషయములు వినఁ గోరితివో వానిని వినవచ్చును. — బ్రాహ్మణవేషధారి.

౪

క్ర పాలకుండల యానాడుసాయంకాలమువఱకు నన్యాలోచనము వదలి కేవల మాత్రబ్రాహ్మణ వేషధారికడకుఁ బోవుట యుచితమా కాదా యని విచారించుచుండెను. రాత్రివేళ నిర్జన ప్రదేశమం దపరిచితుఁ డగు పురుషునితోఁగలిసి మాటలాడుట పతివ్రత యగు యువతి కనుచిత మను సంశయ మామెకుఁ గలుగలేదు. దర్శనోద్దేశ్యము దూష్యము కాదేని దర్శించుట కూడ దూష్యము కాదనియు, బురుషులు పురుషులతోడను స్త్రీలు స్త్రీలతోడను, గలిసి మాటలాడుట కధికార ముండినట్లు స్త్రీపురుషులు కలిసి సంభాషించుకొనుటకుఁగూడ సధికారము కలదనియు నామె యుద్దేశ్యము విశేషించి యా బ్రాహ్మణవేషధారి పురుషుఁడు కాఁడేమో! అయిన నా సందేహ మిప్పు డనావశ్యకము. కాని యాతని దర్శించుట శ్రేయస్కర మగునో కాదో యని యామెయింత దూర మాలోచించుచుండెను.

ప్రప్రథమమున నాబ్రాహ్మణవేషధారితోడ సంభాషణము, తరువాతఁ గాపాలికుని దర్శనము, పిదప స్వప్నము. ఈకారణములచేఁ గ పాలకుండలతనకమంగళము సమీపించుచున్నదని

కడుంగడు సంశయించుచుండెను. ఈయమంగళశంకకునుగాపాలికుని యాగమనమునకును సంబంధ ముండవచ్చుననియాయె కుఁ దోచుచుండెను. బ్రాహ్మణవేషధారి కాపాలికుని నహచరు డనియు నందుచే నతనికడకుఁ బోయిన సంశయవిషయభూత మగు నీచెడుగువాటిల్లవచ్చుననియు నాయె భావించుచుండెను. వారిదుర్మలోచనముకూడఁదనవిషయమేయని బ్రాహ్మణవేష ధారి స్పష్టముగాఁ జెప్పియుండెను. కాని యిప్పు డతనికడకుఁ బోవుటవలన నా యశుభము నివారణ మైనను గావచ్చును.

బ్రాహ్మణవేషధారి రహస్యముగా నింకొక వ్యక్తితో నాలోచించుచుండెను. ఆ వ్యక్తి కాపాలికుఁడు కావచ్చును. ఎవరికో మరణముగాని లేకున్న శాశ్వతవియోగమయినఁ గాని కల్పింపవలె నను సంకల్పము వారి సంభాషణమువలన వ్యక్తమైనది. ఆ సంకల్ప మెవరిని గుఱించి? బ్రాహ్మణవేష ధారి యది తనను గుఱించియే యని స్పష్టముగాఁ దెలిపి నాఁడు. అందుచేఁ దనకే మరణమో లేక శాశ్వత వియో గమో కలుగునని యాయె తలఁచెను. కావచ్చును. అటు పిమ్మట స్వప్నము. ఆ స్వప్నము తాత్పర్యమేమి? మహావిప త్నమయమందు బ్రాహ్మణవేషధారి తనను రక్షింపఁగోరి వచ్చితి నని స్వప్నమందుఁ జెప్పినాఁడు. ప్రత్యక్షమందుఁగూడ నట్లే జరుగుచున్నది. అతఁ డీవృత్తాంతము నంతయుఁ జెప్పఁ దలఁచియుండెను

తాను స్వప్నమందు “నావను ముంచు” మని చెప్పినది. ప్రత్యక్షమందుఁ గూడ నట్లే చెప్పవలయునా! కాదు, కాదు

భక్తవత్సల యగు భవానీదేవి తనపై ననుగ్రహముచే నిట్లు స్వప్నమందుపదేశించినది. బ్రాహ్మణవేషధారియువచ్చితన్నుద్ధరింతునని చెప్పినాడు అతని సాయ మక్కరటలేదనినఁ దాను మునిగిపోవలసి వచ్చును. అందుచే కపాలకుండల యతనిని జూడఁ బోవ నిశ్చయించుకొనెను.

వివేకము గలవాఁ డిట్లు నిశ్చయించుకొనునా యనునది సందేహస్పదము. కాని వాని నిశ్చయముతో నిచట సంబంధములేదు. కపాలకుండల యెక్కువ వివేకము కలది కాదు. అందుచే నామె విజ్ఞులవలె నిశ్చయించుకొనలేదు. కుతూహల పరవశురాలగు రమణివలెను, భీషణరమణీయరూపదర్శన లోలుప యగు యువతివలెను, నిశాసమయమున నరణ్య సంచారశీల యగు సన్యాసిపాలితవలెను, భవానీభక్తిభావ సమ్మోహితవలెను, నుజ్జ్వలద్వహ్ని శిఖావతనోన్ముఖపతంగమువలెను నామె నిశ్చయించుకొనినది.

సాయంకాలమైనతరువాత గృహకృత్యము లన్నియు నిర్వర్తించుకొని కపాలకుండల పూర్వమువలె నరణ్యమునకుఁ బయనమయ్యెను. పోవునపు డామె తన శయనాగారముదలి దీపము దగ్గించిపోయెను. ఆమె పడకగదినుండి బయటికి వచ్చెనో లేదో దీప మాటిపోయినది.

బయలు దేటునపు డామె యొకసంగతి మఱచినది. బ్రాహ్మణవేషధారి యెచటికి రమ్మనివ్రాసియుండెనో తెలిసికొనుటకై మరల నామె యుత్తరము చదువుకొనవలసి వచ్చెను.

అందుచే నామె మరల లోనికి వచ్చి తా నుదయ ముత్తరము దాచినచోట వెదక నది కనబడలేదు. తల దువ్వుకొనునపు డా యుత్తరము కొప్పులోఁబెట్టుకొన్నసంగతి యామెకుఁజ్ఞప్తికి వచ్చెను. అందుచే నామె వ్రేలితోఁ దన కొప్పులో వెదకి కొనెను. ఉత్తరము వ్రేలికిఁదగులకపోఁగాఁ గొప్పువీడి వెండ్లు కలు విఱియఁబడెను. అట్టైనను నుత్తరము కనబడలేదు. అంత నామె యింటిలో నచ్చటచ్చట వెదకెను. ఎచటను గనబడలేదు. చివర కామె వెనుకటిప్రదేశముననే యాతనిని గలిసికొనవచ్చు నని నిశ్చయించుకొని మరల బయలుదేఱెను. అవకాశము లేకపోవుటచే విఱియఁబడిన శిరోరుహముల నామె మరల ముడివేసికొన లేకపోయెను. అందుచే నామె యవివాహితగా నున్న కాలమునందువలె నేడును, దల విఱియఁ బోసికొనియే పోవుచుండెను.

౫

క పాలకుండల గృహకార్య నిర్వహణమందు వ్యాపృతమై యుండ సాయంకాలమునకుఁ బూర్వమే యా లేఖ యామె కొప్పునుండి క్రిందఁ బడిపోయినది. దాని నామె తెలిసికొన లేదు. నవకుమాఁడు దానిని జూఁచెను. ఆమె కొప్పునుండి లేఖ క్రిందఁ బడుట కారణ డాశ్చర్యపడెను. ఆమె వేఱొక పనిమీఁదఁ బోయినంత నతఁ డా లేఖను బయటికిఁ గొనిపోయి

చదువుకొనెను. దానిని జదివినవారి కెల్లరకు నొకటే యభి
ప్రాయము కలుగును. “నిన్నటిరాత్రి దేనిని వినఁగోరితివో
యాసంగతి వినెదవా?” ఆ సంగతి యేమి? ప్రణయ విష
యమా? ఆ బ్రాహ్మణవేషధారి మృణ్మయి కుపపతియా?
కడచినరాత్రి వృత్తాంతము తెలియనివానికిఁక రెండవ యాలో
చనము పోదు.

పతివ్రత భర్తృసహగమనకాలమందుగాని యన్యకారణము
చేతఁగాని చితి నెక్కునపుడు దాని కంటించిన యగ్నిచే
మొట్ట మొదట ధూమరాశి బయలు వెడలి నలుదెసలఁ జుట్టు
కొని దృష్టిని బోఁగొట్టి యంధకారమయము చేయును. క్రమ
ముగాఁ గాఢము లంటుకొని మండుచుఁ గ్రిందినుండి సర్పజిహ్వ
లవలె నొకటిరెం డగ్నిశిఖలు కేఁగి శరీరమునం దచ్చటచ్చటఁ
గాటువేయును. తరువాత భగభగ మను శబ్దముతో వహ్ని
జ్వాలలు నలుదిక్కులఁ జెలరేఁగి యావరించి ప్రత్యంగమును
గాల్చును. అటుపిమ్మటఁ బ్రచండధ్వనముతో వైశ్వానర
కీలలు నభోమండలమున కెగసి మ స్తకమునుగూడ దహించును.

లేఖి చదువుకొన్న నవకుమారుని కట్లెయయ్యెను. మొదట
నాతని కేమియుఁ దెలియలేదు. తరువాత సంశయము, అటుపై
నిశ్చయము, చివరకు జ్వాల! క్లేశాధిక్యమునుగాని సుఖాధి
క్యమునుగాని మనుష్యహృదయ మొక్కసారి సహింప
లేదు. ధూమరాశి మొదట నవకుమారుని గ్రమ్ముకొనెను.
పిదప వహ్నిజ్వాల నాతని హృదయమును దహింపఁజేసినవి.

చివర కగ్నికీలలచే నతనిహృదయము భస్మీభూతము కాసాగెను. కపాలకుండల కొన్నికొన్ని విషయములలో దనమాట నతిక్రమించుచున్న దని పూర్వమే యతనికిఁ దెలియును. విశేషించి యిప్పు డతఁడు నిషేధించినను దన కిష్టమైనచోటికామె యొంటరిగాఁ బోవుచున్నది. ఎవరితోడనో యధేచ్ఛముగా నామె సంచరించుచున్నది. అదియును గాక యిపు డామె తన యాజ్ఞను దిరస్కరించి నిశేధమం దరణ్యములో నేకాకినియై పరిభ్రమింపఁ బోయినది. ఇట్టి ప్రవర్తన మెవరు సంశయింపకుందురు ? కాని నవకుమారుని హృదయములో నామెయెడ నట్టి సంశయ ముద్భవించెనేని, దన కనివార్య మగు వృత్తిక దంశన బాధ కలుగునని యెఱిగి యాతఁ డొక్కదినమైననట్టి సంశయమునకుఁ దా వీయలేదు. నేడును నతఁడు సంశయించుటలేదు. కాని సందేహమున కవకాశము పోయి ప్రత్యక్ష ప్రమాణము దొరకినది.

ప్రథమోద్వేగము శమించిన తరువాత నవకుమారుఁడు నిర్విణ్ణుడై కూర్చుండి చాలసేపు విలపించెను. తరువాత నతనికించుక స్థిమితముకలిగెను. అంత నతఁడు కర్తవ్యమున స్థిర ప్రతిజ్ఞఁ డయ్యెను. నేఁ డతఁడు కపాలకుండలతో నేమియుఁ బలుక లేదు. చీకటిపడిన తరువాత కపాలకుండల విషినమునకు బయలుదేఱగానే తాను వెంటఁబోయి యామె యొనరించు మహాపాపమును బ్రత్యక్షముగాఁ జూచి తరువాతఁ బ్రాణములు విసర్జింపవలె నని యాతఁ డనుకొనెను. అంగుడే నవకుమారుని

కపాలకుండలతో నేమియుఁ బలుకలేదు. ప్రాణములు విడువ వలయును. కాకున్న నతఁ డేమి చేయవలయును? దుర్భరమగు నీ జీవనభారమును మోయ నతనికి శక్తి చాలదు.

ఇట్లు నిశ్చయించుకొని కపాలకుండల బహిర్గమనముకై ప్రతీక్షించుచు దొడ్డివాకిలివంక నతఁడు దృష్టినిల్పియుండెను. కపాలకుండల బయలు వెడలి కొంచముదూరము పోయినంత నవకుమారుడును బయనమయ్యెను. ఆసమయమున కపాలకుండల తిరిగి వచ్చెను. అది చూచి యతఁడును దాగియుండెను. చివర కామె మరల బయటికి వచ్చి కొండెము దూరము పోయినంత నతఁడును మరల నామె ననుసరింప బయలుదేరినాడు. అట్టియెడ ద్వారమున కడ్డముగా నిలుచున్న దీర్ఘకాయుఁ డొకఁ డతని కెదురయ్యెను.

అతఁ డెవరో యెందులకు వచ్చెనో తెలిసికొన నవకుమారుని కిచ్చజనింపలేదు. చూచుచున్నను నవకుమారున కతఁడు కనఁబడలేదు. కేవలము కపాలకుండల మీఁదనే దృష్టి నిల్పి యాతఁడు వ్యగ్రుడయి యుండెను. అందుచే నవకుమారుఁడు తనతోవ కడ్డముగా నున్నవానిని ఊమ్ముపై గుద్ది యావలకుఁ ద్రోసెను. కాని యతఁడావ్యక్తినిగదలంపలేకపోయెను.

“ఎవరు నీవు? ఆవలికిఁ బొమ్ము. నా కడ్డము లెమ్ము!” అని నవకుమారుఁ డనెను.

“నే నెవరో నీవు గుర్తింపలేదా?”

“ఆవ్యక్తి వాక్యములు సముద్రోగర్జనమువలె నాతని చెవిఁ

బడెను. నవకుమారుడు పరిశీలించి చూచి యావ్యక్తి తానిది వఱలోఁ జూచిన జటాజూటధారియగు కాపాలికుఁడని తెలిసికొనెను.

నవకుమారుఁ డులికిపడెను, కాని భయపడలేదు. వెంటనే వదనము ప్రపుల్లము కాఁగా నతఁ డిట్లునెను. “కపాలకుండల మిమ్ము దర్శింప వచ్చుచున్నదా?”

“లేదు.”

మినుకు మినుకు మనుచున్న యతని యాశాప్రదీప మాటి పోయినట్లు వదనము మేఘమువలె నల్లబడిపోవ నతఁడు “అట్లయిన మీరు నా త్రోవ కడ్డము లెండు” అని పలికెను.

“త్రోవ కడ్డము లేచెదను. కాని నీతోఁ గొన్నిమాటలు చెప్పవలసియున్నది. ముందు వినుము.”

“నాతో మీ కేమిమాటలున్నవి? మీరు మరల నాప్రాణములు తీయుటకు వచ్చితిరా? అట్లయిన నా ప్రాణములు కొనుఁడు. ఇప్పుడు మి మ్మేమియు ఆటంకపెట్టను. మీ రిచటనే వేచియుండుఁడు. నేను త్వరలో వచ్చెదను. దేవత్థాపరి తుష్టికొఱ కేల నాశరీరము సమర్పింపరాదు. ఇప్పుడే యా పుణ్యము సంపాదించుకొందును ఎవతె నాప్రాణములు కాపాడినదో యామెయే నాకు హాని చేసినది. కాపాలికా, యీ సారి నామాటలు నమ్ముఁడు. నే నిప్పుడే తిరిగివచ్చి యాత్మ సమర్పణము గావించుకొందును.”

“నే నిప్పుడు నిన్ను వధింప రాలేదు. భవానీదేవి కట్టి

యిచ్చ లేదు. నేను జేయవచ్చిన పనికి నీవును సమ్మతించెద
వనుకొందును. ఇంటిలోనికి రమ్ము, వినిపించెదను.”

“ఇమ్ముడు కాదు. తరువాత విందును. మీ రిచటనే వేచి
యుండుడు. నా కవసరమైన పని యున్నది. పని చేసికొని
వచ్చెదను.”

“వత్సా, నే నంతయు నెఱుంగుదును. నీ వాపాపిష్ఠురాలి
వెంటఁ బోవుచున్నావు. ఆమె యెక్కడికిఁ బోవుచున్నదో నే
నెఱుంగుదును. నిన్ను నే నాచోటికి వెంటఁబెట్టుకొని పోవు
దును. నీవు దేనినిజూడఁగోరుచున్నావో దానిని జూపించెదను.
ఇప్పుడు నా మాట వినుము. ఎంతమాత్రము భయపడకుము.”

“ఇంక మీవలన నా కేమియు భయములేదు. రండు.”

నవకుమారుడు కాపాలికు నింటిలోనికిఁ గొనిపోయి యాస
నముపైఁ గూర్చుండఁబెట్టి తానొక యాసనముపైఁ గూర్చుండి
‘చెప్పుడు’ అనెను.

౬

కాపాలికుఁ డాసనముపైఁ గూర్చుండి తన చేతులుచాపెను.
అవి విఱిగిపోయి యుండుట నవకుమారుడు గ్రహించెను.

ఏరాత్రి కపాలకుండలతో నవకుమారుడు సముద్రతీర
మునఁ బలాయితఁ డయ్యెనో యా రాత్రి వారల నిరువుర
వెదకుచుఁ బోయి కాపాలికుడు నైకతస్తూపశిఖర మెక్కి

యది విజిగివడ దానితోఁ క్రిందఁ బడెను క్రిందఁ బడునపు డతఁడు చేతులను మోపి శరీరమునకు దెబ్బతగులకుండ రక్షిం చుకొనఁ బ్రయత్నించెను. కాని యతని హస్తములు విజిగి పోయినవి. ఆవృత్తాంత మతయు నతఁడు నవకుమారునకు నవిస్తరముగాఁ జెప్పి యిట్లనెను. “కరములతో నిత్యక్రియలు నిర్వర్తించుట కంత కష్టము లేదు. బలములేని యా భగ్న హస్తములతోఁ గాష్టములు కొనివచ్చుట కష్టముకదా!

“భూమిపైఁ బడినంతనే చేతులు మాత్రము విజిగి పోయి నవి. మిగిలిన యవయవములకు హాని కలుగలే దని నాకు వెంటనే తెలియలేదు. క్రిందఁ బడిపోయినంతనే మూర్ఛపో తిని. మొట్టమొదట సంపూర్ణముగా నజ్ఞానావస్థయందుంటిని. తరువాతఁ గొంచెము తడవునకు దెలివి వచ్చినది. మరల నిం చుకతడ వొడ లెఱుంగకు టిని. నే నెంతసే పట్టి యవస్థలో నుంటినో చెప్పలేను. ఒక పగలును రెండు రాత్రులును గడ చిన వనుకొనెదను. మూడవనాటి ప్రాతఃకాలమున నాకుఁ బూర్ణముగాఁ దెలివి వచ్చినది. తెలివి రాకముందు నేను గలఁ గంటిని. అందు భవానీదేవి—” ఇట్లు చెప్పచుండ గాపాలికుని శరీరము రోమాంచిత మయ్యెను.

“అందు భవానీదేవి బామలు ముడివైచి నన్నుఁ గొట్టినది. కొట్టి, ‘ఓరి దురాచారా! నీమనస్సులో మాలిన్యముండుటచే నా పూజకు విఘ్నము కలిగివది. నీ వింతవఱ కింద్రియ లాల సుడవై యీకుమారి రక్తముతో నన్నుఁ బూజింపకుంటివి.

కావున నీ కుమారివలననే నీ పూర్వకృత పుణ్య మ్మతయు నశించినది. నే నిక నీ కడ నెప్పుడును బూజలు గ్రహింపను!’ అని పలికినది. నే నపుడు విలపించుచు జగజ్జనని చరణములపై వ్రాలితిని. అప్పు డా తల్లి పగ్గనన్న రాత్రై, “కుమారా, దీని కొక్కటియే ప్రాయశ్చిత్తము కలదు. ఆ కపాలకుండలను నాకు బలియిమ్ము. ఎంతకాలము దానిని బలి యీయలేవో యంతకాలము నన్నుఁ బూజింపవలదు.” అని చెప్పినది.

“ఈ ప్రకారముగా నెన్ని దినములకు నాకారోగ్యము కలిగి నదో యిప్పుడు వర్ణించుటవలనఁ బ్రయోజనము లేదు. ఆరోగ్యము కలిగిన తరువాత దేవియాజ్ఞను బాలించుట కుపక్రమించితిని. కాని యీ నా చేతులందు శిశువుల కున్నంత బలమైనను లేదు. బాహుబలము లేకున్న యత్నము సఫలము కాదు గదా! అందుచే నీ ప్రయత్నమునం దింకొకరిసాహాయ్య మావశ్యకమైనది. కాని యిప్పటి జనులకు ధర్మమునందాసక్తి తక్కువ. విశేషించి కలిప్రాబల్యముచేతను యవనుఁడు రాజగుటవలనను బాపాత్మకమగు రాజశాసనభయముచే నెవ్వరు నిట్టి ఘోరమునందు నాకుఁ దోడ్పడరైరి. బహుకాలము వెదకివెదకి యీ పాపిష్ఠురాలి నివాసము కనుగొంటిని. అయినను బాహువులందు బలము లేకుండుటచే భవానీదేవి యాజ్ఞను బరిపాలింప లేకుంటిని. కేవలము మనస్సిద్ధికై తంత్రానుసారముగాఁ గ్రియాకలాపము నిర్వర్తించుచుంటిని. కడచినరాత్రి చెంతనున్న విపినమందు హోమ మొనర్చుచుంటిని. అప్పుడు కపాలకుండల యొకానొక బ్రాహ్మణ

కుమారునితోఁ గలిసి మాటలాడుచుండుట స్వయముగాఁ జూచితిని. నేడును నామె యాతనికడకుఁ బోవుచున్నది. చూడఁదలఁచితివేని నావెంటరమ్ము, చూపించెదను.

“వత్సా, కపాలకుండల వధ్యురాలు. నేను భవానీదేవి యానతి ననుసరించి యామెను వధించెదను. ఆమె నీ కవి శ్వాసిని యయ్యెను. కావున నీకును నామె వధ్యురాలు అందుచే నీవు నా కీ సాయము చేయుము. ఈ దుర్మార్గురాలిని బట్టుకొని యజ్ఞప్రదేశమునకుఁ గొనితెమ్ము. అచట నామెచు నీచేతులతో బలియిమ్ము. ఇందువలనఁ బరమేశ్వరి నీ వొన ర్చిన యపరాధమును క్షమించును. ఇట్టి పవిత్రకార్య మొన ర్చిన నీ కక్షయమైన పుణ్యము కలుగును. ఆ యవినీతురాలిని శిక్షించిన ట్లగును. పగతీర్చికొన్న ట్లగును.”

కాపాలికుఁడు తాను చెప్పినది ముగించెను. నవకుమారుఁ డేమియు బదులు పలుకలేదు. అతఁడు నిశ్శబ్దముగా నుండుట జూచి కాపాలికుఁడు “కుమారా, ఇప్పుడు నీకుఁ జూపించెద నన్న దానిని జూపింతును, రమ్మ!” అనెను.

నవకుమారుఁడు మెయినిండఁ జెమ్మటగ్గిమ్మఁ గాపాలి కుని వెంటఁ జనెను.

2

కపాలకుండల గృహమునుండి బయలుదేలి యడవిలోబోయి మొట్టమొదటఁ బాడుపడినయిల్లు చేరెను: చేరి యచట

బ్రాహ్మణకుమారునిఁ జూచెను. అది పగలైనచో నాశ్శముఖ కాంతి మిక్కిలి ఘానముగఁ గనఁబడి యుండెడిది. బ్రాహ్మణ వేషధారి కపాలకుండలతో నిట్లనెను: “ఇచటికిఁ గాపాలి కుండు రాఁగలఁడు. ఏమియు నిచట మాటలాడుట యుక్తము కాదు. ఇంకొకచోటికిఁ బోదము, రమ్మ.” అరణ్యములో నించుక విశాలమైన ప్రదేశ మొకటి కలదు. దానికి నలు ప్రక్కల వృక్షములు కలవు. నడుమ ఖాళీచోటున్నది. అందుండి బయటికిఁ బోవు మార్గ మొకటి కలదు. బ్రాహ్మణ వేషధారి కపాలకుండల నచటికిఁ దీసికొనిపోయెను. ఇరువురును గూర్చుండిన శరువాత బ్రాహ్మణవేషధారి యిట్లనెను: “మొదట నే నెవరో చెప్పెదను. తరువాత నామాట లెంత వఱకు నమ్మఁదగినవో నీవే విచారించుకొనవచ్చును. నీవు భర్తతో హిజలీనుండి వచ్చునపుడు మార్గములో రాత్రివేళ నొక యవనయువతిని జూచితివి. నీకు జ్ఞప్తియున్నదా?”

“ఎవరు? నా కాభరణము లిచ్చినయామెయా?”

“ఆమెయే నేను.”

కపాలకుండల మిక్కిలి యాశ్చర్యపడెను. ఆమె విస్మిత యగుటఁ జూచి లుత్ఫున్నీసా యిట్లనెను. “ఇంకను నాశ్చర్య పడఁ దగిన విషయ మున్నది. నీకు నేను సవతిని.”

కపాలకుండల యులికిపడి, “అదెట్లు?” అని ప్రశ్న చేసెను. లుత్ఫున్నీసా యపుడు తన పూర్వవృత్తాంతము చెప్ప

నారంభించెను. వివాహము, జాతిభ్రంశము, భర్తృత్యాగము, ధాకాకుఁ బోవుట, ఆగ్రాయందు నివాసము, జహంగీరుతోడి సంబంధము, మెహెరున్నీసాతోడి సంభాషణము, ఆగ్రాపరిత్యాగము, సప్తగ్రామ నివాసము, నవకుమారుని దర్శనము, అతని వ్యవహారము, కడచినరాత్రి మాఱువేషముతో నరణ్యప్రవేశము, హోతృదర్శనము మొదలగున వన్నియుఁజెప్పెను. ఈ సమయమున కపాలకుండల, “నీ వే యభిప్రాయముతో మా యింటికి మాఱువేషముతో వచ్చితివి?” అని యామె నడిగెను.

“నీకును నీ భర్తకును శాశ్వతవియోగము గల్పించు నభిప్రాయముతో వచ్చియుంటిని.”

కపాలకుండల యిండుక యాలోచించి, “దాని నెట్లు నెఱవేర్పఁగలవు?” అని పశ్చిన్నించెను.

“ప్రస్తుతము ప్రాణేశ్వరునకు నీ పాతివ్రత్యవిషయమున సంశయము కల్పించితిని. కాని దాని వలన నికఁబ్రయోజనమేమి? ఆమార్గము వదలితిని. ఇప్పుడు నేను జెప్పిన ప్రకారము చేయుదు వేని నా కోరిక ఫలించును. నీకు శుభము కూడఁ గలుఁగును.”

“హోతనోట నీ వెవరి పేరు వినియుంటివి?”

“నీ పేరే. అతఁడు నీకు శుభమో యశుభమోకలిగించుటకు హోమము చేయుచున్నాఁడు: దానిని దెలిసికొనుటకే నే నాయనకు నమస్కరించి చెంతఁ గూర్చుంటిని. హోమ

కార్యము పూర్తియగువఱకు నే నట్లే కూర్చుంటిని. హోమాంతమందు నీనామముతోఁ గూడిన యాహుతి కభిప్రాయ మేమని చమత్కారముగా నడిగితిని. కొంతసేపాయ నతో సంభాషింప నీ కమంగళ మొనర్చు కోర్కెతో నాతఁడు హోమము చేయుచున్నాఁ డని తెలిసికొంటిని. నాకోర్కెయు నదియేయని యాయనకుఁజెప్పితిని. వెంటనే పరస్పర సాహాయ్య మావశ్యకమైనది. అప్పుడు సవిస్తరముగా నాలోచించుటకుఁ బాడుపడిన యింటి లోనికిఁ దీసికొని పోయి యచటఁ దన మనోగతమును వ్యక్తపఱచినాఁడు. నీ మరణమే యాయన యభీష్టము. అందుకు నేను సమ్మతంప లేదు. నే నీజన్మమున నెన్నో పాపకార్యము లొనరించితిని కాని యేపాప మెఱుంగని యువతిని జంపించు నంతటి మహాపాపమున కొడిగట్టునంత యధఃపతితను గాలేదు. అది నాకిష్టము లేదని చెప్పితిని. ఆ సమయమున నీ వచటికి వచ్చియుంటివి. నీవుఁ గూడఁ గొంచెము వినియుందువని తలఁచెదను.”

“నేను నిట్టి వితర్కమును వింటిని.”

“న న్నాయన మూఢురాలినిగా నెంచి నాకించుక యుపదేశింపఁ గోరెను, చివర కేమి తేలునో తెలిసికొని వచ్చి నీకు మంచివార్త తెలుపవలయు నని ని స్సీయరణ్యమున నుండు మని చెప్పి పోతిని.”

“తరువాత మరల రాలే దేమి?”

“ఆయన యేవో చాల సంగతులు చెప్పినాఁడు. అందుచే

నాలస్యమైనది. నీ వాయనను బాగుగా నెఱుఁదుదువా?”

“ఆయన నన్నిదివరకుఁ బోషించిన కాపాలికుఁడు.”

“నిజమే! కాపాలికుఁడు నిన్ను సముద్రతీరమునఁ గనుఁగొనుట, నవకుమారుని రాక, యతనితో నీ పలాయనము మొదలైన వన్నియుఁ జెప్పినాఁడు. నీ పలాయనము తరువాత నే మేమి జరిగెనో యవి యన్నియు విస్తరించి చెప్పినాఁడు. అవన్నియు నీకు విశదముగాఁ దెల్పెదను.”

అంత లుత్సున్నీసా కాపాలికుఁ డిసుకకొండనుండి పడుట, చేతులు విఱుగుట యాతని స్వప్నము మొదలగునవి యన్నియుఁ జెప్పెను. స్వప్నవృత్తాంతము విని కపాలకుండల యదరి పడెను. ఆమె మనస్సులో మెఱపులు మెఱసెను. లుత్సున్నీసా మరల నిట్లనెను: “కాపాలికుఁడు భవానీదేవి యాజ్ఞను బరిపాలించుటకు దృఢప్రతిజ్ఞ చేసియున్నాఁడు. బాహువులు బలహీనము లగుటవలన నాతని కితరుల తోడ్పాటు మిక్కిలి యవసరము. నన్ను బ్రాహ్మణకుమారునిగా నెంచి తన కుపకారము చేయుదునను నాశతో నాకీవృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పినాఁడు. నే నింతవఱకు నట్టి దుష్కర్మమున కంగీకరింప లేదు. ఈదుర్మార్గురాలి దుశ్చింతలు చెప్ప నలవికావు. కాని యిట్టిపని కెప్పుడు నొప్పుకొన దని గట్టిగాఁ చెప్పఁగలను. అది యునుగాక యేతత్సంకల్పమునకు విరుద్ధముగా నడువవలయునని నాయభిప్రాయము. ఈయభిప్రాయముతోడనే నేను నిన్ను గలిసికొంటిని. కాని యీకార్య మత్యంతము స్వార్థపరు

రాలనై చేయుచున్నాను. నీకుఁ బ్రాణదాన మొనర్తును. నా కొకింత సాయము చేయుము!”

“ఏమి చేయవలెను?”

“నాకును బ్రాణదానము చేయవలెను. నీభర్తను బరిత్యజింపుము.”

కపాలకుండల చాలసేపు మాటలాడ లేదు. తరువాత నామె, “ప్రాణేశ్వరుని వదలిపెట్టి యెచటికిఁ బోవుదును?” అనెను.

“విదేశమునకు—బహుదూరదేశమునకుఁ బోమ్ము, నీకు మేడ లిచ్చెదను, ధనాదు లిచ్చెదను, దాసీదాసము నిచ్చెదను. నీవు రాణివలె నుండవచ్చును.”

కపాలకుండల మరల నాలోచింప నారంభించెను. ఒక్కసారి ప్రపంచమంతయు నామెకన్నులయెదుటఁ గనఁబడెను. అం దెవ్వరును గనఁబడలేదు. అంతఃకరణమును బరీక్షించి చూచెను. అందు నవకుమారుడు కనఁబడలేదు. ఇతఁ టుత్సున్నీసా సుఖమార్గము నిరోధింప నేల? అంత నామె టుత్సున్నీసాతో నిట్లనెను: “నీవు నా కుపకారము చేయుచున్నావో లేదో తెలిసికొన లేకున్నాను. మేడలు, నైశ్వర్యము, దాసదాసీజనము మొదలగు నవి యన్నియు నా కక్కఱలేదు. నీ సుఖమార్గము నే నేల యడ్డుపఱచవలెను? నీకోర్కె సఫలమగుఁ గాక! తేపటినుండి యీవిఘ్నకారిణివార్త నీకుఁ దెలియదు. నే నిదివఱ కరణ్యమునఁ జరించుచుంటిని. మరల

నరణ్యసంచారిణి నయ్యెదను!”

లుత్పన్నీసా యాశ్చర్యాన్విత యయ్యెను. ఇంత త్వరితముగ కపాలకుండల యంగీకరించు నని యామె యెన్నడు ననుకొన లేదు. అంత నామె యాదరముతోనిట్లనెను: “చెల్లెలా, నీవు దీర్ఘాయుష్కంతురాలవు కమ్ము! నాకుఁ బ్రాణదానము చేసితివి. కానీ నేఁడు నిన్ననాధనుజేసి వదలిపెట్టను. తేపుదయమున నీకడకు విశ్వాసయోగ్యయుఁ జతురయు నగుదాసిని బంపెను. ఆమెవెంటఁ బొమ్ము. వర్థమానమున నున్నత పదవియం దున్న చెలికత్తెయొకతె కలదు. ఆమె నీకు సమస్త సౌఖ్యములు సమకూర్చును.”

లుత్పన్నీసాయు కపాలకుండలయు నన్యమనస్కలై సంభాషించుచుండిరి. కాని ముందు గలుగబోవు విఘ్నమును వారెంత మాత్రము తెలిసికొన లేకుండిరి. వారు కూర్చున్న ప్రదేశమునుండి బయటకుఁ బోవుమార్గమందు నిలుచుండి చాటుగాఁ గాపాలికుఁడును నవకుమారుఁడును వారియెడ నెట్టి క్రూర దృష్టిఁ బరపుచుండిరో యెఱుంగ లేకుండిరి. కాని చౌర్యాగ్ర్యవశమున వారికాసంభాషణమువినవచ్చుటలేదు. మనుష్యులికు నయనకర్ణములు సమదూరగాము లయ్యెనేని యపుడు వారి దుఃఖప్రవాహము తగ్గిపోవునో వృద్ధియగునో యెవఱు చెప్పఁగలరు? సంసారమును సక్రమముగా నడపుట కత్యంతకాశలము కావలయును.

కపాలకుండల తల విఱియఁబోసికొనియుండుట నవకుమా

రుడు కనుగొనెను. ఎప్పుడుక పాలకుండల తనది కాకపోయెనో యప్పుడే యామె కేశములు విడివడినవి. అంతేకాక యామె కేశరాశి బ్రాహ్మణకుమారుని వీపుపై బడివానిమూపులపై వ్రేలాడు శిరోరుహగుచ్ఛములతోఁ గలియుచున్నది. వారిరువురును జాలదగ్గఱగాఁ గూర్చుండి మెల్లమెల్లన మాటలాడుచుండిరి. నవకుమారుడు చూచిచూచి మెల్లన నేలపైఁ గూలఁబడెను.

అది చూచి కాపాలికుడు తనమొలను వ్రేలాడు నారికేశ పాత్రమును బయటికిఁ దీసి, “వత్సా, నీకు స్మృతి తప్పుచున్నట్లున్నది. ఈ మహావిషయము సేవింపుము. ఇది భవానీప్రసాదము. దీనిని ద్రావిన నీకు మరలఁ జైతన్యము కలుగును.” అని పాత్ర మతని నోటి కందిచ్చెను. నవకుమారుఁ డన్యమనస్కుడై దానిని ద్రాగి దారుణమైన దాహము నివారించుకొనెను. ఇంత రుచిగానున్న యీ పానీయము కాపాలికుడు స్వయముగాఁ దయారు చేసిన తీవ్రమద్యమని నవకుమారుఁ డెఱుగఁడు. త్రాగినంత మాత్రమున నవకుమారునకు నూతన శక్తి కలిగెను.

అచట లుత్ఫన్నీసా పూర్వమువలె మృదుస్వరమున కపాలకుండలతో నిట్లనెను. “చెల్లెలా, నీ వొనర్చిన యుపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకార మొనర్ప నాకు శక్తిలేదు. అయినను నిన్నుఁ జిరకాలము జ్ఞాపక ముంచుకొనుటయే నాకు సంతోషము. నే నానాఁడు నీ కొసఁగిన యాభరణములను దరి

ద్రున క్రిచ్చివేసితి వని విని యుంటిని. ఇప్పుడు నాకడ నేవియు లేవు. విన్నటిదిన మింకొకపనికోసము నావెంట్రుకలలో నుంగ రమును దాచి తెచ్చితిని. జగదీశ్వరి కృపవలన నాపాపకార్య మిపు డవసరము లేకపోయినది. ఈ యుంగరమును నీవు పెట్టుకొనుము. ఇటుపై నీయుంగరమునుజూచినపుడెల్ల యవని యగు నీసోదరిని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుము. నీప్రాణేశ్వరుఁ డిదియెక్కడ దని యడిగిన లుత్పన్నీసా యిచ్చిన దని చెప్పము.”

ఇట్లనుచు లుత్పన్నీసా యమూల్యమగు నుంగరమును దన వ్రేలినుండి తీసి కపాలకుండలవ్రేలికిఁ బెట్టెను. నవకుమారుఁ డది చూచెను: కాపాలికుఁ డతనిని బట్టుకొని యుండెను. మరల సతఁడు కంపించుట చూచి క్రమ్మట నించుక యాతీవ మద్యము నాతని నోటి కందిచ్చెను. మదిర నవకుమారుని మెదటిలోఁ బ్రవేశించి యతనిప్రకృతి సంతయు మార్చివేయ నారంభించెను; అంతేగాక యతని హృదయమునుండి ప్రేమాంకురమును గూడ నుత్పాదించుచుండెను.

కపాలకుండల లుత్పన్నీసాకడ నెలవుఁ గైకొని స్వగృహ మునకు బయలుదేఱెను. అపుడు నవకుమారుడును గాపాలికుడును లుత్పన్నీసాకుఁ గనఁబడకుండ కపాలకుండల ననుసరింపసాగిరి.

౮

క పాలకుండల మెలమెల్లన స్వగృహమునకుఁ బోవుచుండెను. అతిగభీరాల్ చనమందు మునిగి యుండుటచే నామె మందగమనముతో నడచుచుండెను. కారణ మేమన, లుత్పన్నీసా చెప్పిన ఘాటలవలన ఆమె చిత్తవృత్తి యంతయు నొక్కసారిగా మాటిపోయినది. ఆమె ప్రాణత్యాగమునకు సిద్ధపడినది. ప్రాణత్యాగ మెవరి కొఱకు? లుత్పన్నీసా కొఱకా? కాదు.

క పాలకుండల స్వభావముచేతఁ దాంత్రికుల బిడ్డ. తాంత్రికులు కాళికాదేవి యనుగ్రహకాంక్షలై పరుల ప్రాణములు తీయుటయం దెట్లు నిశ్చంకాత్ములొ యై కపాలకుండలయు నాత్మప్రాణపరిత్యాగకాంక్షయందు సంశయవిహీనురాలు. ఆమె కాపాలికునివలె నేకాగ్రచిత్తముతోఁ గాళికాప్రసాదమును గాగ్గించుటలేదు. కాని కాలీమాహాత్మ్యశ్రవణమునందును, దద్దర్శనారాధనములందును నామె యంతఃకరణమున శ్రద్ధకలదు. భైరవీదేవిసృష్టికర్తయనియు శాసనకర్తయనియు ముక్తిదాత్రియనియు నామెకు మిక్కిలి విశ్వాసము కలదు. పరులదుఃఖము చూచి సహింపలేని యామె కాళికాదేవిపూజాభూమియందు మనుష్యరక్తము ప్రవహించుట చూచియోర్వలేదు. అయినను దేవీ పూజలో లోపము జరుగుట యామె కిష్టముకాదు. ఆవిశ్వశాసనకర్తయు సుఖదుఃఖవిధానియు

కైవల్య ప్రదాయనియు నగు భైరవీదేవి యిప్పుడు స్వప్నమందవతరించిన ప్రాణములు త్యజింపు మని యామె నాదేశించినది. కపాలకుండలగాని యింకెవ్వరుగాని యట్టి యాదేశమును బరిపాలింపకుండ నుండఁగలరా?

మనము ప్రాణత్యాగ మొనరింపఁ గోరుకొనము. అనురాగాతిశయముచే సంసారము సుఖమయ మని చెప్పుదుము. సుఖాభిలాషముచే సంసారవర్తులమునఁ బడి పరిభ్రమించుచుందుము? దుఃఖము లభిలషింపము. పురాకృత పాపఫలముచే నెప్పుడైన మనసుఖాభిలాషము సఫలము కాదేని యపుడు దుఃఖించుచుఁ గోలాహలము చేయ నారంభింతుము. అప్పుడు ను దుఃఖము స్వాభావికము కాదనియు స్వభావమునకు విరుద్ధమైనదనియుఁ దేలినది. సుఖమే మమందటమును గోరఁదగినది. ఆసుఖవాంఛయే మనలనందటను సంసారమునకుఁ గట్టివైచినది. కట్లు తెంపుకొనఁ గోరము. ఈసంసారబంధమునఁ బ్రణయము ప్రధానరజ్జువు. కపాలకుండల కట్టి బంధనము లేదు. ఏబంధనములేదు. ఇంక నామె నెవరు నిలుపఁగలరు?

నిరోధము లేనివారిగమన మప్రతిహతము. పర్యతశ్చిరము నుండి నిర్ఘ్నము క్రిందికి దిగునపుడు దానిగతి నెవరునిరోధింపఁగలరు? ప్రచండవాత మొక్కసారి వీచ నారంభించినపుడు దాని సంచారము నెవ రడ్డగింపఁగలరు? కపాలకుండలకుఁ జిత్తచాంచల్యము కలిగినపు డామెను స్తిమిత పటచుట యెవరికి సాధ్యమగును? ఏనుఁగుగున్న మధించినపుడు దాని నెవరు లోపటచు

కొనఁగలరు?

కపాలకుండల తనశరీరమును జగదీశ్వరీచరణసాన్నిధ్యమందేల సమర్పింపఁ గూడ దని వితర్కించుకొనెను. ఈ పాంచభౌతికమువలన నేమి ప్రయోజనము?” అని ప్రశ్నించుకొనెను. “ఏబంధనము లేకున్నను భౌతిక బంధనము మాత్రమొకటి కలదు.”

కపాలకుండల తల వంచుకొని తోవను నడచుచుండెను. ఎపుడు మనుష్యహృదయము తీవ్రచింతానిమగ్న మగునో, యెపుడేకాగ్రతచే బాహ్యసృష్టియెడలక్ష్యముండదో యపుడు నైసర్గికములు గాని పదార్థములు ప్రత్యక్షము లగుచుండును. కపాలకుండల యిప్పు డిట్టి యవస్థయందున్నది.

ఆకాశమునుండి “వత్సా, నేను తోవ చూపించుచున్నాను.” అను వాక్యము చెవిని బడినట్లు తోచి కపాలకుండల గగనమువంక దృష్టినిగిచ్చెను. అప్పుడామెకు సభోమండలమున నిందితనవసీరదమూర్తి యగు చండీదేవి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఆ దేవి కంఠమందు వ్రేలాడు కపాలమాలలనుండి శోణితము స్రవించుచుండెను. కటిప్రదేశము చుట్టును మనుష్యహస్తములు వ్రేలాడుచుండెను. వామహస్తమున నరకపాలము, శరీరమునిండ రుధిరము, లలాటమున దారుణోజ్వలజ్వాలావిభాసితమగు లోచనములును దత్సమీపమునబాలచంద్రుఁడును బ్రకాశించుచుండెను. భైరవీదేవి తన దక్షిణహస్తము నెత్తి కపాలకుండలను బిలుచుచున్నట్లుండెను.

కపాలకుండల యూర్ధ్వముఖమై నడువసాగెను. ఆ నవకాదంబినీనన్నిభమూర్తి వియత్పథమున నామెకు ముందు నడచుచుండెను. ఆకపాలమాలిని యవయవములు మేఘములయం దెచ్చటనో మఱుగువడి యుండెను. అప్పుడప్పు డాదేవి విగ్రహము స్పష్టముగా దృశ్యోచర మగుచుండెను. కపాలకుండల యా దేభివంకఁ జూచుచుఁ జనుచుండెను.

నవకుమారునకుఁ గాని గాపాలికునకుఁగాని యిట్టి దేవియుఁ గనఁబడుటలేదు. నవకుమారుఁడు సురాగరభోదీప్తహృదయుఁడగుటచే కపాలకుండల మందగమనమును సహింపలేక “కాపాలికా” యని పిలిచెను.

“ఏమి?”

“పానీయం దేహి మే!”

కాపాలికుఁడు మరల నతని కింత మద్యము నిచ్చెను.

“ఇక నాలస్య మేమి?” అని నవకుమారుఁ డాతని నడిగెను.

“ఇక నాలస్య మే మున్నది?”

నవకుమారుఁడు భీషణస్వరముతో “కపాలకుండలా!” అని పిలిచెను. కపాలకుండల యులికిపడెను. సామాన్యలెవ్వరును నామెను బేరుపెట్టి పిలువరు. ఆమె వారివంకఁ దిరిగి నిలుచుండెను. వా రామె యెదుటికి వచ్చిరి. కపాలకుండల మొదట వారిని గుర్తింపక, ‘మీ రెవరు? యమదూతలా?’ అనెను.

పరక్షణమున నామె వానినిగుర్తించి, “కాదు, కాదు. తండీ!”

మీరు నన్ను బలి యీయ వచ్చినారా?" అని పతికెను.

నవకుమారుఁ డామెహస్తమును గట్టిగాఁ బట్టుకొనెను. కాపాలికుఁడు కరుణార్ద్రముగ మధురస్వరముతో, “వత్సా! మా వెంట రమ్మ!” అని వచించి శ్మశానాభిముఖుడై పోవ సాగెను.

కపాలకుండల యంబరమువంక దృష్టి సారించెను. గగన సంచారిణి యగు భయంకరమూర్తివంకఁ జూడ రణవిహారిణి యగు నాదేవి పకపక నవ్వుచుండెను. దీర్ఘమగు త్రిశూల మొకచేతితోఁ బట్టుకొని యాదేవి కాపాలికుఁడు పోవుమార్గమువంకఁ జూపించుచుండెను. కపాలకుండల యేమియుఁ బలుకక పిచ్చిదానివలెఁ గాపాలికుని వెంట నడచుచుండెను. నవకుమారుఁడు పూర్వమువలె నామె హస్తమును గట్టిగాఁబట్టుకొని చనుచుండెను.

౯

చంద్రుఁ డస్తమించెను. విశ్వమాతయుఁ నంధకార మయ్యెను. కాపాలికుఁడు పూజాప్రదేశమునకు కపాలకుండలను గొనిపోయెను. అచట గంగాతీరమున నెత్తైన సైకతభూమి యొకటి కలదు. దానియెదుట మతింతగొప్పదగు మతి యొక యిసుక తిన్నె కలదు. అతిన్నెమీద శ్మశాన మున్నది.

26779

25-2-73

సముద్రపుబోటు సమయమున నాయునుక తిన్నెల రెంటి
కిని నడుమఁ గొంచెము జలము నిలుచును. పాటుసమయమున
నీ రుండదు. ఇపుడు జలము నిలిచి యుండలేదు. గంగ కెదు
రుగా నున్న యా శ్మశానభూమి చాలా యెత్తైనది. ప్రిటిలో
దిగ్బోయినచో నొక్కసారి యాయెత్తునేలమండి యగాధ
జలములోఁ బడుదురు నిరంతరవాయుసంతాడితరంగాభూత
ములచే నాయున్నతవాలుకాభూమి కోసికొని పోవుచుండును.
అప్పుడప్పు డా యగాధజలమం దిసుకపెళ్ళలు విరిగి పడు
చుండును.

పూజా ప్రదేశమున దీపము లేదు. కాష్ఠమొకటి మాత్ర
ము మండుచుండెను. ఆవెలుతురులో శ్మశానభూమి భయంక
రముగా దృగ్గోచర మగుచుండెను. కాష్ఠముచేతఁ బూజ,
హోమము, బలి, మొదలగు వానికిఁ బనికివచ్చు సామగ్రి
లన్నియు నాయత్తములై యుండెను. విశాలమగు నదీ హృద
యము చీకటిలో మఱిత పెద్దదిగాఁ గానవచ్చుచుండెను.
గంగాహృదయమునఁ జైత్రీవాయు వప్రతిహతవేగముతో
వీచుచుండెను. కావున నలల తాకుడుచేఁ గలిగిన కలకల
నినాదము దిగంతముల వ్యాపించుచుండెను. శ్మశానభూమి
యందు శవభుక్కులగు జంతువులు కర్కశస్వరముతో నప్పు
డప్పుడు ధ్వని చేయుచుండెను.

కాపాలికుడు నవకుమారుడు కపాలకుండల యను
కూలస్థలములందుఁ గుశాసనములపైఁ గూర్చుండి తాంత్రిక

విధుల ననుసరించి పూజ చేయ నారంభించిరి. బలి, సమయమునకు కపాలకుండలను స్నానముచేయించి తీసికొని రమ్మని కాపాలికుండు నవకుమారునితో జెప్పెను. నవకుమారుడు కపాలకుండల చేయి పట్టుకొని స్నానము చేయింప శ్మశానము మీఁదుగా నామెను దీసికొని పోవుచుండెను. అతని యడుగులక్రింద నెముకలు పుటపుట విటిగిపోవుచుండెను. అతని కాలి త్రొక్కుడుచే వల్ల కాటియందున్న నీటిముంత పగిలిపోయెను. దానిచెంత బీనుఁగు పడియుండెను. అని రాభిగ్యురాలి కెవ్వరు సంస్కారము గూడఁ జేసియుండలేదు. ఆ శవము వారిరువుర కాళ్ళకుఁ దాకెను. కపాలకుండల దానిని దాటిపోయెను. నవకుమారుడు దానిని ద్రొక్కుచు బోయెను. నలుదెసలఁ దిరుగుచు శవమాంసభుక్కులగు మృగములు తిరిగి వచ్చుచుండెను. మనుష్యు లిరువు రేతెంచుచుండుటచే నవి బిగ్గఱగా నఱవసాగెను. వానిలోఁ గొన్ని వారిపైఁ బడవచ్చెను. కొన్ని తటతట నావలకుఁ బోయెను. నవకుమారుని హస్తము కంపించుచుండుట కపాలకుండల కనుఁగొనెను. ఆమె నిర్భయముగ నిష్క్రంపముగ నుండెను.

“భయము కలుగుచున్నదా?” అని యామె యతని నడిగెను.

నవకుమారునకు మత్తు క్రమముగా తగ్గిపోవుచుండెను. అతఁ డతిగంభీరస్వరముతో “భయమా, మృణ్మయీ? భయము మాత్రము లేదు.”

“అట్లయిన వణకుచున్నారే?”

ఈమాటలు కపాలకుండల కేవలము రమణీసహజ మగు కంఠస్వరముతోఁ బలికినది. ఎప్పుడు రమణీహృదయము పరుల మఃఖమునకు ద్రవించునో యపుడే యట్టి స్వరము వెలువడుట సంభవించును. మరణకాల మాసన్న మగుచుండ వల్లకాటి యందు కపాలకుండల కంఠమునుండి యట్టి స్వరము వెలువడు నని యెల్ల రెఱుఁగుదురు!

అతఁడు: “భయము లేదు. ఏడ్చుగూడ వచ్చుటలేదు. కేవలము క్రోధముచేఁ గొంపించుచున్నాను!” అనెను.

“ఏడ్చు పెందుకు?”

మరల నా కంఠస్వరమే !

“ఏడ్చు పెందుకా? నీ కేమి తెలియును, మృణ్మయీ! నీ విల్లెన్నడును రూపము చూచి యున్నత్తురాలవుగాలేదు!” ఇట్లు పలుకుచుండ నవకుమారుని కంఠస్వరము యాతనచే స్తంభింపఁజొచ్చెను. “నీ విల్లెన్నడును నీ హృత్పిండమును నీవే ఛేదించుకొని వల్లకాటియందుఁ బాఱఁజల్లుటకు వచ్చి యుండలేదు” అని పలికి నవకుమారుఁడు తక్షణమే కేకవైచి యేడ్చుచు నామె కాళ్ళపై నడ్డముగాఁ బడెను.

“మృణ్మయీ, కపాలకుండలా! నన్ను రక్షింపుము” నీ కాళ్ళపైఁబడియున్నాను. నీవు విశ్వాసఘాతుకురాలవు కావని యొక్కసారి చెప్పుము. ఒక్కసారి చెప్పుము! నేను నిన్ను హృదయమున హత్తుకొని యింటికిఁ గొనిపోయెదను.”

కపాలకుండల యాతని చేయి పట్టుకొని లేవదీసి, మృదు స్వరముతో, “మీరు నన్నావిషయ మడుగ నక్కరలేదు.” అని పలికెను.

వారిరువురు నీటి యొడ్డునకుఁ జేరిరి. కపాలకుండల తీరము వైపునకుఁ వీచువెట్టి నిలుచుండెను. ఆమె వెనుక నింకొక యడుగులో జలము కలదు. అపుడు సముద్రీపుఁజోటు పార్శ్వ రంభమయ్యెను. కపాలకుండల తీరమున నున్న యెత్తుదిబ్బపై నిలిచి “మీరు నన్నావిషయ మడుగ నక్కరలేదు.” అని పలికెను.

నవకుమారుఁ డున్నట్లునివలె, “నేను దెలివఁ గోలుపోతిని! నే నే మడుగవలయునో చెప్పము, మృణ్మయీ, చెప్పము. చెప్పము, చెప్పము, నన్ను రక్షింపుము. ఇంటికి నడువుము” అని పలికెను.

“అడిగితిరి, గాన చెప్పెదను. నేటిరాత్రి మీ రెవరిని జూచితిరో యామె పద్మావతి. నేను విశ్వాసఘాతుకురాలను గాను. ఆ వృత్తాంత మంతయుఁ జెప్పెదను. కాని యింక నే నింటికి రాను? భవానీచరణసాన్నిధ్యమందు నా దేహము సమర్పింప వచ్చితిని. నిశ్చయముగా నట్లనర్చెదను. మీ రింటికిఁ బొండు, నేను మరణించెదను.”

“వలదు. మృణ్మయీ. వలదు.” అని పలుకుచూ నవకు మారుఁడు కపాలకుండలను దన హృదయమునకు హత్తుకొన చేతులు చాచెను. కాని యతనికి కపాలకుండల లభింపలేదు.

చైత్ర) వాయుసంతాడిత మగు గొప్పతరంగ మొకటి లేచి
కపాలకుండల నిలుచుండిన తటమునకుఁ గ్రిందుగాఁ గొట్టు
కొనెను. వెంటనే యొడ్డువిరిగి ఘోరారవమున కపాలకుండ
లతోఁగూడ నదీప్రవాహమునఁ బడిపోయెను.

ఒడ్డు విరుగునపుడు జనించిన భయంకరారవము నవకుమారుడు
విన్నాడు. కపాలకుండల యంతర్నితయగుట చూచి
నాడు. తానుగూడ నామెవెంట గభాలునఁ బ్రవాహములో
దుమికినాడు. అతనికి బొత్తుగా నీత చేరఁగాకపోలేదు.
అతడు కొంచెముసే పీచుచు నామెకొఱకు వెదకినాడు.
అతని కామె లభింపలేదు.

ఆ యనంతగంగాప్రవాహమున వసంతవాయుసంతాడిత
తరంగమాలికలయం దూగుచు నూగుచు కపాలకుండలా
నవకుమారు లెచటికిఁ బోయిరి ?

స మా ప్త ము.

26779
5.3.73

భారతి ప్రెస్: తెనాలి,